

LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU

Uuden edellä

Luovien menetelmien kautta kohti onnistumisia ja parempaa itsetuntoa

Itsetunnon kehittyminen ja sen tukeminen varhaisiässä

Kytölä, Jonna

2012 Tikkurila

Laurea-ammattikorkeakoulu
Tikkurila

Luovien menetelmien kautta kohti onnistumisia ja parempaa itsetuntoa

Itsetunnon kehittyminen ja sen tukeminen varhaisiässä

Jonna Kytölä
Sosiaalialan koulutusohjelma
Opinnäytetyö
Toukokuu, 2012

Kytölä, Jonna

**Luovien menetelmien kautta kohti onnistumisia ja parempaa itsetuntoa -
Itsetunnon kehittyminen ja sen tukeminen varhaisiässä**

Vuosi 2012 Sivumäärä 64

Opinnäytetyön tarkoituksena oli kokeilla erilaisia luovia menetelmiä, joiden avulla voidaan tukea lapsen itsetunnon kehitystä varhaisiässä. Tämän lisäksi havainnoin ryhmässä tapahtuvaa lapsen ja aikuisen välistä vuorovaikutusta. Koin aiheen tärkeäksi, koska jokaisen sosiaali-alalle valmistuvan ammattilaisen perustyönkuvaan kuuluu tämän osa-alueen hallinta. Luovat menetelmät ovat erinomainen tapa toimia lasten sekä vanhempien kanssa ja niitä hyödyntämällä voidaan kehittyä ammattilaisina jatkuvasti ja kokea antoisia hetkiä asiakkaiden parissa. Opinnäytetyö toteutettiin toiminnallisena keväällä 2012. Toimintaympäristönä oli Vantaalla sijaitseva ympärivuorokautisen päiväkodin esiopetusryhmä. Ohjaukset kerääntyivät yhdeksän ja ryhmä oli avoin päiväkodin hektisyyden ja ympärivuorokautisuuden vuoksi.

Työn tavoitteena oli löytää toimivia ja onnistumisen elämyksiä tuottavia ohjausmenetelmiä, joita pystyttäisiin helposti käyttämään päiväkodin toiminnassa. Tuokioissa kokeiltiin erilaisia ohjauksia sadutuksesta liikunnallisiin leikkeihin ja pyrittiin toimimaan mahdollisimman lapsilähtöisesti. Lapset otettiin jo heti suunnitteluvaiheessa mukaan toimintaan ja ohjaukset toteutettiin lasta kunnioittaen ja keskustelevalle otteella. Työn teoriaosuus koostuu aiheeseen liittyvistä tutkimuksista, ammattikirjallisuudesta sekä itsetunnon ja lapsilähtöisyyden käsitteiden määrittelystä. Arviointivälineinä käytin paljon oppimispäiväkirjaa, havainnointia ja saamiani palautteita sekä lapsilta että aikuisilta.

Opinnäytetyön menetelmät osoittautuivat kaikki toimiviksi ja antoisiksi. Kun lapset saivat alusta alkaen itse toivoa ja osallistua suunnitteluun, ohjaukset toivat onnistumisen tunteita ja iloa. Ketään ei koskaan pakotettu mukaan, mutta lapset jotka osallistuivat pienen motivoinnin jälkeen, saivat ohjauksista selkeästi eniten itselleen. Ohjaajana koin paljon onnistumisen kuin myös pettymyksen hetkiä, kun kaikki ei mennytkaan suunnitelmien mukaan. Opin kuitenkin elämään ohjaushetkessä ja luomaan lasten kanssa uudenlaisia tuokioita, joista saattoi tulla rikkaampia hetkiä kuin aikaisemmin oli odottanut. Käytetyistä ohjauksista toimivimmaksi ja suosituimmaksi nousi sadutus. Menetelmä oli henkilökunnalle jo ennestään tuttu ja lapset nauttivat heille annettusta huomiosta ja tarinoiden ylöskirjaamisesta. Havainnoin myös, että luottamustehtävät olivat tärkeitä ja vaikuttavia tapahtumia lapsille. Kaikki tuokiot olivat lapsilähtöisyyden ja vuorovaikutuksensa tähden onnistuneita ja suositeltavia päiväkodin arkeen. Lapsen ja aikuisen välinen vuorovaikutus on yksi itsetunnon kehityksen tukemisen tärkeimmistä kulmakivistä ja hyvässä päiväkodissa siihen panostetaan. Positiivinen kannustus sekä keskusteleva ja huomioonottava ilmapiiri luovat turvallisuutta ja keskinäistä luottamusta.

Asiasanat: Itsetunto, Lapsilähtöisyys, Luovat keinot, Varhaisikä, Vuorovaikutus

Kytölä, Jonna

**From creative methods towards success and a better self-esteem -
The development of self-esteem and support for it at an early age**

Year	2012	Pages	64

The purpose of this bachelor's thesis was to try different kind of creative methods that can be used to support the development of the child's self-esteem at an early age. I also observed child-adult interaction in the daycare. I felt that the topic is important, because everyone who completes a degree in social services will notice that in basic job description this subject's management is a major part of the work. Creative methods are an excellent way to work with children and their parents, and using these methods will help those working in social services develop as professionals. The thesis was made in spring of 2012. The exercises related to the thesis were carried out in round the clock -kindergarten in pre-school group, which is located in Vantaa. There were nine directing times and the group was open because the day care center was open round the clock.

The goal was to find methods, which will be practical and produce feelings of joy and pleasure for the children. I also wanted that the methods are easy to use in the day care center in practice. In the sessions different kind of methods were tested from telling stories to physical playing and the activities were carried out as much as possible from the child's point of view. Children were planning the activities with me from the beginning and sessions were accomplished with respect for the child and with a talking way. The theoretical part consists of the relevant research, technical literature, and Definition of the concepts of self-esteem and child-orientedness. The evaluation methods used were my own learning diary, observation and feedback I got from children and adults.

The methods of the thesis were all effective and rewarding. When the children participated in the planning from the beginning, the sessions were full of success and joy. No one was forced to participate in my exercises, but I think that children who took part after a little motivation-talk, they received most for themselves. As an instructor I experienced a lot of success as well as moments of disappointment, after all did not go according to plan. However, I learned to live in the moment and lose control to create a new kind of sessions, which could become richer moments than I was expecting. The most popular method I used in exercises was clearly telling stories for adult. The method was already familiar to the staff and children enjoyed a lot when their stories got attention and written. I observed also that the trust-activities were important and impressive events for children. All moments were successful because of their child-orientedness and interaction. Methods can be recommended for everyday life in day care. Child and adult interaction is one of the main cornerstones in support of self-esteem development. Positive encouragement and also discussing and accommodating atmosphere provide security and mutual trust.

Key words: Self-esteem, child-orientedness, creative methods, Interaction

Sisällys

1	JOHDANTO	7
2	ITSETUNTO	8
	2.1 Itsetunnon eri osa-alueet	8
	2.2 Hyvä itsetunto	10
	2.3 Itsetunnon kehitys	11
	2.4 Itsetunnon peruskahdeksikko	12
3	LAPSILÄHTÖISYYS	13
4	TOIMINNAN TAVOITTEET	15
5	TOIMINNAN TOTEUTUS	16
	5.1 Toimintaympäristö	16
	5.2 Osallistuminen tuokioille	17
	5.3 Ohjaukertojen sisältö	18
	5.3.1 Luottamustehtävät	18
	5.3.2 Epätäydellisysharjoitukset	19
	5.3.3 Ryhmää yhdistävät ohjaukset	19
	5.3.4 Lapsille etukäteen suunnitellut tunnit	20
6	ARVIOINTI & HAVAINNOINTI	21
	6.1 Arviointi	21
	6.2 Opinnäytetyössä tapahtuva havainnointi	22
7	TYÖSKENTELYSUUNNITELMA	23
8	EETTISET KYSYMYKSET TOIMINNASSA	23
9	OHJAUSTUOKIOT	24
	9.1 Suunnitellaan ja tutustutaan	24
	9.2 Satuilua	26
	9.3 Ulkoleikkejä	29
	9.4 Missä olen hyvä?	31
	9.5 Nyt kuvataan!	34
	9.6 Väriä elämään	38
	9.7 Ystäväpiiri	39
	9.8 Eläinsatu	43
	9.9 Liikuntaleikkejä	46
	9.10 Viimeinen tapaaminen	49
10	TUOKIOIDEN ARVIOINTI	49
	10.1 Arviointikysymyksien pohdintaa	49
	10.2 Arviointi ja tulevaisuuden haasteet	51
11	POHDINTAA	53
	11.1 Ohjaajan rooli	55
	11.2 Lapsilähtöisyys vs. Aikuislähtöisyys	57

11.3	Tiimityöskentelyn merkitys ryhmälle	58
11.4	Sosiaalinen itsetunto ja sen eri ulottuvuudet	59
	Liitteet	62

1 JOHDANTO

Valitsin opinnäytetyöni aiheeksi itsetunnon kehittymisen ja sen tukemisen varhaisiässä. Työni aihe tulee Laurean tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiohankkeiden ulkopuolelta ja päädyin aiheeseen sen ajankohtaisuuden vuoksi. Itsetunto kehittyy ja muuttuu ihmisellä koko eliniän ajan ja olen kokenut varhaisiässä tapahtuneiden tapahtumien vaikutukset itsetuntoon kiinnostavina. Itsetunnon tuntemus sekä tietoisuus sen tukemisesta ja kehityksestä ovat sosiaalialalla työskentelevien ammattilaisten työn perusta. Opinnäytetyön toteuttamisympäristönä toimii ympärivuorokautinen päiväkotikoti Vantaalla, jossa olen jo aikaisemmin suorittanut 10 viikon harjoittelun. Arvioin työssäni päiväkodin esikouluryhmän lapsia, jotka ovat 5- 6 -vuotiaita.

Suomessa on ollut jo pitkään pinnalla lasten ja nuorten paha olo ja sen vaikutukset myöhemmän elämään. Paha olo voi purkautua eri tavoin ja usein lapsi tai nuori päätyykin tekemään jotain sellaista, millä saa kerättyä mahdollisimman paljon huomiota. Tällaisia tapauksia ovat esimerkiksi kouluammukset, viiltelyt, pahoinpitelyt ja kiusaaminen. Nuorten paha olo voi olla tulosta siitä, ettei vähillä resursseilla ehditä panostamaan lasten huomioimiseen tarpeeksi, jolloin syntyy riittämättömyyden tunnetta. Ryhmäkokoja suurennetaan vuosi vuodelta ja henkilökunnalla ei riitä resursseja jakaa kaikille lapsille tasapuolisesti huomiota joka päivä ja näin myös itsetunnon kehitykseen tarvittava tuki vähenee.

Tahdoin pohtia aihetta, koska olen huomannut miten itsetunnon puute vaikuttaa lapsen elämään ja uskon, että itsetunnon kehityksen tukemisella päästään kohti parempaa yhteiskuntaa tulevaisuudessa. Lapset hakevat jatkuvasti huomiota aikuisilta ja jos he eivät sitä positiivisella tavalla saa, pyritään se saavuttamaan edes negatiivisesti. Lapset hakevat hyväksyntää myös toisiltaan ja kiusaaminen alkaa aina vain nuorempien keskuudessa. Valitsinkin päiväkodin toimintaympäristöksi, koska usein lapsi viettää siellä suurimman osan päivästä ja paikalla on suuri rooli yhtenä vaikuttavimmista ja tärkeimmistä itsetunnon tukijana. Päiväkodin aikuiset, heidän huomionsa, tukensa ja ohjauksensa määrittelee lapsen itsetunnon kehitystä, kuten myös ryhmän muiden lasten hyväksyntä ja huomio.

Opinnäytetyöni on toiminnallinen ja aion ohjausteni aikana pyrkiä tuottamaan lapsille onnistumisen elämyksiä, tukemaan heidän itsetuntonsa kehitystä ja varmuuttaan olla oma itsensä. Teoreettinen viitekehys työssäni koostuu tutkimustiedosta, alan kirjallisuudesta sekä ammatillisista keskusteluista aiheesta. Tutkimuksia itsetuntoon liittyen löytyy hyvin paljon ja paneudunkin muutama opinnäytetyön aihetta tukeviin tutkimuksiin työssäni. Tutkimusten etsinnässä haasteena on enemmänkin materiaalin paljous ja laajuus kuin niiden puute. Käytän teoreettisena tietolähteenä myös paljon ammatillista kirjallisuutta aiheesta, sekä itsetuntoon liittyen että arvioinnin ja havainnoinnin pohjana.

2 ITSETUNTO

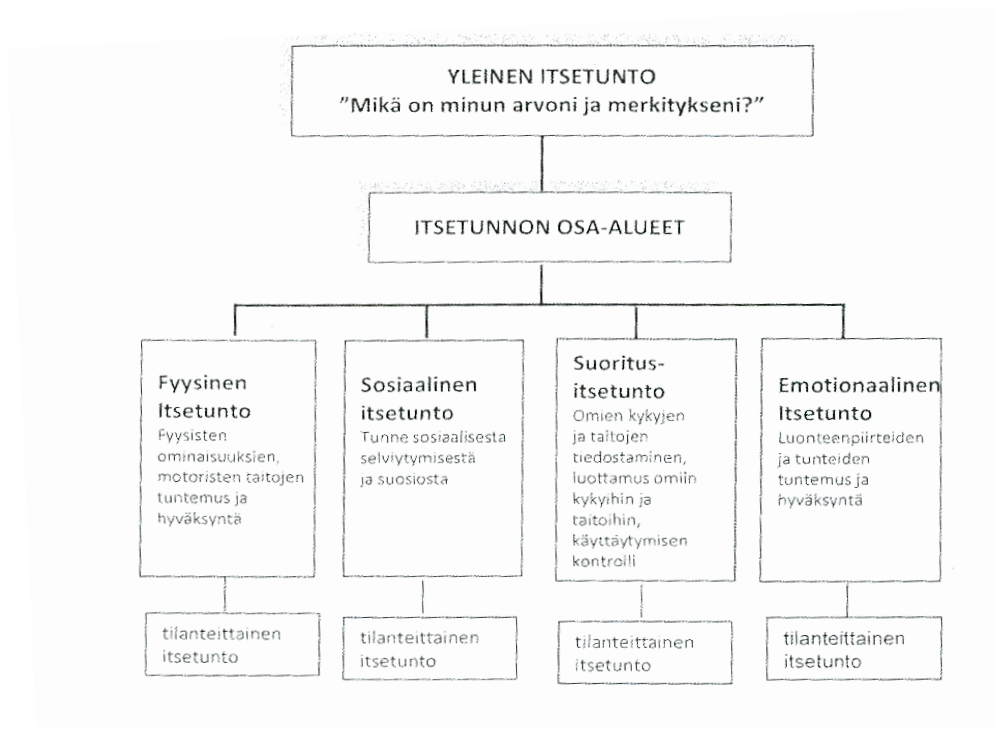
Ei ole teknistä määritelmää jolla voitaisiin tutkia itsetuntoa, mutta sen konkreettisesta näkyvyydestä huolimatta sillä on suunnaton painoarvo, näkyvyys ja merkitys ihmisen elämässä. Itsetuntoa on vaikea mitata, emmekä voi koskaan testata sen laatua tai määrää. Se on kuitenkin jatkuvasti läsnä ja vaikuttaa jokaisen ihmisen tekemään toimintaan, liikkeisiin, ajatuksiin ja tekoihin (Cacciatore, R. Korteniemi-Poikela, E. Huovinen, M. 2009: 12.)

2.1 Itsetunnon eri osa-alueet

Päivi Koiviston tutkimus Lasten itsetunnon vahvistaminen päivähoidon arjessa (2011) tuo esille, että itsetunto on hyvin moniulotteinen ilmiö ja tämän vuoksi aiheen käsittelyssä on ilmennyt erimielisyyttä tutkijoiden keskuudessa. Itsetunnon eri osa-alueista käytetään erilaisia käsitteitä: minäkäsitys (self-concept), identiteetti (identity), minäkuva (self-image), itsetunto (self-esteem), omanarvontunto (self-worth), itseluottamus (self-confidence) ja itsekunnioitus (self-confidence). (Koivisto 2011:41.)

Minäkäsitys muodostuu yksilön omista kokemuksista ja niiden tulkinnasta. Kokemuksiin vaikuttavat eniten yksilölle tärkeiltä ihmisiltä tulevat palautteet, vahvistukset ja asenteet omasta itsestä. Iän karttuessa minäkäsityskin muuttuu moniulotteisemmaksi ja minäkuvan voidaan ajatella vastaavan kysymykseen ”Millainen minä olen?”. Itsetunto on ihmisen päätelmä omasta arvostaan, pätevydestään ja merkityksestään. Itsetunnosta on tehty monia erilaisia rakennelmia ja malleja.

Tuon työssäni esille selkeän ja yksinkertaistun Burns ja Shavelsonin minäkäsitysmalleihin perustuvan mallin itsetunnon rakenteesta. (Koivisto 2011:41.) Mallin mukaan itsetunto koostuu neljästä eri osa-alueesta, jotka kaikki vaikuttavat toisiinsa. Fyysinen itsetunto on yksilön kuva omista motorisista taidoistaan, fyysisistä ominaisuuksista ja niiden hyväksynnästä. Kun ihminen arvioi omaa sosiaalista selviytymistään ja suosiotaan on kyse sosiaalisesta itsetunnosta. Suoritus- itsetunto vaikuttaa elämässä siihen, miten yksilö näkee omat kykynsä ja taitonsa ja luottaa niihin. Emotionaalinen itsetunto taas sisältää omien luonteenpiirteiden ja tunteiden tuntemusta ja niiden hyväksyntää. Koska kaikki itsetunnon osa-alueet ovat vuorovaikutuksessa keskenään, yhdellä osa-alueella tapahtuvat muutokset vaikuttavat väistämättä koko itsetuntoon. (Koivisto 2011: 42.)

Kuvio 1 Itsetunnon hierarkinen rakennemalli

Kuviosta 1 tarkempi kuva (liite 1) lopussa.

Itsetunnon vahvistamiseen käytettävät menetelmät riippuvat hyvin paljon siitä, mitä osa-alueita halutaan vahvistaa. Koiviston tutkimuksessa pyrittiin pitämään yleisen itsetunnon vahvistamista painopisteenä, koska tarkoituksena oli edistää lasten henkistä hyvinvointia. Saa tiinkin esille, että lapsen itsetunnon vahvistuminen päiväkodin arjessa on mahdollinen, mutta hyvin moniulotteinen ja vaativa tehtävä. Tutkimuksessa todettiin myös, että vahvistaakseen lapsen itsetuntoa on koko kasvuyhteisöllä oltava yhtenäiset tavoitteet. Toimintakulttuuri on rakennuttava myös itsetunnon vahvistamisen mahdollistavaksi. Yksittäinen kasvattaja on osa kasvuyhteisöä ja hänen toimintansa vaikuttaa yhteisön toiminta- ja ajattelumalleihin. (Koivisto 2011: 43.)

Vuonna 2006 on julkaistu myös tutkimus, jossa arvioitiin päivähoiton toimivuutta (Suomen varhaiskasvatus ry:n Internet-sivut) ja tuloksista selviää, että päiväkotihenkilöstön ja vanhempien mielestä tärkein päiväkotikasvatuksen tavoite on sosiaalinen kasvatus. Tällöin lapsi oppii leikkimään eri-ikäisten lasten kanssa ja saa kodin ulkopuolisia suhteita. Toiseksi tavoitealueeksi nousi tunne-elämän ja turvallisuuden tunteen tukeminen: lapsi tuntee olevansa hyväksytty ja oppii tätä myöten myös kunnioittamaan muita ihmisiä. Kolmas tavoitealue vanhempien mielestä oli tukea lapsen empaattisuuden ja eettisyyden kasvua, kun päiväkotihenkilöstön mielestä tulisi panostaa kognitiivisiin taitoihin ja ajattelukyvyyn kehittämiseen. Vanhempien ja päiväkotihenkilöstön ajatukset olivat lopulta muuten hyvin samanlaisia. Nähdessä

säni tutkimuksen ymmärsin, miten itsetunnon eri osa-alueet kulkevat tutkimusten tulosten kanssa hyvin rinnakkain. Tuloksissa ei niinkään ilmennyt lapsen motoristen taitojen hyväksyntää tai kehittämistä, mutta nämä tavoitealueet muuten tukevat itsetunnon kehitystä selkeästi ja tavoitteellisesti. Sosiaalinen itsetunto kulkee sosiaalisuuden ja sosiaalisten taitojen kanssa hyvin lähekkäin käsitteinä ja tukemalla lasten sosiaalisten taitojen kehitystä, tuetaan samalla sosiaalisen itsetunnon kehitystä.

2.2 Hyvä itsetunto

Ihminen, jolla on hyvä itsetunto, pääsee helpommin elämässä eteenpäin. Itseään arvostava lapsi viihtyy sekä itsekseen että ryhmässä ja hän väistämättä kerää ympärilleen ihmisiä ja hyvää kohtelua. Kun lapsi arvostaa itseään, se heijastuu muihin ympärillä oleviin ja hekin alkavat kohdella häntä samalla tavalla arvostaen. Lapset aistivat paljon ympärillään ja huonon itsetunnon omaava lapsi ilmaisee usein omaa hätäänsä vähättelevällä käyttäytymisellään. Muiden lasten huomattessa tämän, on huonon itsetunnon omaava lapsi helpompi kohde pilkalle, torjumiselle ja kiusaamiselle. Hyvän itsetunnon omaavalla ihmisellä ei ole myöskään tarvetta tuntea itseään muita paremmaksi, vaan hän tietää olevansa hyvä juuri omana itsenään. (Cacciatore, R. Korteniemi-Poikela, E. Huovinen, M. 2009: 14-15.) Usein lasten syvimät ja kipeimmät itsetuntoon vaikuttaneet muistot ovat omanikäisten torjunnasta sekä kiusaamisesta johtuvia. Päiväkodissakin yleistyvä kiusaaminen jättää syvät jäljet ihmisen persoonaan. (Juusola 2011: 146.)

On hyvin tärkeää nähdä itsensä positiivisessa valossa, jotta pystyy toteuttamaan itseään oikealla tavalla. Mielikuvilla on mahtava voima ja sekä kielteiset että myönteiset ennustukset pyrkivät toteuttamaan itseään vaikka niitä ei sanottaisi ääneen, vaan ihminen toistaa niitä ajatellen oman päänsä sisällä. Jo pelkkä ajatus muokkaa aivojen toimintaa niin, että myöhemmätkin ajatukset suuntaavat yhä useammin samaan suuntaan. Pelkän ajatuksen voimalla saavat teotkin alkunsa. Kun ihminen keskittyy epäonnistumisen ennakointiin enemmän kuin onnistumiseen, vähentää hän automaattisesti mahdollisuuksiaan suoriutua tehtävästään onnistuneesti. (Cacciatore, R. Korteniemi-Poikela, E. Huovinen, M. 2009: 18)

Luovuus on kykyä löytää asioiden välille uusia ja odottamattomia yhteyksiä ja keksiä uusia toimintatapoja luoda uutta sen sijaan, että toimisi vanhojen mallien mukaan. Luovuus ei ole oikean ja väärän miettimistä, vaan se on useiden eri keinojen löytämistä, jotka johtavat erilaisiin lopputuloksiin. Mitä useampia toimintatapoja on, sitä suuremmalla todennäköisyydellä syntyy jotain uutta ja ainutlaatuista, jota ei olisi osannut määritellä alun perin. Kun lapsi oppii näkemään ongelmien sijaan mahdollisuuksia, rikastuu hänen elämänsä moninkertaisesti. Luovan ihmisen ja vähemmän luovan ihmisen ero on se, että luova uskoo itseensä ja kaikki lähtee siis hyvästä itsetunnosta ja luottamuksesta. (Solatie 2009:18-19.)

2.3 Itsetunnon kehitys

Ensimmäiset elinvuodet ovat sitä aikaa, kun ihmisen peruspersoonallisuus kehittyy. Tiedot pysyvät muistissa vanhetessakin ja vaikuttavat koko loppuelämän ajan. Juuri näinä herkkinä rakennusvuosina ihminen kehittyy sellaiseksi kuin hän aikuisena on. Varhaisiän tapahtumien kulku muokkaa pitkälti koko persoonallisuuden rakenteen ja tällöin lapsi luo kuvaa omasta paikastaan maailmassa ja pärjäämisestään. Ensimmäisinä elinvuosina ihminen on hyvin herkkä vaikutteille ja kaikilla teoilla on merkitystä. Tulevatkin tapahtumat tietysti vaikuttavat itsetunnonkehittymiseen, mutta kaikki rakennetaan lapsuuden kokemusten päälle. Mielen perusrakennetta onkin myöhemmin hyvin vaikea muuttaa, mutta ei kuitenkaan mahdotonta. (Cacciatore, R. Korteniemi-Poikela, E. Huovinen, M. 2009: 43-44.)

Ensimmäisten ikävuosiensa aikana lapsella on myös voimakas omien toimintojen harjoittelamisen vaihe. Lapsi tarvitsee ympärillä olevilta ihmisiltä rajatonta ihailua: hänen täytyy saada tuntee olevansa taitavin, pidetyin ja paras. Lapsen tulee saada tuntee mahdollisimman paljon onnistumisen tunteita ja vastavuoroisesti myös mahdollisimman vähän arvostelua. Onnistumisen tunteet luovat lapsen itsetunnolle pohjan ja hän pystyy hyväksymään itsensä virheineen vanhempana. (Keltikangas-Järvinen 2010: 129.)

Tärkein tuen antaja lapselle on oma koti ja hyvä vanhemmuus. Lapsi hakee positiivista huomiota ja jos hän ei sitä omasta kotoaan saa, etsii lapsi sitä muilta aikuisilta. Tällöin lapsi saattaa janota aikuiselta saatavaa vahvistusta päiväkodin työntekijöiltä, naapureilta tai kavereiden vanhemmilta. Vanhemmat ja kasvattajat vahvistavat jo läsnäolollaan lasten itsetuntoa, mutta lisätuki ei ole koskaan pahitteeksi. Elämä ei saa olla kuitenkaan liian mutkatonta ja helppoa, vaan lapsen on kohdattava haasteita elämässään. Ihmistä ei tarvitse suojata sinnittelyltä, haasteilta tai ponnisteluilta, koska ne vain kasvattavat tulevaisuudessa syntyviin vaikeisiin tilanteisiin. (Cacciatore, R. Korteniemi-Poikela, E. Huovinen, M. 2009: 46-47.) Hyvä itsetunto ja usko omaan ainutlaatuisuuteen ovat avaimia luovaan peruskasvatukseen. Hyvää itsetuntoa ei kuitenkaan saavuteta pelkästään onnistumalla, vaan se vaatii myös vahvistavia epäonnistumisen tunteita. Jokaisen kokeilun ja epäonnistumisen kautta opitaan uutta ja saadaan lisää tietoa ja vaikeudet vain testaavat ihmisen päättäväisyyttä. (Solatie 2009: 36- 37.)

Kunnioitus on sosiaalisen kasvatuksen perusta ja lapsi huomaa nopeasti, jos aikuinen kohtelee häntä kunnioittavalla asenteella. Tämä asenne saa lapsen kuuntelemaan aikuista ja kunnioitettava kasvatustyyli tukee lapsen itsetuntoa kuin myös psyykkistä hyvinvointia. Usein onkin niin, että aikuisen kunnioituksen puuttuessa ei lapsikaan käyttäydy kunnioittavasti aikuista kohtaan. Loukkaavalta aikuiselta on lapsen vaikea ottaa kasvatusta tai mitään muutakaan vastaan. (Juusola 2011: 14-16.)

2.4 Itsetunnon peruskahdeksikko

On olemassa erilaisia malleja ja määritelmiä itsetunnolle. Opinnäytetyössäni käyn muun muassa läpi hyväksi havaitsemaani itsetunnon peruskahdeksikkoa, josta on paljon tietoa eri lähteissä. Itsetunnon peruskahdeksikko on hyvin käytännönläheinen malli, joka toimii arjessa. Se kuvaa itsetunnon rakennetta yksinkertaisesti ja selkeästi, eri osioissa. Jos jossakin perusosiossa on parantamisen varaa, niin juuri sitä osaa pitää ja voi vahvistaa, jotta saadaan kohennettua ihmisen kokonaisuutta, sisäistä vahvuutta ja persoonallisuutta.

Itsetunnon peruskahdeksikon osia ovat:

- Näkemys omasta merkityksestä
- Käsitys omasta kehosta
- Oman reviirin rajat
- Käsitys ympäristön turvallisuudesta
- Mielikuva sukupuoliroolista
- Käsitys seksuaalisuudesta
- Käsitys aggressiosta
- Mielikuva omasta elämänsäkaaresta

(Cacciatore, R. Korteniemi-Poikela, E. Huovinen, M. 2009: 148-149.)

Näkemys omasta merkityksestä koostuu läheisten antamista signaaleista, kokemuksista ja havainnoista, joiden perusteella muodostetaan käsitys siitä, onko tärkeä muille. Aikuisen arvostus ei kuitenkaan aina mene lapselle perille, ellei hän sano sitä suoraan ja anna positiivista palautetta. Jo vastasyntynyt lapsi arvioi ympäristöään ja pohtii, mitä merkitystä hänellä on. (Cacciatore, R. Korteniemi-Poikela, E. Huovinen, M. 2009: 150.)

Kehoitsetunto rakentuu pääosin kokemuksen kautta. Lapsuudessa kehoa pidetään itsestään selvyutenä ja se on aivan sopiva niin kauan kun se ei häiritse mitenkään. Jos kehoon kohdistuu epämieluisia tunteita, kuten ruumiillista kuritusta, sairastamista tai tapaturmia, on aikuisten pyrittävä helpottamaan lapsen oloa ja tehtävä selväksi, että kehossa on silti hyvä olla, vaikka hetkellisesti onkin epämieluisaa. Kun aikuinen tukee lapsen kehoitsetuntoa varhaisiässä, hän edesauttaa tulevaisuuden positiivista kehoitsetuntoa. Myös positiivisen kosketuksen merkitys on hyvin suuri lapsen elämässä. Mitä enemmän on läheisyyttä, sitä paremmaksi itsetuntokin kasvaa. Huonon kehoitsetunnon omaava nuori saattaa kohdella kehoaan huonosti viillellen, nälkään näännyttämällä, oksentamalla tai päihteitä käyttämällä. (Cacciatore, R. Korteniemi-Poikela, E. Huovinen, M. 2009: 174-176.)

Käsitys ympäristön turvallisuudesta vaikuttaa lapsen valppauteen. Esimerkiksi päihteitä käyttävien tai väkivaltaisten vanhempien lapset ovat eläneet koko ajan hektistä elämää, eikä turvallista ympäristöä ole luotu. Aikuisen tehtävänä on suojata lasta ja vaikka vakuuttelut eivät olisikaan aina täysin rehellisiä, lapsella on oikeus tuntea olevansa turvassa. Pelon poistaminen lapselta silloin, kun se ei suojaa riskeiltä, vapauttaa lapsen elämään lapsuuttaan ilman huolia. Lapselle on annettava välineitä, miten toimia uhkaavissa tilanteissa, mutta varottava ruokkimasta pelkoja. Lapsi ei saa ikinä olla huolen kantaja, vaan turvallisen ympäristön myötä lapsi uskaltaa olla haavoittuva ja aito. (Cacciatore, R. Korteniemi-Poikela, E. Huovinen, M. 2009: 214-215.)

Haastavien tunteiden kehitys on osa ihmisen luonnollista kasvua ja tähän sisältyy pienenä kohdattava uhmaikä sekä vanhempana murrosikä. Lapsen on hangoiteltava kaikissa asioissa vastaan, olivat ne hänen mielestään hyviä tai pahoja. Lapsi ja nuori päätyvät kehityksessään siihen vaiheeseen, jolloin on pohdittava elämää ilman vanhempien jatkuvaa tukea. Itsenäistymiskehitystä edellyttää lasta ja vanhempaa erilleen vetävä voima ja lapsi vahvistuu suuttumisen ja sisuuntumisen pakon myötä. Tämän kautta lapsi oppii itsepuolustusta, omien rajojen tunnistusta ja kykyä sanomaan ei epämieluisissa tilanteissa. (Cacciatore, R. Korteniemi-Poikela, E. Huovinen, M. 2009: 236-237.)

3 LAPSILÄHTÖISYYS

Lapsilähtöisyys on aiemmin tunnettu nimellä lapsikeskeisyys ja se on päiväkodille tapa toimia ja toivottavasti suurimmassa osassa myös vakiintunut sellainen. Useimmiten jokaisen päiväkodin toimintaa kuvataan lapsilähtöiseksi, myös silloin kun se ei sitä valitettavasti ole. Aikuiskeskeisyys taas on kasvatustuote, jolloin lapset sivuutetaan ja toiminta tapahtuu aikuisten ehdoilla. Lapsilähtöisyydessä tärkein osa päiväkotityöskentelyä onkin lapsen tarpeiden ensisijaisuus. (Kalliala 2011: 19.) Lapsilähtöisessä työskentelyssä kasvatuksellisen prosessin tavoitteet, käytännöt ja sisällöt kumpuavat lapsesta ja aikuinen uskoo lapsen haluun kasvaa ja oppia. Lapsi huomioidaan yksilönä, eikä vain osana päiväkodin ryhmää. Leikki on hyvin tärkeää, koska silloin omaehtoinen oppiminen on luontevimmillaan ja toiminta useimmiten lähtee lapsesta itsestään. (Kalliala 2011: 22.)

Lapsilähtöisyys toimii opinnäytetyöni kulmakivenä itsetunnon kehityksen tukemisessa ja ohjauksia suunniteltaessa. Otin lapset jo ensimmäisellä tapaamiskerrallani ohjausten suunnitteluun mukaan: keskustelimme siitä mitä he haluaisivat tehdä päiväkodissa ja kuuntelin kirjaten heidän jokaisen ehdotuksensa ylös. Lapsille kuitenkin kerrottiin, jos jokin ehdotuksista olisi vaikea toteuttaa. Pyrin jokaisessa ohjauksessani toimimaan lapsilähtöisesti ja kuuntelemaan aistisesti lasten asioita, joita he tahtoivat minulle kertoa. Päiväkodissa, jossa opinnäytetyön to-

teutus tapahtui, panostetaan paljon lapsikeskeiseen toimintaan. Lasten kanssa keskustellaan paljon asioista, kysytään mielipiteitä ja leikki kulkee usein lasten ehdoilla, kuitenkin heidän turvallisuuttaan ja etuaan ajatellen. Mikäli haasteita lapsilähtöiselle työskentelylle tulee vastaan, niitä pyritään selvittämään koko tiimin voimin, jotta lapsilla olisi mahdollisimman hyvä kasvuympäristö.

Usein lapsilähtöisyys on käsite, jonka merkitys on epäselvä käytännön työntekijöille. Moni luulee toimivansa lapsilähtöisesti, mutta piilotetun pedagogiikan kautta toimii kuitenkin valtaansa käyttäen, aikuislähtöisesti. On tärkeää ettei aikuislähtöisyyttä ja aikuisjohtajuutta sekoiteta keskenään, koska aikuisjohtajuus ja lapsilähtöisyys voivat kulkea käsi kädessä. Aikuinen käyttää valtaa joka tapauksessa, mutta sitä voidaan kuitenkin käyttää monella eri tavoin, lasten hyväksi tai heitä vastaan. Päiväkodin henkilökunnalta vaaditaan analysointikykyä nähdä erilaisia vallankäyttötilanteita sekä taitoa erottaa sekä positiivinen että kielteinen kasvatuksellinen auktoriteetti. (Kalliala 2011: 22.) On myös tärkeää käydä keskustelua päiväkodin tiimeissä siitä, mitä pidetään lapsilähtöisenä työskentelynä. Usein sanan määritelmä on henkilökunnalle laaja ja sen epäselkeyden vuoksi voi myös ryhmässä olla erilaisia käsityksiä lapsilähtöisestä toiminnasta. Onko lapsilähtöinen toiminta vain lasten kehumista ja kaiken toiminnan sallimista vai ennemmin kuuntelemista, toiminnan mahdollistamista ja ohjaamista lasten mielipiteitä kunnioittaen?

Tulisi muistaa, että lapsilähtöisessä toiminnassa kasvatus ei pelottele lasta, vaan vahvistaa ja heidät otetaan mukaan toimintoihin tasaveroisina. Lasten osallisuuteen on aloitettu panostamaan entistä enemmän ja on huomattu, miten lapsen ottaminen häntä koskeviin päätöksiin on tärkeää. Lapsia tuleekin kohdella niin, että he saavat vaikuttaa itseä koskeviin asioihin hänen kehitystasoansa vastaavasti. (Lajunen ym. 2009 34-35.) Pysin kaikkien ohjauksieni ajan, että tuokiot olisivat kaikki lapsikeskeisiä ja näin myös itsetunnon kehitystä tukevia. Se, että saa olla tasavertaisena päätöksen teossa mukana ja suunnittelemassa tunteja on varmasti erilaista, vastuullista ja hauskaa lapselle. Lapsikeskeisellä toiminnalla luotetaan lapsen toimintakykyyn ja annetaan vastuuta hänen kehityksensä huomioon ottaen sopivan verran. Mielipiteitä kuunnellaan aidosti ja myös toteutetaan mahdollisuuksien puitteissa. Pyrinkin siihen, että onnellisuuden tunteet lapsilla syntyvät nimenomaan lapsilähtöisyyden kautta. Usein lapsilähtöisyys lähtee jo ihan pienistä asioista: pyydetään lapselta mielipidettä, neuvoja, apua tai lähdetään vain lapsen leikkiin mukaan. Jos lapsi saa selittää aikuiselle tai muille lapsille pelien sääntöjä, tuntuu kokemus tärkeältä ja voimaannuttavalta.

Vaikka lapsi tarvitseekin aikuisen huolenpitoa ja suojaa, on hän silti aktiivinen, tärkeä, luova ja taitava vuorovaikutuksen osapuoli. Kasvatuksen lähtökohtana tulee olla lapsen omat kokemukset, kiinnostuksen kohteet ja tarpeet ja häntä tulee kannustaa tutkimaan ja pohtimaan asioita, luoden omia ratkaisuja ongelmiin. (Lajunen, K. Andell, M. Jalava, L. Kemppainen, K.

Pakkanen, M. Ylenius-Lehtonen 2009: 34.) Onkin siis tärkeää, ettei aikuinen ohjaa lapsen mielipiteitä tai toimintaa aina suuntaan, jonka kokee itse oikeaksi. Usein asioihin voi olla monta erilaista näkökulmaa ja ammattitaitoinen ohjaaja ottaa huomioon lapsen ajatukset ja kertoo myös muita kantoja, kuitenkin tyrmäämättä lapsen ajatuksia. Usein aikuiset sortuvat myös siihen, etteivät anna lapselle aikaa miettiä ratkaisua, vaan kiireessä ratkotaan asiat lapsen puolesta.

4 TOIMINNAN TAVOITTEET

Opinnäytetyöni päätavoitteina oli siis tukea itsetunnon kehitystä varhaisiässä ja luoda onnistumisen tunteita. Tarkoitus oli, että jokainen lapsi saisi ohjauskerroista jotain itsellensä ja lähtisi tuokioilta hyvällä mielellä pois. Ohjauksissani käytin luovia toimintoja itsetunnon kehityksen tukena ja lapsen oli koettava jokaisella ohjaukserillä onnistuvansa ja kokea itsensä merkittäväksi. En siis ollut menossa kasvattamaan tai auttamaan päiväkotia heidän työssään, vaan havaitsemaan miten itsetuntoa tuetaan päiväkodin arjessa ja kokeilemaan erilaisten toiminnallisten tuokioiden toimivuutta. En myöskään tavoitellut sitä, että lapsen itsetunto nousisi ohjauskertojeni myötä, mutta toivoin kuitenkin tukevani varhaisiässä tapahtuvaa itsetunnon kehitystä ja antavani heille positiivisen kuvan omasta itsestä. Tuokioiden vaikutuksia itsetuntoon ei voinut arvioida, koska tutkimuksen täytyisi olla tällöin paljon pidempikestoisempi. Arvioin kertojen toimivuutta keräten palautetta ja havainnoiden päiväkodin tapahtumia.

Toivoin ohjausten avulla oppivani itse, minkälaiset harjoitukset näyttäisivät toimivan parhaiten ja tuottaisivat lapsille mahdollisimman paljon onnistumisen tunteita. Näin kehittyisin ammattilaisena ja saisin paremman pohjan itsetunnon tukemiseen normaalissa arjessa, sekä päiväkodissa että lastensuojelun puolella. Aikomukseni oli havainnoida toimintaa eri tavoin, jotta saisin mahdollisimman hyvän kokonaisvaikutelman ohjauksien onnistumisesta. Havainnoin ulkopuolisena, seuraten tapahtumia sivusta sekä myös olemalla tilanteissa mukana, keräten hiljaista tietoa eleistä ja sanojen erilaisista merkityksistä. Havainnointi toimii siis merkittävimpänä tiedonkeruulähteenä miettiessäni arviointikysymyksiä.

- Onko onnistumisen tunteita saatu aikaan?
- Olenko ohjaajana oppinut erilaisia luovia keinoja tukea lapsen itsetuntoa?
- Millaista vuorovaikutusta lapsen ja aikuisen välillä on havaittu? Miten kannustaminen ja positiivinen palaute näkyvät päiväkodissa?
- Miten lapset reagoivat toimintaan yhdessä?
- Miten toiminnalla tuettiin lapsen positiivista mielikuvaa omasta itsestä?
- Miten kehityin ohjaajana?

Uskoin arviointikysymyksiä nousevan lisää työn havainnointivaiheessa ja toivoin, että saisin suurimpaan osaan vastauksia ohjauskertojen aikana.

Halusin kehittyä ohjaajana ja myös nähdä, pystynkö havainnoimaan päiväkodin henkilökunnan ja lasten välillä aitoja kohtaamisia. Aidon kohtaamisen lähtökohtana on kohdata toinen yksilö omana itsenään, ilman mitään rooleja tai ulkoisia suorituksia. Tämä vaatii rohkeutta hyväksyä myös oma keskeneräisyytensä. Kasvatustehtävässä työskentelevälle aito kohtaaminen tarkoittaa sitä, että lapsessa nähdään vielä mahdollisuus ja hyvä vielä silloinkin, kun haluaisi luovuttaa. Kasvattajan tulee olla aidosti kiinnostunut, kuunnella ja ymmärtää, mutta ei kuitenkaan hyväksy vääriä tekoja. (Veivo-Lempinen 2009: 203.) En ole työskennellyt sosiaali-alalla ennen kouluun liittyviä harjoitteluita ja toivoinkin harjoitusten ja ohjausten antavan minulle avaimia tulevaisuuteen toimia vastuullisena ja avoimena ohjaajana. Päiväkotimaailma oli siis minulle tuttu vain 10 viikon työharjoittelun kautta ja toivoinkin ohjausten tukevan ammatillista kasvua ja että oppisin tunnistamaan aidon kohtaamisen tunnusmerkit ja toimia tilanteen mukaisesti.

5 TOIMINNAN TOTEUTUS

5.1 Toimintaympäristö

Opinnäytetyö toteutettiin ympärivuorokautisessa päiväkodissa, jossa lapsia on hyvin vaihtelevasti paikalla. Kaikkia ohjauskertoja ei siis suoritettu aina samojen lasten kanssa ja pyrin toteuttamaan tuokiot pienryhmissä. Ohjauksia oli suunniteltu toteutettavaksi 8-10, joista ensimmäisellä kerralla halusin käydä tutustumassa lapsiin ja viettää päivän heidän kanssaan. Olen ollut työharjoittelussa vuonna 2010 kyseisessä päiväkodissa 10 viikkoa, joten paikan käytänteet ja henkilökunta ovat tuttuja, mutta nykyiset esikouluikäiset lapset eivät minua ennen ohjauksia tunteneet. Koin, että on tärkeää luoda lapsiin kontakti rennossa tunnelmassa ennen ohjauskertoja, jotta heitä ei jännittäisi myöhemmin ohjauksessani. Tämän vuoksi en järjestänyt ensimmäiselle kerralle mitään erityistä ohjausta, vaan vietin heidän kanssaan tavallista päiväkodin arkea havainnoiden, leikkien, pelaten ja jutellen.

1990-luvulla päivähoiton kytkentä vanhemman työelämään erotettiin ja hoidosta tuli lapsille subjektiivinen oikeus. Asiaa ei enää katsottu niin, että lapsi tarvitsisi hoitoa ainoastaan aikuisen jatkuvan huolenpidon vuoksi vaan päivähoito katsottiin tärkeäksi myös lapsen kasvatuksessa ja opetuksessa. Lainsäädäntö painottaa siis päiväkodin merkitystä lapsen kehityksessä ja esiopetuslainsäädäntö jatkaakin loogisesti tulkintaa korostamalla ennen koulua tapahtuvaa suunnitelmallista kasvatusta ja opetuksen roolia lapsen kehityksessä. (Alasuutari 2003: 69.)

Päiväkoti ymmärretään usein vanhempien keskuudessa lapsen sosiaalisuuden kehittäjänä ja sääntöjen noudattamisen harjoittajana. Vanhempien tulkinnot lapsen sosiaalisuuden harjoit-

tamisesta tarkoittavat usein lapsen ryhmätaitojen kehittymistä ja yhteistoimintaa muiden lasten kanssa. (Alasuutari 2003: 70,72.) Alasuutarin kirjassa ”Kuka kasvattaa lasta?” käy hänen tutkimuksessaan ilmi, että vanhemmat olettavat päiväkodin olevan se paikka, jossa opitaan lapsena sääntöjä ja kanssakäymistä muiden ikäistensä kanssa. Muut varhaiskasvatuksen eri muodot eivät saaneet yhtä korostunutta merkitystä lapsen ryhmätaitojen kehittäjänä. (Alasuutari 2003: 70.)

Alasuutari tutki vanhempien näkökulmia kasvatuksesta ja kasvatusvastuun jakamisesta päiväkodin sekä koulun kanssa. Tutkimus oli toteutettu haastattelemalla vanhempia ja keskustelemalla heidän kanssaan muun muassa päiväkodin roolista ja vaikutuksesta lapsen kasvattamisessa. Tutkimuksessa tarkasteltiin myös, miten vanhemmat määrittelevät omaa vanhemmuuttaan ja tulkitsevat yhteiskunnallisen kasvatuksen merkitystä lapsen kehityksessä. Tutkimukseen osallistui 17 perheen vanhemman tai vanhempien haastattelut ja haastateltavien lapset olivat joko esikoulu- tai ala-asteikäisiä. Tutkimuksen tuloksissa kävi ilmi, että äidin ensisijaisuus kasvattajana on edelleen vahva ja että pedagogis-opetuksellinen rooli kuuluu päiväkodille. Vanhemmat pitävät lapsen kasvatusta projektina, joka vaatii kasvattajan aktiivista roolia ja intensiivistä suhdetta. Ammatillisten ja yhteiskunnallisten kasvattajien vahva rooli lapsen kasvatuksessa on myös vahvistanut vanhempien käsitystä lapsen oikeanlaisesta kasvatuksesta ja yhteistyö näiden tahojen kanssa määrittelee useiden vanhempien mielestä hyvää vanhemmuutta. (Alasuutari 2003: 198-199.) Tämä tutkimus tukee toimintaympäristön valintaani hyvin paljon, koska päiväkodin rooli lapsen kasvatuksessa ja tukemisessa on vuosien kuluessa vahvistunut entisestään. Itsetunnon kehityksen tukeminen kuuluu nyky-yhteiskunnassa sekä kotiin vanhemmille että päiväkodille.

5.2 Osallistuminen tuokioille

Ilmoitin lasten vanhemmille tekeväni opinnäytetyötä laittamalla päiväkodin seinälle informaatilapun, jossa kerroin tehtävistäni ja niiden tavoitteista. Näin kaikki olivat tietoisia, mitä olen tekemässä päiväkodissa ja vanhemmat pystyivät tulemaan keskustelemaan kanssani aiheesta, jos näin tahtovat. Jaoin myös koteihin saman tiedotteen (Liite 2), jossa kysyin myös vanhempien lupaa lapsen osallistumisesta ryhmätuokioihin ja valokuvattavaksi. Ohjausryhmä oli siis avoin, koska ympärivuorokautisessa päiväkodissa on vaikea saada aina samoja lapsia pienryhmiin paikan hektisyyden vuoksi. Viettäessäni ensimmäistä päivää lasten kanssa, oli tarkoitukseni myös kertoa heille tehtävästäni ja ettei kenenkään ollut pakollista osallistua ohjauksiin. Päätin heti alussa, että ohjauskerran aloittaessani kysyn lapsilta erikseen, ketkä haluavat mukaan toimintaan. Näin sain joka kerta lapsen suostumuksen osallistumiseen, eikä ketään pakotettu mukaan vasten tahtoaan (Ruoppila, I. Hujala, E. Karila, K. Kinos, J. Niiranen, P. & Ojala, M. 1999: 38.) Joillekin se saattaa toimia itsetuntoa kohottavana hetkenä,

kun saa viettää päiväkodin henkilökunnan kanssa aikaa pienemmässä ryhmässä kuin yleensä, ja näin saada huomiota enemmän.

Pidin ohjauskerroilla aina huolta siitä, että jokainen halukas pääsisi mukaan, mutta jos ryhmä nousi liian suureksi, pidin heille useamman tuokion. Tämä on yksi syy siihen, miksi ohjaukset eivät voineet olla liian pitkiä, jotta niitä ehtisi pitämään helposti useamman saman päivän aikana. Halusin myös, että lapset säilyttävät mielenkiintonsa ohjauksia kohtaan, eivätkä tuokiot voineet olla tämänkään takia liian pitkiä. Tärkeintä kuitenkin oli, että ohjausryhmät eivät kasvaneet liian suuriksi, jotta jokainen saisi tarpeeksi osakseen positiivista huomiota ja ehtisin itse arvioimaan ohjauksen tapahtumia tarpeeksi.

5.3 Ohjauskertojen sisältö

Ensimmäisellä kerralla oli tarkoituksena käydä keskustelua lasten kanssa siitä, mitä he tahtoisivat minun tekevän heidän kanssaan. Otin lapset suunnitteluun mukaan ja aioin toteuttaa heidän toiveitaan vähintään viidellä ohjauskerralla. Olin suunnitellut itse 3 ohjausta etukäteen ja ajattelin myös lasten suunnittelemiin tuokioihin lisätä erilaisia itsetuntoa kohottavia tehtäviä, jotka luovat lapsille onnistumisen tunteita. Käyttäessäni erilaisia menetelmiä, tulisin näkemään niiden toimivuuden lasten kanssa: ovatko jotkin menetelmät parempia kuin toiset ja miten lapset reagoivat tehtäviin. Kaikki menetelmät, joita käytin ovat ammatillisessa kirjallisuudessa tai tutkimuksissa todettu lapsen itsetunnon kehitystä tukeviksi ja mielenkiintoista olikin nähdä, miten lapset ottaisivat ohjauksen ja yhteisen toiminnan vastaan ja saisivatko he niistä paljon itsellensä. Odotin paljon sekä itseltäni ohjaajana sekä menetelmien toimivuus arjessa kiinnosti.

5.3.1 Luottamustehtävät

Luottamustehtävillä lapsi saadaan tuntemaan itsensä aikuisen luottamuksen arvoiseksi ja luotettavaksi ihmiseksi. Aikuisen luottamuksen myötä lapsi tuntee olevansa erityinen ja tärkeä. Se, että lapsi saa toimia luotettavana, on yhtä tärkeää kuin se, että lapsi voi luottaa aikuiseseen. Luotettavana ryhmän jäsenenä lapsi on ansainnut paikkansa ryhmässä ja saa sen tuen osakseen. Luottamustehtäviä antamalla aikuinen uskoo lapseen ja luottaa hänen älyyn, arvosittelukykyihin ja taitoihin. Lapsesta tulee olettaa, että hän on automaattisesti aikuisen luottamuksen arvoinen, jotta aikuisen odotukset voivat täytyä (Vehkalahti 2007: 12.)

Luottamustehtävät eivät siis olleet koko toimintaosuuden pääteema, vaan toteutin niitä muutamalle lapselle aina ohjauksien sivussa. Päätin antaa heille vastuuta eri osa-alueilla, jotta he voisivat tuntea itsensä tärkeiksi ja tapahtumaan vaikuttaviksi tekijöiksi. Myös se seikka, että otin lapset mukaan suunnitteluun, oli osoitus luottamuksesta lasten kykyyn luoda kivaa yhdes-

sä. Luottamustehtävät voivat olla hyvinkin lyhytjänteisiä ja pieniä: Otin lapsia mukaan tuokion valmisteluun ja pyysin heitä auttamaan minua esimerkiksi tavaroiden ja teosten kasaamisessa.

5.3.2 Epätäydellisysharjoitukset

Kokeilin myös epätäydellisysharjoituksia, joissa on mahdoton toimia aina yhdellä ja oikealla tavalla. Tällä pyrittiin näyttämään lapselle, ettei kukaan ole täydellinen, vaan jokainen on omanlaisensa persoona. Ihminen pyrkii vaistomaisesti suoriutumaan kaikesta hyvin ja täydellisesti, melkeinpä suorituskeskeisesti. Tällainen asenne lisää epäonnistumisen pelkoa kaikissa ja heikentää automaattisesti itsetuntoa. (Vehkalahti 2007: 12.)

Monet aisti- ja ilmaisuharjoitteet perustuvat kokemukseen ja niitä on vaikea tehdä väärin. Kukaan ei voi sanoa toiselle, miten tämän tulisi tuntea, kokea tai ajatella. Epätäydellisyydestä on tehtävä hyväksyttävää lasten silmissä ja muistutettava, että kukaan ei voi osata tai tietää kaikkea. Tällöin on vielä elämässä jotain jännittävää tavoiteltavaa ja opeteltavaa. (Vehkalahti 2007: 12.) Lapselle on myös hyvä näyttää, ettei osaamattomuuden ja heikkouden näyttämässä ole mitään väärää tai tuomittavaa. Itsetunniltaan terve ihminen uskaltaa näyttää heikkoutensa muille ja sisäinen vahvuus syntyykin omien heikkouksien ja vahvuuksien tuntemisesta. (Viljamaa 2008: 143.) Aisti- ja ilmaisuharjoitteita en käyttänyt ohjauksissani ainaakaan tietoisesti, mutta oman osaamisen ja osaamattomuuden sekä ajatus- ja tunnemaailman tuomisen muiden eteen koin erittäin hyvänä keskustelun virittäjänä ja itsetunnon kehitystä tukevana. Koin, että lapsen on hyvä huomata, ettei kaikkea tarvitse osata ja että täydellisyyden ei pitäisi olla päämääränä toiminnassa. Yhtä tärkeää oli myös kokea, ettei oman osaamattomuuden näyttämässä ollut mitään hävettävää.

5.3.3 Ryhmää yhdistävät ohjaukset

Lasten kanssa suunniteltavista kerroista oli muutamat yhdessä toteutettavia ja ryhmäyttäviä tuokioita. Toimiva ja turvallinen yhteisö tukee jäseniään ja erilaiset ryhmätyöt antavat lapsille mahdollisuuden tehdä päätöksiä itse ja tukeutumaan toisiinsa (Vehkalahti 2007: 7). Lapsi tarvitsee vertaisensa tukea ja arvostusta aivan yhtä paljon kuin aikuisen ja lapsen välistä vuorovaikutusta. Riippuen tuokioiden pituudesta, vietin myös itse lasten kanssa aikaa ohjausten jälkeen, jotta näin miten he toimivat vuorovaikutuksessa aikuisen kanssa. Tällä tavoin sain myös kerättyä hiljaista tietoa lapsilta, jota en välttämättä huomannut havainnoidessani muiden aikuisten kontaktia lapsiin.

Hiljainen tieto paljastuu vuorovaikutuksen kautta ja usein voi käydä niin, että tutkija kadottaa havainnon, jos vain toistaa havaintoa rutiininomaisesti ja käyttää vain tietoista toimintaa

havainnoidessa. Vasta sitten, kun asettuu tutkimuskohteen kanssa elämään ja vuorovaikutussuhteeseen, voi tavoittaa sanat, että niiden merkitykset oikealla tavalla. Tällöin käydään dialogia hiljaisen tiedon kanssa ja näin sanat voivat saada aivan erilaisia merkityksiä kuin ulkopäin tutkien. Asettumalla itse tilanteisiin mukaan elämällä, kokemalla ja oppimalla löytyy tutkimuskohteista aina hiljaista tietoa. Havainnoinnissa tutkija elää ja kokee yhdessä tutkittaviensa kanssa ja tällä tavoin tavoittaakin paremmin hiljaisesta tiedosta kuin esimerkiksi haastatteluja tekemällä (Vilka 2006: 35.)

5.3.4 Lapsille etukäteen suunnitellut tunnit

Valmiiksi suunnittelemani kerrat olivat sellaisia, joita en uskonut lasten pyytävän itse ohjauskerroille. Kaksi näistä kerroista oli sadutusta ja kolmas liittyi valokuvaamiseen. Sadutus antaa aikuiselle välineen kuunnella lasta ja ymmärtää hänen toimintaansa. Kuuntelemalla lasten tarinoita, voidaan oppia paljon tuttujen lasten maailmasta ja se on oiva keino seurata lapsen kehityksessä tapahtuvia muutoksia. Sadutuksen tuoman tiedon pohjalta aikuisen on helpompi suunnitella toimintaansa lapsen kanssa ja sitä suositellaankin toistuvaksi työtavaksi lasten ja myös sosiaalihuollon asiakkaiden parissa. Sadutus onkin erittäin hyvä keino kuulla lapselle tärkeistä asioista ja tukea itsetunnon kehitystä. Menetelmän ideana on olla vapautunutta ja iloista, eikä lasta saa painostaa tarinan kerrontaan. (Karlsson 2003: 119.)

Sadutuksen toteutin kahdella eri tavalla ja odotin alussa mielenkiinnolla sitä, olisivatko molemmat kerrat yhtä onnistuneita. Ensimmäisellä ohjauskerralla oli tarkoitus saduttaa pienryhmässä. Toimisin itse kirjurina ja antaisin lasten ryhmänä kertoa tarinaa. Lopuksi menetelmään kuuluu, että tarina luetaan ääneen, tehdään tarvittavat korjaukset ja piirretään aiheesta kuvia. Olin ajatellut pyytää päiväkotia laittamaan ryhmän kehittämien tarinain seinälle kaikkien nähtävälle ja piirustukset sen ympärille kertomaan tarinan myös kuvina. Toisella sadutuskerralla suunnittelin kokeilevani yksilösadutusta. Toimisin jälleen kirjurina ja antaisin lapsen kertoa tarinan mieleisestään aiheesta. Tällä kertaa toimisimme kuitenkin lapsen kanssa kahdestaan. Itse en halunnut vaikuttaa tarinan aiheeseen millään lailla, vaan lapsi saisi päättää täysin tarinan pituuden ja sisällön. Tämän jälkeen lapsi saisi taas mahdollisuuden kuulla tarinansa, muuttaa sitä, piirtää tekstistänsä kuvan ja saisi myös tarinan heti mukaansa. Sadutus toimii hyvänä keinona näyttää lapselle, että häntä todella kuunnellaan. (Vehkalahti 2007: 18). Sadutustuokiot ja niiden aikataulutukset poikkesi hiukan ennalta suunnitellusta, mutta koin, että menetelmä sopii jokaiseen hetkeen ja että menetelmää voi hyvin myös muokata lapsen tarpeiden mukaan.

Käytin valokuvausta yhtenä metodina ohjauskerroilla. Ajatus oli, että antaisin lasten valita itse paikan, jonka he tahtovat kuvata ja he saisivat muokata paikkaa täysin sen näköiseksi kuin tahtovat. Antaisin heille kuitenkin jonkinlaisen laajan aiheen kuvaan. Kun lapsi oli val-

mistellut kuvattavan paikan, hän saisi itse kuvata ja korjailla työtään mieleisekseen. Näin lapsi saisi taas luoda jotain omin käsin. Kuvalla pystyttäisiin havainnollistamaan lapsen omaa tilaa, tutkimaan ympäristöä ja luomaan jälleen kerran onnistumisen tunteita. Koska suunnitellin ohjauskerran yksin etukäteen ilman lapsia, halusin pitää sen kulun avoimena ja katsoa ohjauspäivänä, miten lapset ottaisivat ideani vastaan.

Luovuus on kykyä hahmotella asioita ja tehdä tutuista aineksista uusia kokonaisuuksia. Lapset eivät ajattele vielä niin kaavamaisesti kuin aikuiset ja tämän vuoksi he ovatkin usein luovempia. Aikuiset ovat omaksuneet ajattelulleen jo raamit, joiden yli harvemmin mennään. Luovuus vaatii lapselta rohkeutta asettaa itsensä alttiiksi kritiikille ja tämä voi kolhia itsetuntoa. Kuitenkin kyky sietää kritiikkiä on luovuuden edellytys ja luova ihminen oppiikin käyttämään sitä hyväkseen. (Viljamaa 2008: 150.) Samalla voidaan keskustella lapsen kanssa luontevasti siitä, mitä mieltä hän on omasta itsestään ja osaamisestaan.

6 ARVIOINTI & HAVAINNOINTI

6.1 Arviointi

Opinnäytetyössäni en siis toiminut tutkijana, vaan arvioijana. Ohjausteni aikana keräsin havaintojani oppimispäiväkirjan muodossa ja näin sain myös kerättyä omia ajatuksiani ohjauksista, joiden perusteella tein itsearviointini. Keskustelin opinnäytetyön toteutuksen aikana päiväkodin henkilökunnan kanssa muun muassa siitä, mitkä ovat heidän näkökulmansa itsetunnon kehityksen tukemiseen. Keskustelin myös opinnäytetyön toteutuksesta yhdessä työelämän yhteyshenkilön kanssa ja hän avasi minulle päiväkodissa tapahtuvia tilanteita ja asioita, jotka olivat jääneet itselleni mieleen. Pidimme avaavat keskustelut ohjaustuokioiden puolivälissä ja viimeisten päätyttyä. Pyysin myös palautetta lapsilta, jotta näkisin heidän suhtautumistaan ohjauksiini. Arvioinnissani kiinnitin huomiota siihen, miten tavoitteet ovat onnistuneet ja että oliko prosessi kokonaisuudessaan onnistunut. Pyrin käyttämään työssäni monitahoarviointia, johon osallistuvat työntekijät, lapset ja lisäksi oma itsearviointi.

Tahdoin tehdä ohjauskerroista muistettavia hetkiä, jonne lasten oli kiva tulla viettämään aikaa, eikä mikään olisi väkisin tehtyä. Arviointia lapsilta aioin pyytää erilaisin luovin menetelmin. Tein lapsille selväksi, että heidän mielipiteensä ovat tärkeitä ja että kaikenlaiset palautteet ovat mieluisia. Arviointimenetelminä käytin muun muassa rentoa keskustelua lasten kanssa, hymy- ja surunaamoja, piirtämistä ja liikennevalopapereiden käyttämistä, joissa vihreä vastasi parasta arviointia ja punainen huonointa. Kokeilin erilaisia arviointeja aina tilanteen mukaan, riippuen siitä millaisessa vireessä lapset olivat. Jos ohjaus oli ollut lyhyempi, voitiin arviointiin ja keskusteluun käyttää enemmän aikaa, kun taas joskus oli hyvä päättää

päivä vain nopeasti pienemmällä palautteella. Pyysin joissakin ohjauksissani lapsia antamaan myös toisilleen positiivista palautetta ja havainnoin itse tätä toimintoa osana opinnäytetyötä.

6.2 Opinnäytetyössä tapahtuva havainnointi

Havainnointi on tietoista tarkkailua, eikä vain asioiden ja ilmiöiden näkemistä. Sillä voidaan tutkia muun muassa sitä, toimivatko ihmiset niin kuin he sanovat toimivansa ja sitä voidaan tutkia joko laboratorio ympäristössä tai ihmisen luonnollisessa elinympäristössä. Luonnollisessa ympäristössä tutkittaessa on se etu, että asiat tapahtuvat niiden omassa asiayhteydessä, ilman tilanteiden pakottamista. Havainnointi sopiikin hyvin tutkimuksiin, joissa tutkitaan ihmisten toimintaa ja vuorovaikutusta toisten kanssa. Havainnointi sopii yhtä hyvin sekä määrälliseen tutkimusmenetelmiin että laadulliseen tutkimusmenetelmään. Jälkimmäisessä myös tutkija osallistuu yleensä tutkimuskohteen toimintaan (Vilka 2006: 37-38.)

Vaikka itse olin ohjaamassa tuokioita, pyrin havainnoimaan kerroilla mahdollisimman paljon. En siis käyttänyt pelkästään lapsilta ja työntekijöiltä saatuja palautteita arviointikohteenä, vaan havainnoin mahdollisimman paljon ohjauskerroilla tapahtuvaa käyttäytymistä, tilanteita ja puheita. Tutkimusaineiston kerääminen havainnoinnilla on sekä kuuntelemista että katselemista ja on hyvin tärkeää, että tutkija suuntaa huomionsa vain tutkimuskohteeseen saadakseen mieluisia tuloksia. Ei siis riitä, että havainnoidaan vain tutkimusjäsententoimintaa ja haastatteluja, vaan on suunnattava mielenkiinto myös niihin asioihin, mitä tutkimuskohteen jäsenet ovat tuottaneet toiminnallaan ohjauksetojen jälkeen. Metodi ei myöskään edellytä läheistä kontaktia tutkittaviin, vaan havainnoita voidaan tehdä muun muassa teksteistä, tilanteista, esineistä, puheesta ja käyttäytymisestä. (Vilka 2006: 21-22.) Oletinkin, että havainnoidessani tilanteita keräisin aluksi paljon tietoa havainnoimalla, koska aluksi lapset saattavat jännittää uusia tilanteita ja arvioida ohjauksetoja kivoiksi vain aikuista miellyttääkseen. Pidin kuitenkin itse tärkeänä, että saadakseni luotettavia arviointituloksia, on lasten luotava minuun jonkinlainen luottamussuhde. Kymmenen ohjauksetojen aikana ei kerkeä luomaan syvää luottamussuhdetta, mutta ajattelin kuitenkin saavani viimeisillä ohjauksetoilla eniten luotettavaa materiaalia opinnäytetyöhöni.

Pyrin ohjauksetojen ulkopuolella havainnoimaan aikuisten ja lasten välillä tapahtuvaa vuorovaikutusta seuraamalla heidän arjen kulkuaan sekä ulkopuolisena että mukana toiminnassa. Yhteistyöpäiväkoti panostaa hyvin paljon toiminnassaan lapsen itsetunnon kehityksen tukemiseen, minkä tärkeys korostuukin hektisessä ympärivuorokauden toimivassa ympäristössä. On tärkeää, että lapsi saa kokea turvallisuuden tunteen paikassa, jossa saattaa viettää välillä pitkiäkin aikoja putkeen. Tämän vuoksi toivoinkin, että havainnoisin paljon positiivista vuorovaikutusta aikuisten ja lasten välillä normaalissa päiväkodin arjessa. Aikuisten vuorovaikutus

toimii edellytyksenä lapsen itsetunnon positiiviselle kehitykselle ja nykypäivänä päiväkotitoimii kodin lisäksi suurimpana itsetunnon rakentajana.

7 TYÖSKENTELYSUUNNITELMA

Aikataulullisesti kuuntelin paljon päiväkodin toiveita ja sovin heidän kanssaan sopivista ajankohdista pitää lapsille ohjauksia. Pyrin siihen, etteivät ohjaukset olisi pitkiä, mutta pituudesta huolimatta vierailuni toi jännitteitä ryhmätoimintaan ja päivärytmiin. Vierailuni päiväkotiin olivat kuitenkin pidempiä kuin itse ohjaukset, koska jäin havainnoimaan vuorovaikutussuhteita ja lasten käyttäytymistä päiväkodissa tuokioiden jälkeen. Pyrkimyksenä oli kuitenkin aikataulullisesti, että ohjaukset suoritettaisiin kaikki keväällä, kerran tai kaksi viikossa. Näin takasin itselleni raportointi, havainnointi ja arviointi aikaa tarpeeksi. Suunnitelmissa oli myös, että opinnäytetyön ensimmäinen versio olisi 27.4.2012 mennessä valmis ja valmistuisin ammattikorkeasta 19.6.2012. Raportoinnin avuksi ja lopulta suurimmaksi tueksi päätin ottaa oppimispäiväkirjan, joka muistuttaisi myöhemminkin toteuttamistani ohjauksista ja huomioista.

8 EETTISET KYSYMYKSET TOIMINNASSA

Etiikkaa voidaan pitää kaiken toiminnan perusarvona, joka kertoo miten tilanteissa on oikein ja hyväksyttyä toimia kuin myös saada yksilö pohtimaan omaa arveluttavaa ja vääränlaista käytöstä. (Pönkkö 2009: 129). On hyvin tärkeää kunnioittaa lapsen oikeutta kieltäytyä ohjauskerroista tai joistakin sen osa-alueista, jotka saattavat tuntua hänestä epämieluisilta. Pyrinkin aina toiminnassani huomioimaan, että lapsilla olisi turvallinen olo toimia ja että he eivät joutuisi pakon sanelemana ohjaukseeni. Vaitiolovelvollisuutta ei voi myöskään korostaa liikaa, jokainen lapsi esiintyy työssäni nimettömänä ja tunnistamattomana. Mietin myös työni aikana toiminko eettisesti oikein vain ilmoittaessani vanhemmille tekeväni opinnäytetyötä heidän lastensa ryhmässä, mutta tämän vuoksi olinkin valmis keskustelemaan heidän kanssaan, mikäli he sitä toivovat. Kuvat, jotka ohjauksissa lapsista otin, meni päiväkodin käyttöön ja vanhempien nähtäviksi. Jaoin heille myös informaatiota ohjausten päättyessä päiväkodissa siitä, mitä olimme lasten kanssa tehneet ja mitä he olivat tuokioista pitäneet. Tämä mielestäni oli tärkeää, jotta vanhemmat saataisiin tietoisiksi ohjauksista ja että kodin ja päiväkodin kasvatuskumppanuus vahvistuisi.

Oli myös eettisesti tärkeää valvoa, mitä lasten ideoista lopulta toteutimme yhdessä suunnitellamme tunteja. Koska lapset ovat psyykkisesti ja fyysisesti aikuisia heikompia, on aikuisten tärkeää valvoa mitä lasten kanssa voidaan tehdä ja milloin aikuisten on tehtävä päätöksiä lasten puolesta. Ohjaaja on kuitenkin vastuussa lapsista ohjauksien aikana ja jokaisessa tuokiossa on muistettava lasten rakenteellinen haavoittuvaisuus. (Ruoppila, Hujala, Karila, Kinos, Niiranen & Ojala 1999: 28.)

Oletus lapsen kyvyttömyydestä tehdä tärkeitä päätöksiä ja antaa luotettavia tietoja itsestään ja oloistaan on johtanut pitkän ajan kuluessa siihen, että päätös lasten osallistumisesta tutkimukseen on heidän huoltajillaan ja tarvittaessa muilla läheisillä aikuisilla. (Ruoppila, I. Hujala, E. Karila, K. Kinos, J. Niiranen, P. & Ojala, M 1999: 28). Jokaiselle lapselle jaettiin kotiin lupalaput, joissa kerroin samat tiedot itsestäni ja opinnäytetyöstäni kuin seinälle laittamassani informaatiossa. Kysyn lupaa lasten osallistumiseen ryhmätuokioihin ja valokuvattavaksi. Otin valokuvia ohjauksissa lapsista ja tämän vuoksi oli ensisijaisen tärkeää kysyä vanhemmilta lupa lasten kuvissa näkymiseen. Valokuvia lapsista en käyttänyt opinnäytetyössäni, mutta kuvia heidän tuotoksistaan on julkaistu. Valokuvat lapsista olivat ennemminkin tarkoitettu itselleni muistinvirkistykseksi oppimispäiväkirjaa varten, havainnoimiseen ja vanhempien iloksi. Kuvat on poistettu opinnäytetyön päättyessä.

Ohjauksissani kukaan ei myöskään joutunut yksin koko muun ryhmän eteen, vaan he saivat toimia ryhmänä. En halunnut nostaa ketään jalustalle, jotta jokainen tuntisi olevansa yhtä hyvä. Sen sijaan panostin siihen, että kehuin jokaista ohjauksiin osallistunutta, mutta niin että se tulee aidosta osaamisesta. Lapset aistivat ja tiedostavat, jos heitä kehuu asioista, joissa he eivät oikeasti ole vielä muun ryhmän tasolla.

9 OHJAUSTUOKIOT

Ennen ohjauksia kävin keskustelemassa päiväkodin varajohtajan kanssa opinnäytetyösopimuksesta, ohjausryhmästä ja aikatauluista. Ohjausryhmässä on 19 lasta, mutta ryhmän läsnäolo-prosentti on ollut tänä vuonna pieni. Ryhmään tuli opinnäytetyöni aikana kaksi tyttöä lisää, joten pientä ryhmäytymistä ja jännitettä oli tiedossa. Pienryhmien muodostamisesta tuli ohjaustuokioissa helppoa, koska lapsia ei samanaikaisesti päiväkodissa ollut paljon. Aikatauluttimme ohjausaikoja päiväkodin menoihin sopien ja sovimme että menisin tutustumiskäynnille ryhmään. Tällä kerralla myös jaoin koteihin lupalaput lasten osallistumisesta ohjauksiin ja kuvaamisesta.

9.1 Suunnitellaan ja tutustutaan

Ensimmäisellä kerralla en ohjannut lapsia lainkaan, vaan kävin päiväkodissa tutustumassa esikouluryhmään. Tarkoituksena oli vain olla lasten kanssa, pelata pelejä, piirtää, jutella ja leikkiä. Esikouluryhmän henkilökuntaan kuuluu viisi aikuista ja jokaiselle lapselle on määrätty omahoitaja. Keskustelin päiväkodin henkilökunnan kanssa ja sain tietää, että ryhmän lapset ovat hyvin ”aikuisen nälkäisiä” ja osaavat vaatia huomiota. Ryhmän ollessa näin pieni, on lapsille paljon enemmän aikaa ja huomiota saa jokaiselta aikuiselta. Ryhmän keskinäiseen henkeen ja kemiaan tutustuminen oli myös itselleni hyvin tärkeä seikka. Sain kuvaa siitä, miten

lapset käyttäytyvät ryhmässä, millaista syistä konflikteja useimmiten syntyy, miten toimia kenenkin lapsen kanssa ja havainnoitua lasten välistä vuorovaikutusta.

Ensimmäinen tutustumiskerta päiväkodissa oli hyvin tärkeä luottamussuhteen luomisen kannalta ja että lapset osallistuisivat myöhemmin ohjaustuokioihin positiivisella mielellä. Opin hyvin lasten nimet jo aamupäivän aikana ja pidin heille ennen ruokailua pienen päiväpiirin, jossa kerroin kuka olen ja mitä olen heidän päiväkodissaan tekemässä. Kysyin lapsilta, mitä he haluaisivat päiväkodissa tehdä ja heiltä tulikin paljon monipuolisia ideoita. Useat halusivat liikunnallisia leikkejä, mutta myös luovuutta vaativat askartelut saivat kannatusta. Muistutin myös lapsia, että minulle voisi tulla myöhemminkin kertomaan ideoita siitä, mitä voisimme myöhemmin tehdä yhdessä. Myöhemmin päivällä tulikin lapsilta vielä erilaisia ideoita ja kirjasin kaiken ylös aina lasten nähden. Joistain erikoisemmista ideoista sanoin heti, että ne olisi vaikea toteuttaa, mutta kirjoitin ne joka tapauksessa listaan. Näin pyrin siihen, että lapsi näkisi hänen ajatustensa olevan tärkeitä ja ettei huonoja ideoita ole olemassa.

Lasten ehdotuksia ohjauksiin

- Erilaiset hipat: käärmehippa, patsashippa, sokkhippa
- Toiminnalliset leikit: polttopallo, vettä kengässä, liikuntasalin köysillä temppuilu, laululeikit
- Luovat kädentaidot: askartelu, savityöt, muovailu, maalaaminen, piirtäminen, käsityöt
- Lasten ja aikuisten yhteiset leikit: majanteko, kesällä vesiletku pihalla, paperilentokoneiden teko

Ruokailin yhdessä lasten kanssa ja muiden mennessä päivälevolle, autoin yhtä lasta tekemään esikoulutehtäviä. Esikoulutehtävien tekeminen pojan kanssa oli itselleni opettava kokemus ja tuntui, että lapsikin luotti minuun eri tavalla tehtävien teon jälkeen. Tämä näkyi erilaisena toimintana, poika uskalsi tulla keskustelemaan kanssani ja pyysi minua myöhemmin katsomaan hänen leikkiensä tuotoksia. Opin myös tilanteessa selkeyttämään ohjeistuksiani lapselle ja motivoimaan eri tavoin tekemään tehtäviä lisää. Keskustelimme lapsen kanssa myös hänen elämästään ja tehtävästä johtuneista ajatuksista. Lapsi oli selkeästi mielissään aikuisen antamasta huomiosta ja kahdenkeskisestä ajasta. Päivälevon jälkeen vietin aikaa lasten kanssa ja pyrin tutustumaan jokaiseen lapseen ryhmässä.

9.2 Satuilua

Lapsille oli suunniteltu päiväkodissa ohjelmaa aamupäiväksi, joten päätin ottaa ensimmäisen ohjaukseni aiheeksi sadutuksen. Lapset olivat saaneet jo niin paljon virikkeitä aamupäivällä, että päätin pitää rauhallisemman iltapäivän ja vain lapsille, jotka jaksoivat vielä tulla ohjattuun tuokioon. Aluksi pelasimme lasten kanssa lautapelejä ja juttelimme, koska he olivat juuri olleet päivälevolla ja kylmiltään saduttaminen ei olisi ollut lapsille niin antoisaa. Pelaaminen ja rento ilmapiiri toimi hyvänä lämmittelynä ja lapset lähtivät sadutustuokioihin innokkaammin. Olin suunnitellut jo etukäteen kaksi erilaista sadutustuokiota ja alkuperäisistä suunnitelmista poiketen pidin ensin yksilösadutusta lapsille. Näin tein myös sen takia, että luottamus lapsiin vahvistuisi ennestään ja tuleviin ryhmäohjauksiin osallistuminen olisi mukavampaa.

Sadutus otetaan usein käyttöön, kun tavataan ensimmäistä kertaa lapsia tai kun uusi ryhmä aloittaa ja pyritään edistämään ryhmäntymistä. Yksilösadutuksessa sadutetaan yhtä lasta kerrallaan eri tilassa. Usein lapsi haluaa piirtää sadutuksen aiheesta kuvan. Yksilösadutustilanteessa voidaan toimia kahdella eri tavalla: joko lapsi piirtää kuvan ennen sadutustilannetta ja kertoo tarinan kuvasta tai piirros voidaan piirtää tarinasta jälkikäteen. (Karlsson 2003: 118,122.) Itse päätin antaa lasten piirtää kuvasta jälkikäteen, koska osa ei ollut niin innostu-

neita kuvan piirtämisestä ja tahdoin, että tarina tulee lapsen sen hetkisistä mielikuvista eikä rajoitu vain aikaisemmin piirrettyyn kuvaan.

Yksilösadutusta voidaan toteuttaa monilla eritavoin ja yhteistä kaikilla keinoilla on, että lapsia sadutetaan yksitellen. Jos piirroksia tehdään ennen sadutusta, voivat vuoroaan odottelevat lapset piirtää kuvia omaan satuunsa liittyen. Yksilösadutusta voidaan toteuttaa myös siten, että muut lapset kuulevat sadun, joka syntyy. Tällöin toiset lapset piirtävät kuvia sadusta, jota kertoja sillä hetkellä kertoo. On myös luovempia tapoja ilmaista satua: toiset voivat liikkua, tanssia, musisoida tai rakennella sadun innoittamina ja lopuksi kertoa omankin versionsa sadusta. Yksilösadutusta voidaan myös jatkaa pidempiaikaisena prosessina, jolloin satua voidaan jatkaa useampana päivänä lopulta koota tuotoksesta kirja. Usein on myös toteutettu sadutusta niin, että kertojan lisäksi on kaksi kirjaajaa. Toinen kirjaajista kirjaa tarinan perinteisesti ja toinen piirtää tarinasta kuvan kertojan nähden. (Karlsson 2003: 122.)

Menimme lasten kanssa saduttamaan päiväkodin ateljeehen, jossa oli rauhallista puhua eikä häiriötekijöitä ollut ympärillä. Kerroin lapsille, että he saivat kertoa millaisen tarinan vain halusivat ja että kirjaisin heidän tarinansa paperille. Tarinan pituus oli lapsen toiveiden mukainen ja lopuksi lukisin sadun ääneen, jonka jälkeen lapsi saisi tehdä vielä muutoksia tarinaan. Kaikki lapset ymmärsivät heti sadutuksen idean ja aloittivat tarinan kertomisen innokkaina. Osalla tarina oli selkeästi jo päässä ja he kertoivat satua sujuvasti ja selkeä juoni mielessä. Muutamalla lapsella oli vaikeuksia keksiä tarinaan jatkoa, mutta ilman hoputtamista ja rauhallisessa ilmapiirissä he saivat keksittyä tarinalle lopun. Osa yritti myös kysyä apua tarinan keksimiseen, mutta pyrin motivoimaan lasta keksimään itse sadullensa omanlaisen suunnan. Lapset olivat silminnähten tyytyväisiä satuihinsa ja piirsivät sadutustuokion jälkeen tarinaan liittyviä kuvia sadutuspapereihin. Annoin heidän ottaa tekeleensä heti kotiin ja tarinoita luettiin päiväkodissa useaan otteeseen loppupäivän aikana. Sadutukseen osallistui 7 lasta.

Sadutuksen haasteena näin sen, miten ohjaajan tulee ohjata ohjaustilanteessa. Kun on tottunut ohjaamaan lasta tietyllä tavalla, onkin vaikea olla auttamatta tai tehdä yhteistyötä. Aikuisen tulee olla aidosti kiinnostunut lapsen sanoista, mutta tarinaan ei saa kuitenkaan vaikuttaa eleillä tai ilmeillä. Välillä oli vaikea pysyä lapsen tarinoinnin mukana, kun kirjoitustahiti oli hitaampi kuin kerronta. Tällöin rasiitettiin selkeästi lapsen luovuutta tilanteessa, kun tarinaa tuli tauottaa välillä. Huomasin myös lapsissa piirteen, jolla pystyi luokittelemaan ohjaukseen osallistuneet lapset kahteen ryhmään. Ensimmäiseen ryhmään kuuluivat lapset, jotka keksivät tarinoita pohjautuen satuihin, joita he olivat kuulleet aikaisemmin. Kirjoitimme muun muassa tarinat pienestä merenneidoista ja kolmesta pienestä porsaasta, lasten omien lisäyksien kanssa. Toiseen ryhmään kuuluvat lapset taas osoittivat enemmän luovuutta ja keksivät täysin erilaisia tarinoita, joihin sisältyi paljon eläinten seikkailuja, synttäriluhia ja kaverien välisiä suhteita. Näissä tarinoissa näkyi enemmän lapsen luovuus, herkkyyks ja itsevar-

muus tehdä tarinoita aiheista, jotka itseä koskettavat ja mietityttävät. Lapset, jotka keksivät tarinat täysin itse, olivat myös selkeästi luovempia sadun kuvittamisen suhteen.

Lapsen oma keskittyminen ja kielitaito ovat myös sadutuksen onnistumisen kannalta ratkaisevia. Yksi ohjattavista lapsista on vilkkaampi ja hänen on vaikea keskittyä yhteen asiaan samaan aikaan. Hänen saduttamisensa oli haasteellista, koska hän teki osan ajasta tarinaa ja osa puheista taas liittyi kaikkiin muihin asioihin. Aluksi ajattelin, että puheenaiheiden vaihtelut ja asioiden epäselkeys johtuisi vain pojan keskittymisestä, mutta keskusteltuani päiväkodin henkilökunnan kanssa ymmärsin, että suurin vaikeuttava tekijä olikin kielimuuri. Poika puhuu sujuvasti suomea, mutta hän ei ole oppinut kieltä vielä kokonaan. Hänellä on myös ollut vaikeuksia oman äidinkiellensä opettelussa, joka vaikeuttaa entisestään suomen kielen omaamista. Pysin saduttamaan hänen kanssaan samalla tavalla kuin muidenkin, mutta oli vaikea erottaa, mikä osio hänen puheistansa kuului tarinaan ja mikä taas oli lapsen omaa pohdiskelua. Pysin muistuttamaan häntä tarinan teosta ja siitä, että tarinan sai päättää milloin vain itse haluaisi. Lapsi halusi selkeästi olla sadutustuokiossa kanssani ja tehdä tarinan, mutta hän ei kyennyt pysymään aloillaan tai pohtimaan pelkästään satua. Hänellä selkeästi oli idea tarinalle, mutta ei pystynyt pukemaan ajatuksiaan sanoiksi. Lopuksi kun luin hänen tarinansa ääneen jouduimme tekemään muutoksia, koska olin kirjoittanut ylös myös puheita, jotka eivät liittyneet lapsen tarinaan. Itsestäni tuntui siltä, että lapsi oli pettynyt, koska satua jouduttiin muuttamaan jälkikäteen. Tunsin myös ohjaajana, että tuokion ohjaus ei ollut onnistunut ja lapsen motivoiminen tarinan keksimiseen olisi pitänyt suorittaa paremmin.

Yksilösadutus oli antoisaa sekä ohjaajalle, että lapsille. Lapset olivat mielissään kahdenkeskisestä ajasta ja tarinan synty konkreettiseksi tekeleeksi loi lapsille onnistumisen tuntemuksia. Lapset näyttivät piirtämiänsä kuvia liittyen satuun ja annoin heille paljon positiivista palautetta luovuudesta sekä tarinan että piirrosten suhteen. Yksilösadutuksessa on selkeästi se hyvä puoli, että luottamussuhde lapsen ja ohjaajan välillä paranee ja että lapsi näkee hänen sanoillansa olevan merkitystä.

Ohjauksen jälkeen seurasin ryhmässä, miten aikuiset ja lapset keskustelivat toisilleen ja miten päiväkodin henkilökunta oli vuorovaikutuksessa lasten kanssa. Lapset kertoivat sadutuksesta ja näyttivät innoissaan kuvia ja satuja hoitajille. Hoitajat antoivatkin hyvin aidosti ja välittävästi positiivista palautetta lapsille kuvista ja tarinoista. Aikuiset myös lukivat lasten tarinoita useampaan otteeseen ja lapset kuuntelivat kertomuksiaan ylpeinä sylissä ja kainaloissa. Ryhmän aikuiset toimivat hyvin lapsilähtöisesti ja olivat aidosti läsnä, kun lapsi sitä selkeästi kaipasi.

9.3 Ulkoleikkejä

Kolmas tuokio pidettiin ulkona. Lapset olivat toivoneet paljon vauhdikkaita leikkejä, joihin sopi toteutuspaikaksi tarhanpiha paremmin kuin hyvin. Lapset lähtivät leikkiin innostuneina mukaan, osa osallistui kaikkiin peleihin ja muutama kävi osallistumassa itselle mieluisaan leikkituokioon. Leikimme lasten kanssa hippaa, pöllöpeiliä, peiliä ja kiipeilimme lumimäissä. Lapset saivat päättää itse leikit, joita tahtoivat leikkiä ja osallistuin heidän peleihinsä mukaan. Havainnoin myös lasten leikkimistä pihalla leikkien välissä ja niiden jälkeen.

Hippa sujui mukavasti, kaikki lapset olivat innoissaan mukana eikä eripuraa syntynyt. Juoksin itse lasten kanssa hippana ja kiinniotettavana, mikä innosti enemmänkin lapsia mukaan. Kettään lapsia ei pakotettu mukaan, vaan jokainen tuli leikkiin omasta tahdosta. Lapset keksivät turvapaikkoja ja leikimme useampaa erilaista hippaa. Lapset nauroivat ääneen ja olivat hyvillä mielin siitä, että aikuinen osallistuu ja heittäytyy heidän leikkiinsä mukaan. Ymmärsin hippaa juostessani, miten sensitiivisyys oikeasti vaikuttaa lasten päivään ja iloon leikkiä.

Leikin hauskuus perustuu nimenomaan sen spontaaniuteen ja tiedostomattomaan sitoutumiseen. Leikkiin voi uppoutua täysin ja se erottuu muusta, tavallisesta elämästä. Lapsi ei leiki oppiakseen, mutta oppii leikkiessään ja leikkejä leikitäänkin sen itsensä vuoksi. Leikin merkitys on leikki itse ja heittäytyminen mukaan tilanteeseen. (Kalliala 2004: 4-5.)

Hipan jälkeen leikimme peiliä pienessä porukassa, 8 lapsen kanssa. Peilileikissä valittu ”peili” seisoo selin muihin ja lapset yrittävät kulkea matkan peilin luokse koskettaakseen häntä. Peilin kääntyessä muita leikkijöitä päin, on heidän oltava liikkumatta, jotta ei joutuisi takaisin alkuasemiin. Peiliä pelatessamme lapset olivat hyvin tarkkoja ja vaativia toistensa suhteen. Huomasin myös miten kilpailuhenkisiä ja voitonhaluisia leikkijät olivat. Peliin osallistui paljon lapsia ja leikissä oli mukana myös toisen ryhmän lapsia. Lunta oli satanut paljon ja pompimme lumipenkoissa kohti peiliä. Lapset osasivat hyvin säännöt ja he, jotka eivät osanneet pysyä paikoillaan niin hyvin kuin muut, eivät yleensä loukkaantuneet maaliin palaamisesta.

Sääntöleikeissä leikin moniselitteisyys on karsittu kokonaan ja mielihyvä leikistä saadaan erilaisten sääntöjen noudattamisesta ja ennakoimattomuudesta. Sääntöleikit ovat hyvin kurinalaisia, jolloin säännöt määrittelevät muun muassa esineiden käytön, fyysisen tilan, ajan käytön sekä leikkijöiden toiminnan yksiselitteisesti, mutta kuitenkin paljastamatta lopputulosta. Sääntöleikkien viehätyks perustuu juuri siihen, ettei leikin päättymistilannetta pystytä ennakoimaan. Sääntöleikkien tarkoituksena onkin noudattaa sääntöjä, jotta voidaan ottaa mittaa toisistaan. (Kalliala 2004: 5.)

Lapset olivat hyvin tarkkoja peilin säännöistä ja erimielisyyksiä syntyi leikin aikana. Usein saatettiin kiistellä siitä, liikkuvatko muut leikissä olijat tai oliko peili turhan tiukka säännöistä. Lapsista voitonhaluisimmat loukkaantuivat helposti takaisin alkuun palaamisesta, mutta näin tämän kasvattavana epätäydellisyysharjoituksena heille. Lasten on hyvä oppia antamaan tilaa toisilleen ja ymmärtämään, että voiton eri peleissä saattaa joskus ansaita joku muu. Hyvän itsetunnon omaava lapsi ymmärtää, ettei hänen arvoaan mitata leikin voitolla, vaan hän osaa ottaa leikistä kaiken irti muissakin tapauksissa. Peiliä leikkiessä näin muutamassa lapsessa näitä piirteitä ja heistä selkeästi näkyi myös nautinto pelkästään leikkiin osallistumisesta, ei niinkään leikin voitosta.

Peilileikin jälkeen lapset opettivat minulle uuden pöllöpelin, jossa yksi lapsi valitaan pöllöksi, joka on selin muihin leikkijöihin. Muut ovat pelin hiiriä ja heidän tehtävänänsä oli huutaa yhteen ääneen maaliviivalta ”Pöllö, mitä sinä syöt?”. Pöllön tuli vastata mielensä mukaan jollakin ruoka-aineella, esineellä tai asialla ”Olen syönyt.. SPAGETTIA!”. Tällöin pelin hiiret saivat liikkua askeleen eteenpäin lähemmäksi pöllöä. Hiiret siirtyvät joka kerran jälkeen lähemmäksi kunnes pöllö vastaa kysymykseen syöneensä hiiriä. Tällöin hiiret hajaantuvat ja leikki muuttuu hipaksi, jossa pöllö ottaa hiiriä kiinni. Kiinni jäänyt on seuraavassa pelissä pöllön roolissa.

Lapset olivat innoissaan, koska saivat opettaa minulle pelin, jota en ennestään tuntenut. He havainnoivat minulle pelin muutamaa otteeseen keskenään ennen kuin osallistun leikkiin itse mukaan. Sain myös vinkkejä lapsilta, miten saisin helpommin hiiriä kiinni. Ele osoitti jälleen, ettei leikissä ollut kyse voittamisesta tai häviämisestä vaan yhdessä leikkimisestä ja sen ilosta. Lapset juoksivat kanssani hiirinä ja autoivat minua pöllön tehtävissänikin metsästäämään muita hiiriä kiinni.

Suomalaisessa varhaispedagogiikassa on pitkään ajateltu, että leikkiä saa katsoa mutta ei koskea. Tämä ajattelutyyli onkin passivoittanut aikuisia ja tehnyt varovaiseksi, ettei leikistä tulisi helposti lapsikeskeistä aikuiskeskeistä. Sensitiivisyyttä lasten kanssa ei kuitenkaan voida koskaan korostaa liikaa. On kuitenkin vain osattava erottaa se, milloin leikki lähtee lapsesta ja milloin se on menossa enemmän aikuiskeskeiseksi. (Kalliala 2004: 17.) Usein tapahtuu niin, ettei lapsen ja aikuisen välinen yhteinen tekeminen olekaan yhteistä. Aikuinen ohjaa lasten toimintaa tai valmistelelee lapsille valmiiksi tekemistä. Kuitenkin yhteinen tekeminen lapsen ja aikuisen välillä parantaa välejä, tukee itsetuntoa ja on hauskaa molemmille osapuolille. Lapsi saa tuntea itsensä tärkeäksi, osallistuu innokkaammin ja tuntee itsensä tarpeelliseksi ja osaavaksi yksilöksi. (Vehkalahti 2007: 81.) Monet pelit asettavat lapset ja aikuiset tasaveroiseen asemaan, eikä aikuinen ole pystynyt valmistautumaan peliin etukäteen. Aikuiset nauttivatkin leikkimisestä yhtä paljon kuin lapset (Vehkalahti 2007: 92-93.)

Nautin itse lasten kanssa leikkimisestä ja tunsin, että ohjaus meni hyvin. Kiipeilin korkeissa kinoksissa, huusin pelin temmellyksessä ja sain lunta kenkiin, kun piti juosta vikkeliä lapsia kiinni. Tärkein oppi itselleni oli läsnäolo ja sensitiivisyys toiminnassa. Leikit olivat onnistuneita, vaikka kaikilla ei välttämättä ollut pelin jälkeen aina iloinen mieli. Osa saattoi saada pettymyksiä häviämisten takia, mutta pienien pettymysten kautta lapsen itsetunnon kehityskin saa vahvistusta.

Lapsen ja aikuisen välinen vuorovaikutus ei ollut ulkoleikeissä niin hyvä kuin olin toivonut. En ollut pyytänyt ketään ryhmien aikuisista mukaan leikkiin, vaan halusin nähdä tulisiko joku mukaan ilman pyyntöä tai innostaisivatko he lapsia osallistumaan. Kävi kuitenkin niin, että olin ainut aikuinen peleissä mukana, kun muut seisoivat pihalla. Nykyisessä päiväkotikäyttäytymisessä olen huomannut, etteivät hoitajat lähde niin hyvin mukaan lasten ulkoleikkeihin kuin ennen, mikä on harmillista. Ei aikuisen kuulu leikkiä kaikkia leikkejä lasten kanssa, mutta juokseminen pihalla lumileikeissä tai leikin aloittaminen lapsiryhmän kanssa ei vaadi aikuiselta paljon, mutta antaa lapsille kuitenkin iloisia kokemuksia. Ohjaajien on tietysti valvottava pihalla, ettei lapsille käy mitään. Uskallan kuitenkin väittää ettei kukaan uppoudu leikkiin niin, ettei pystyisi samalla katsomaan muidenkin lasten perään. Ryhmän toiminta saattoi sinä päivänä olla kuitenkin normaalista poikkeavaakin, koska ollessani harjoittelussa kyseisessä ryhmässä sain todistaa aikuisen heittäytymistä leikkiin useampaan otteeseen.

9.4 Missä olen hyvä?

Neljäs tuokio oli moniosainen, jossa halusin kokeilla keskustelemaa otetta lasten kanssa. Ryhmässä oli sinä päivänä vähän lapsia, joten päätin ottaa koko ryhmän mukaan ohjaukseen. Menimme lepohuoneeseen piiriin. Lapsia oli kymmenen paikalla ja ohjeistin heitä ottamaan loikoisat oltavat. Makasimme kaikki isolla patjalla niin, että näimme toistemme kasvot. Aloitin keskustelun kertomalla, että ohjaus olisi erilainen kuin aiemmat tuokiot olivat olleet. Keskustelimme ensin aamun tapahtumista ja lapset saivat kertoa asioista, jotka pyörivät mielessä. Keskustelimme aamusta ja heidän aikaisemmasta leikistään, jotta ilmapiiri tulisi rennoksi ja aihe olisi helpompi ohjata päivän teemaan.

Sanotaan, että lapset ovat kuudenteen ikävuoteensa saakka itsekeskeisiä. Toiset ovat enemmän ja toiset taas vähemmän. Lapsi saattaa tunnistaa erilaisia näkökulmia asioihin, mutta ei pysty käsittelemään kahta näkökulmaa samaan aikaan. Esikoulu-ikäiset lapset ovat kovia mietiskelemään isoja asioita, kuten kuolemaa. Tämä johtuu suurimmilta osin siitä, että lapsen aivokuoren toiminta alkaa vilkastua ja lapsi alkaa ymmärtää enemmänkin symbolisia asioita. Keskustelu on erittäin hyvä ja tärkeä keino lapsen tietovaraston kartuttamiseen ja asioiden ymmärtämiseen. Tarinan kerrontataito alkaa kehittyä paremmaksi noin neljä -vuotiaana, tällöin kuitenkin tarinoista voi vielä jäädä olennaisia kohtia pois. Lapsen kanssa tuleekin käyttää

värikästä ja rikasta kieltä, jotta sanavarasto laajenee. Luetut sadut sekä tarinoista keskustelu, kivojen retkien ja tapahtumien muistelu auttavat lapsen tarinankerrontaa ja muistia kehittymään. (Juusola 2011: 46-47.)

Liisa Karlsson on esittänyt esimerkin luennollaan koskien lapsen ja ohjaajan välistä vuorovaikutusta. Ohjaaja oli keskustellut lapsen kanssa tarkoituksenaan luoda vuorovaikutteinen keskustelu ja luuli onnistuneensa aikeessaan. Kuitenkin muistiinmerkitty tilanne osoitti, että ohjaaja oli hallinnut yli 70 % puheajasta. Hän oli lopulta pyrkinyt jatkuvasti ohjaamaan keskustelua haluamaansa suuntaan sekä keskeytti lapsia useampaan otteeseen. Mitä pidemmälle tilanne oli edennyt, sitä vähemmän lapset tekivät aloitteita keskustelun aloittamiseen tai osallistuiivat keskusteluihin. Olisi tärkeää, että aikuinen unohtaisi valmiiksi mietityt keskustelun aiheet ja opetukset. Tämän sijaan annettaisiin keskustelun ohjautua lapsen kertoman mukaan ja kuunneltaisiin aidosti ja aktiivisesti, mitä lapsella on sanottavaa. Tällöin keskustelu lähtisi nimenomaan lapsesta eikä aikuisesta. (Vehkalahti 2007: 17.)

Kysyin lapsilta, missä he tunsivat olevansa hyviä. Puheenvuoroa ei tarvinnut pyytää viittamalla, mutta toisten päälle ei saanut puhua ja jokaisen oli kuunneltava ryhmäkaverin asia loppuun. Jokainen lapsi osasi kertoa itsestään jonkin asian, missä tunsivat loistavan ja osaavan. Kukaan ei mollannut tai tyrmännyt ryhmäkaverin ajatuksia, vaan lapset antoivat hyvin tilaa toisilleen. Korostin ohjeistuksessani sitä, ettei kenenkään ole pakko puhua ja uskonkin tämän helpottaneen ujojen lasten olemista tilanteessa. Lapset kertoivat olevansa hyviä piirtämään, juoksemaan, leikkimään, tekemään voltteja ja laulamaan. Usein myös intouduttiin näyttämään taitoja, joissa he loistivat. Pyrin siihen etten itse ohjaisi keskustelua tiettyyn suuntaan tai vaikuttaisi kenenkään vastauksiin. Keskityin kuuntelemiseen ja saatoin antaa positiivista palautetta heidän taidoista ja näin vahvistaa heidän tuntemuksia omasta osaamisestaan.

Lapset olivat yllättävän kannustavia ja kehuivat taitonsa todistaneita ryhmätovereita. Lapset selkeästi nauttivat tilanteesta, jossa he saivat kertoa olevansa mestareita omissa osaamisalueissaan. Odotukseni oli, etteivät lapset välttämättä osaisi tai haluaisi antaa positiivista palautetta toisilleen, vaan tahtoisivat tuoda enemmänkin itseään esille. Ajatukseni kuitenkin saivat toisen suunnan, kun pyysin kertomaan toisistaan hyviä puolia ja osaamisen taitoja. Kehuja sateli paljon, poikien fyysisiä taitoja kehuittiin ja taas tytöt saivat enemmän taiteellisista taidoistaan palautetta. Huomasin myös, että lapset eivät kehuneet pelkästään yhtä ryhmäkaveria, vaan he osasivat antaa tasapuolisesti useammalle lapselle positiivista palautetta.

Jokaiselle ihmiselle on tärkeää saada palautetta omista teoistaan sekä omasta itsestä. Olemme sosiaalisia eläimiä ja tämän vuoksi peilaamme muiden yhteisöjen ja ihmisten kautta omaa itseämme. Ihmisellä on luontainen halu miellyttää ystäviä ja muita, joiden mielipidettä arvostetaan.

tamme. Tämä onkin syy sille, miksi positiivinen palaute tuntuu aina hyvältä ja on itsetunnon kehitykselle välttämätön. Kuitenkin positiivinen palaute toimii vain silloin, kun se on vilpittömää ja perusteltua. (Vehkalahti 2007: 116.)

Keskustelun jälkeen ohjeistin lapset piiriin ja aloitimme hedelmäsalaatti- leikkiin pohjautuvan pelin. Kerroin lapsille lauseen, jolloin heidän tuli vaihtaa paikkaa toistensa kanssa, mikäli he tunsivat että asia koski heitä. Aloitimme ensin lauseilla, jotka olivat helppoja, eivätkä vaatineet lapsilta pohdintaa koskien omaa osaamista tai olemista. Lauseita olivat muun muassa:

- Kaikki, joilla on sisaruksia, vaihtakaa paikkaa!
- Kaikki, joilla on punaista vaatteissa, vaihtakaa paikkaa!
- Kaikki, jotka pesevät hampaita, vaihtakaa paikkaa!
- Kaikki, jotka ovat poikia, vaihtakaa paikkaa!

Lapset vaihtoivat paikkaa innoissaan ja naurua riitti. He saivat myös itse sanoa lauseita, jotka olivat omasta mielestä hyviä leikkiin. Kun olimme harjoitelleet hetken aikaa, vaihdoin lauseita sellaisiin, joissa lapset joutuivatkin hetken pohtimaan. Esitin heille lauseen, jossa pyysin kaikkia niitä vaihtamaan paikkaa, jotka osasivat piirtää. Ryhmässä vain 3 vaihtoi paikkaa keskenään. Seuraavaksi pyysin niitä lapsia vaihtamaan paikkaa, jotka pitivät piirtämisestä ja tällöin vain muutama lapsi jätti vaihtamatta paikkaa. Ilmiö tapahtui useassa muussakin kysymyksessä, jolloin verrattiin lasten ajatuksia asioiden osaamisesta ja niiden tekemisen ilosta. Tämä osio tuokiossa mielestäni näyttää sen, miten lapset luottavat itseensä ja miten heidän itsetuntoaan tulisi aikuisen tukea, kun toiminta tapahtuu. Lapset eivät mielestään osaa toimia oikealla tavalla, he eivät mielestään osaa piirtää oikein, eivät osaa juosta, tehdä satuja tai askarrella. Usein kuitenkin lapset tykkäävät näiden asioiden tekemisestä. Tässä korostuu aikuisen tuen merkitys ja positiivisen huomion tarve. Kun lapsi saa myönteistä palautetta tekemisistään ja kuulee aikuiselta tekevänsä asian aivan niin hyvin kuin pitää, lapsen itsevarmuuskin kasvaa ja hän voi tuntea osaavansa.

Vaihdoimme leikin loppuvaiheessa sellaiseksi, että pelistä alkoi tippua lapsia pois, kun istuinpaikkoja vähennettiin. Lapsi, joka jäi ilman paikkaa, sai muuttua hauskaaksi patsaaksi patjan viereen. Tällä turvasin sitä, ettei lapsille tulisi niin suurta häviön tunnetta ja leikin luonne pysyisi kivana. Ryhmän lapset olivat innoissaan ja kaikki ovat hyvin kilpailuhenkisiä. Lauseet olivat nyt sellaisia, jolloin kaikki lapset liikkuivat. Toimme esille, että kaikki olivat lapsia, heillä kaikilla oli vaatteet päällä ja varpaat tallessa. Useimmat lapset eivät loukkaantuneet tipahtamisestaan pelistä, vaan he ottivat heti jonkun roolin patsasnäkymään. Kaikki myös seurasivat, kuka lopulta leikin voittaa. Kun leikki oli ohi, pyysin lapsilta palautteen tuokiosta ottamalla ilmeen kasvoilleen, joka kuvastaa omia tuntemuksia. Tein heille myös itse esimerkki-ilmeitä iloisesta surulliseen ja tylsistyneeseen. Kaikki lapset merkkiäänestä toivat tuntemuk-

sensa esille ja pyrin ottamaan jokaisen kanssa katsekontaktin. Kellään ei ollut surullista tai negatiivista ilmettä kasvoilla, mutta irvistyksiä ja iloisia kasvoja sain paljonkin.

Kun ohjaus oli ohi, oli yksi lapsi alla päin salissa. Kävin kysymässä tytöltä minkä takia tämä oli niin surullisen näköinen ja hän kertoi viimeisen pelin olleen epäreilu ja häviö harmitti. Tyttö syytti yhtä ryhmän poikaa häviämistään ja hän otti tappion itseensä. Yritin selittää lapselle, että pelejä oli tulossa vielä paljon lisää ja kehuin kuinka pitkälle hän oli kuitenkin leikkissä päässyt. Kertasin pelissä esiintyneitä lauseita ja miten hienosti hän oli toiminut. Lapsi ei kuitenkaan halunnut jättää asiaa sikseen, mutta tilanteen ollessa hyvin hektinen en pystynyt keskustelemaan hänen kanssaan asiasta enempää. Lapset olivat ohjauksen jälkeen suuntaamassa heti ulos ja pukemistilanteessa tarvittiin ohjausta. Yksi ryhmän hoitajista kuitenkin huomasi lapsen pahan mielen ja jatkoi hänen piristämistään ja huomioimistaan, samalla ohjaten muita lapsia pukemaan. Hän osasi ottaa lapsen pettymyksen vastaan, mutta myös kiinnitti hänen huomionsa tuleviin kivoihin asioihin. Saman päivän aikana oli tulossa pienryhmälle suunnattu leikkikoulu, johon tyttö oli menossa ja tämän kuultuaan hän jätti huomioitta pettymyksen tunteensa. Hoitaja osasi mielestäni hyvin ottaa lapsen tunteet huomioon, mutta samalla motivoida hänet toimimaan niin, että päivää pystyttäisiin jatkamaan normaalisti.

9.5 Nyt kuvataan!

Tuokio toteutettiin vain muutaman lapsen kanssa. Otin lapsia mukaan viisi, kaksi tyttöä ja kolme poikaa. Viidennen tuokion aiheena oli minun suunnittelema valokuvaus ja tarkoituksena oli, että lapset tekisivät mieleisensä kuvausasetelman ja saisivat itse tämän jälkeen valokuvata luomuksensa. Jokainen saisi tehdä useamman asetelman, mikäli näin haluaisi. Kerroin, että he saisivat kehitellä leluista ja muista päiväkodin materiaaleista oman mielensä mukaan asetelman, enkä antanut aihetta lainkaan. Toimin näin, jotta en itse vahingossa ohjailisi lapsen ajatuksia tietynlaiseen lopputulokseen, vaan lapset saisivat tehdä teoksensa täysin itse. Kerroin myös, että kamera, jota lapset saisivat käyttää ohjauksessa, on omani ja että luotan heidän taitoihinsa käyttää kameraa. Ohjeistin aluksi lapset toimimaan yksin, mutta jostain syystä kuitenkin he alkoivat toimia pareina: tytöt ja pojat keskenään. Annoin heidän tehdä näin, koska huomasin sen toimivaksi yhtälöksi: lapset tekivät yhteistyötä, antoivat palautetta paremmin ja olivat luovempia.

Lapset rakensivat erilaisia asetelmia yhdessä asetellen kuviin puupalikoita, eläinleluja, sotilasukkoja sekä muita päiväkodin somistusesineitä. Havainnoin heidän keskinäistä työskentelyä ja kommentteja. Tytöt tekivät sopuisasti yhdessä asetelmaa, suunnitellen ja pohtien, mitkä esineet kuvaan sopisi. He antoivat toisilleen paljon myönteistä palautetta, kehuivat toisen ideoita ja keksivät tarinaa kuvalle. Tyttöillä oli suunnitelmana ottaa useampi erilainen kuva. Pojilla oli taas päinvastoin iso rakennelma mielessä, he panostivat paljon yksityiskohtiin ja

aikoivat kuvata teosta useammasta eri kulmasta. Jokainen panosti tehtävään paljon ja pojatkin antoivat toisilleen myönteistä palautetta, kenenkään ideoita ei tyrmätty. Poikien työskentelyyn jouduin kuitenkin välillä puuttumaan, koska ryhmässä ei toimittu niin hyvin yhteistyössä kuin tytöt. Ryhmään kuului poika, joka toimi useinkin dominoivasti ja yritti päättää koko asetelman rakenteesta ja asioiden kulusta. Hän yritti myös alussa ohjeistaa minua, kun annoin ohjeita tuokion toteutukseen. Tehtävä toimi hänelle hyvänä luonteen kasvattajana, kun täytyi antaa tilaa myös muiden ryhmän jäsenien ajatuksille. Minun ei tarvinnut ohjeistaa poikaa pitkästi, mutta muistutin häntä välillä yhteistyön tärkeydestä ja siitä, että rakennelma oli jokaisen pojan tuotos. Hän yritti useampaan otteeseen muuttaa rakennelmaa mieleisekseen, mutta tällöin aina muistutin häntä kysymään muilta ryhmän jäseniltä mielipidettä. Huomasin tämän tuottavan hänelle välillä paljonkin vaikeuksia, mutta joka kerran jälkeen neuvottelu asetelman muuttamisesta oli hänelle selkeästi helpompaa.

Tytöt kuvasivat asetelmansa yhdessä, molemmat pitäen kamerasta kiinni ja toisen painaessa laukaisijaa. Annoin lasten ottaa kuvan uudelleen, mikäli kuva ei näyttänyt mieleiseltä. Kun tytöt alkoivat rakentaa uutta asetelmaa, pojat aloittivat kuvaamisen. Heidän rakennelmassaan oli paljon erilaisia yksityiskohtia ja jokaisella lapsella oli oma lempikohtansa, johon he olivat panostaneet enemmän.

Kuva 1. Tyttöjen ensimmäinen asetelma. Lapset suunnittelivat paljon yhdessä, miten sijoittavat eläimet kuvaan ja antoivat toistensa hyvistä ideoista positiivista palautetta.

Kuva 2. Tyttöjen toinen asetelma.

Kuva 3. Tyttöjen ryhmän kolmas asetelma.

Huomasin tuokion edetessä, miten otettuja lapset olivat heille osoitetusta luottamuksesta kameran käytön suhteen. En alun ohjeistuksen jälkeen korostanut luottamuksen osoitusta ja annoin heille kameran käyttöön muutamien neuvojen kera miten kameraa käytetään. Ohjeitin lapsia, mistä kuvaa voi zoomata, mistä kamera ottaa kuvan ja autoin heitä katsomaan juuri otettuja kuvia kamerasta. Osa kertoi tarinoita, miten olivat aikaisemmin myös saaneet kotona lainata kameraa vanhemmilta, mutta useimmille kameran käyttö oli ensimmäinen. Lapset olivat selkeästi ylpeitä otoksistaan ja luottamuksesta, jonka aikuinen heille osoitti. Tässä tuokiossa lapset antoivat toistensa ryhmille palautetta, joka oli molemmilta toisilleen positiivista. Osittain ryhmät myös osoittivat kateutta toistensa tekeleitä kohtaan, kun tytöt tekivät useamman työn, kun taas pojat tekivät yhden suuren työn, jonka yksityiskohtiin käytettiin paljon enemmän päiväkodin pieniä leluja kuin tytöt käyttivät.

Kuva 4. Poikien ryhmän ensimmäinen kuva. Pojat saivat ottaa jokainen oman kuvansa, tämä ensimmäisen pojan näkemys asetelmasta.

Kuva 5. Yksityiskohtaisempaa kuvaa toisen poikien ryhmän jäsenen toimesta.

Jouduin kuitenkin myös rajoittamaan yhden pojan kuvien ottamista, koska hän selkeästi halusi ottaa kuvia vain siksi, jotta saisi käyttää enemmän kameraa kuin muut. Kuvien ottamisella ei niinkään ollut niin merkitystä, vaan hän halusi päästä sanomaan muille ottaneensa kuvia enemmän. Poika, joka toimi näin oli sama, jonka kanssa harjoittelimme neuvottelutaitoja ja toimimaan yhdessä ryhmän kanssa. Kuvat 6 ja 7 ovat tämän pojan ottamia teoksia. Poika käytti hyväkseen sitä mahdollisuutta, että kuvia sai ottaa silloin useamman, mikäli kuvauksen lopputulos ei lasta miellyttänyt. Kun muut lapset olivat useimmiten tyytyväisiä ensimmäiseen otokseensa, halusi poika ottaa useamman kuvan samasta paikasta. Kuvasta 6 on otettu neljä samanlaista kuvaa ja kuvasta 7 otettiin kolme samanlaista kuvaa, joista osan hän halusi poistaa kamerasta. Kuvauksen jälkeen hän kehui muille lapsille kuviensa määrällä ja koitti tällä tavoin saada muilta arvostusta ja kateutta pintaan.

Kuva 6. Kolmas näkemys rakennelmasta.

Kuva 7. Kolmannen pojan oma asetelma.

Keskustelin pojasta myöhemmin henkilökunnan kanssa ja varmistin, oliko kyse vain tästä nimellisestä ohjaukerrasta vai toimiko poika yleensäkin niin voimakastahtoisesti kuin tuokiossa pyrki toimimaan. Itseäni helpotti tieto siitä, ettei pojan toiminta rajoittunut vain ohjaustuokioon vaan hän käyttäytyi usein samalla tavalla ryhmätilanteissa.

Huomasin päiväkodissa vieraillessani, että pojan kanssa toimittiin eritavoin riippuen hoitajasta. Poika kokeilee hyvin paljon rajojaan päiväkodissa ja sitä, miten ihmiset suhtautuvat hänen tekemiin asioihin. Hän on yksi ryhmän voimakastahtoisimpia ja pettyy, jos asiat eivät etene niin kuin hän on alun perin suunnitellut. Sen puolen huomasin päiväkodin toiminnassa positii-visena, ettei kukaan paikalla ollessani vain kieltänyt häntä, vaan kaikki yrittivät motivoida häntä toimimaan muulla tavoin. Asioista keskusteltiin ja poika yritettiin saada ymmärtämään tekojensa seurauksia ja oikeita toimintatapoja. Poika selkeästi hakee välillä toiminnallaan huomiota, mutta tilanteisiin usein liittyy vain rajojen kokeilu.

Näin päiväkodissa myös tilanteen, jossa poikaa jouduttiin komentamaan tiukemmin ja muut lapset myös pelästyivät. Poika ei suostunut tottelemaan hoitajaa useista huomautuksista huolimatta ja hoitaja joutui poistamaan pojan ryhmästä hetkeksi. Ryhmän ulkopuolella hän kävi pojan kanssa keskustelun, jonka jälkeen poika osasi käyttäytyä paremmin. Näytti siltä, ettei poika itse harmitellut tilannetta jälkikäteen lainkaan, mutta muut ryhmän lapset olisi voitu ottaa tilanteen jälkeen paremmin huomioon. Heille olisi voitu selittää, miksi asiassa toimittiin eri tavalla kuin yleensä ja ettei ryhmän poikaa tai hänen käytöstään tarvitse pelätä. Tilanteeseen saattoi kuitenkin vaikuttaa myös se, ettei hoitaja kuulunut ryhmän henkilökuntaan, vaan hän oli sijaistamassa ryhmän muita aikuisia. Yksi ryhmän lapsista tuli kertomaan minulle, että häntä pelotti tapahtunut tilanne, mutta selitettyäni hänelle ettei pelkoon ollut syytä, hän jatkoi päivää leikkien.

9.6 Väriä elämään

Tähän ohjaukseen suunnittelin lasten toivomaa maalausta niin, että kaikki paikallaolijat kävisivät maalaamassa vapaavalintaisen kuvan, koosta ja aiheesta riippumatta isolle paperille. Pyysin lapsia maalaamaan värikkäitä asioita, joista he tykkäävät. Ainut kielto oli, ettei mustaa saanut käyttää työssä lainkaan. Monista lapsista tämä oli outoa ja perustelinkin tämän säännön heille sillä, että saisimme väriä synkän pimeyden keskelle. Annoin jälleen lapsille hyvin vapaat kädet askarteluun. Jännitystä lisäsi, että teimme yhteismaalauksen, eikä kellään ollut omaa paperia. Tämä tuntui joistakin lapsista vaikealle, koska he olisivat halunneet tehdä enemmän kuin muut maalaukseen ja heitä pelotti oman maalauksen menevän pilalle. Ohjeistin alussa lapsia, että jokainen saisi maalata omankin maalauksensa lopuksi, mikäli tahtoi jatkaa askartelua, mutta yhteisessä työssä olisi tärkeää jättää tilaa myös muille ryhmän lasten maalauksille. Yhteismaalauksessa oli epätäydellisyysarjoituksen merkkejäkin, kun selitin virheettömän maalauksen perässä oleville lapsille, että tärkeintä oli yhteistyö ja maalaaminen, kuvasta riippumatta.

Maalaaminen sujui mukavasti, lapset olivat kekseliäitä ja näitä muutamaa poikkeusta lukuunottamatta, he osasivat automaattisesti myös jättää muille ryhmäläisilleen tilaa työhön. Poikia

oli vaikeampi saada mukaan maalaamaan, mutta pyysin heitä kaikkia käymään päiväkodin ateljeessa katsomassa, millaisen työn olemme kehittäneet. Jokainen suostui mukaani katsomaan työtä ja useimmat tekivätkin pienen maalauksen paperille. Ketään ei maalaamaan pakotettu ja muutama poika sanoikin, ettei tahtonut yhteiseen työhön osallistua. Tällöin he saivat mennä jatkamaan muita leikkejään. Toteutin tässäkin ohjauksessa pieniä luottamusharjoituksia ja itselleni ilo oli huomata, miten silminnähdessä lapset nauttivat aikuisen antamasta vastuusta. Ryhmässä oli poika, joka ei osallistunut tuokioon lainkaan, mutta hän kävi kuitenkin välillä katsomassa ohjauksen saavutuksia. Pyysin häneltä apua muun muassa tavaroiden kanssa ja maalausten kuivuttua työn kasaamisessa. Poika auttoi minua paljonkin ja hänestä huomasin, että avunpyytäminen juuri häneltä oli ollut merkittävä asia. Avun lisäksi hän antoi positiivista palautetta muiden ryhmätovereidensa töistä.

Pyysin lapsilta palautetta siinä vaiheessa, kun he poistuivat päiväkodin ateljeesta. Minulla oli kartongista tehdyt pienet paperit, joissa olivat värit punainen, keltainen sekä vihreä. Näillä väreillä pyrittiin matkimaan liikennevalojen värytystä ja kaikki lapset tunnistivat heti, mitä värit tarkoittivat. Punainen vastasi huonoa ohjausta, keltainen oli keskite ja vihreä vastasi taas hienoa tuokiota. Lapset antoivat palautteen näpäyttämällä sitä väriä lähtiessään, mitä mieltä he olivat. Vihreitä tuloksia tuli 4, keltaisia 4 ja punaisia 2. Syitä lapsilta en tuloksiin kysynyt, vaan he saivat antaa palautteen pelkän värytyksen perusteella. Tätä halusin kokeilla siksi, koska muut palautteet tulivat aina selitysten kera ja näin halusin nähdä onko palautteen antaminen lapsille tällä tavalla helpompaa. Palautetilanne ei kuitenkaan ollut mielestäni mitenkään erilainen ja suurin osa sanoi silti lähtiessään miksi olivat värin valinneet.

Ohjauksen aikana huomasin sen, miten tärkeä ohjaajan vireystila ja aktiivisuus on. Itselleni jäi se tunne, että tämän ohjauksen toteutus oli huonoimmasta päästä, koska oma vireystilani oli matala, enkä panostanut omaan aktiivisuuteeni niin paljon kuin olisin pystynyt. Tuokio oli kuitenkin yksi opettavaisimpia, kun ymmärsin ohjaajan aktiivisuuden vaikutuksen lasten päivään. Itselleni suurin haaste tulevassa työelämässä tuleekin aluksi varmasti olemaan se, ettei anna omien tuntemuksien paistaa läpi, vaan päiväkodissa on otettava ohjaajan pirteä työrooli. Olen iloinen siitä, että pystyin motivoimaan kaikki lapset katsomaan yhteistä työtä, mutta olisin pystynyt vireämmässä tilassa keskustelemaan lasten kanssa enemmän ja innostamaan lapsia mukaan askarteluun enemmän. Mietin myös, että palaute jota pyysin lapsilta tuli enemmänkin sen mukaan, ketkä tykkäsivät maalaamisesta ja ketkä eivät, koska ohjaukseni ei ollut kovin aktiivista, motivoivaa tai innostunutta.

9.7 Ystäväpiiri

Seitsemäs ohjaustuokio oli paperinuken suunnittelua ja toteutusta. Otin askartelua kaksi kertaa peräkkäin, koska olin kokenut edellisen ohjaukseni askartelun parissa sen verran epäon-

nistuneeksi. Halusin yrittää ohjata tämän tuokion niin, että olisin paremmin läsnä ja nähdä olivatko edellisen tuokion liikennevalo- palautteet askartelutyöstä johtuvaa vai vaikuttiko oma ohjausaktiivisuus lasten palautteen antamiseen. Otin ohjaukseen mukaan poikia, jotka eivät olleet pitäneet edellisestä ohjauksestani, mutta toisessa pienryhmässä askarrelleet tytöt eivät olleet edellisessä ohjauksessa mukana. Tämä johtui osittain ympärivuorokautisen päiväkodin hektisyydestä, koska edellisen tuokion lapsia ei ollut niin paljon paikalla kuin olisin toivonut. Muutamalla lapsella oli myös hyvin alkaneet leikit kesken, joten päätin lopulta ottaa toiseen pienryhmään vain lapsia, jotka eivät olleet edellisessä ohjauksessa mukana.

Aluksi tarkoituksena oli, että lapset tekisivät omakuvansa, mutta poikia motivoi askartelussa ennemminkin julkisuudesta tutut laulajat tai fiktiiviset olennot. Pojat eivät olleet kovin innokkaita paperinuken askartelusta, joten annoin heille tämän takia vapaammat kädet nukun tekoon. Se, että he saivat tehdä vampyyrin ja laulajanuken, toimi motivaation sytykkeenä ja tämä sopi minulle paremmin kuin hyvin. Tärkeintä oli, että pojat saisivat kipinää askarteluun, eivätkä huolehtisi siitä osaavatko he leikata tai piirtää. Kolmesta pojasta kaksi oli ollut askartelua vastaan aikaisemmassa ohjauksessani. He olivat joka kerta puhuneet siitä, etteivät osaa tehdä mitään askarteluun liittyvää ja halusin auttaa heitä ymmärtämään, että harjoittelemalla oppii ja että askartelu voi olla mukavaakin.

Kuva 8. Paperinuken askartelua.

Ohjasin tuokiot kahdelle pienryhmälle, ensin pojille ja tämän jälkeen tytöille. Päiväkodista löytyi kaikki nukun valmistamiseen tarvittavat välineet. Nuket tehtiin kartongista, heille laitettiin muovisilmät, vaatteet tehtiin kangastilkuista ja hiukset langoista. Olin tehnyt valmiita paperimalleja, joiden avulla he pystyivät piirtämään nukun ääriiviivat kartongille. Tämän jälkeen lapset leikkasivat nuket irti ja alkoivat suunnitella niille vaatteita ja ulkonäköä. Kävin jokaisen kanssa katsomassa yhdessä kankaita vaatteisiin ja lapset saivat itse päättää kaikki nukun ulkomuotoon vaikuttavat asiat.

Poikia täytyi motivoida pitkin askartelua, koska he halusivat jättää tuokion kesken sen pitkäkestoisuuden vuoksi. Usein tämä tunne johtui myös saksien käytön vaikeudesta tai piirtämisen haastavuudesta. Autoin heitä piirtämään kankaisiin ja leikkaamaan vaatteita irti oikeassa muodossa, koska sakset eivät leikkaaneet niitä niin hyvin kuin paperia. Pojat kuitenkin lopulta jaksoivat askartelutyön kokonaan ja jopa innostuivat nuken teosta aina sitä mukaa, kun he näkivät nukun tulevan aina valmiimmaksi. Yksi pojista ei selkeästi pitänyt askartelusta, joten hänen motivoimiseen käytin enemmän aikaa. Hän valitti aina ennen uuden osa-alueen aloittamista työn tylsyydestä ja vaikeudesta, mutta hetken aikaa juteltuani ja ideoita ilmaan heiteltäni, poika motivoitui ja teki kanssani nukkea lisää. Häntä innosti se, että sai tehdä vampyyrinuken omakuvansa sijaan ja kokeili hiukan rajojaankin siinä, mitä nukelle sai askarella. Hän halusi muun muassa taiteilla nukelle verta kankaista ja kehitteli muitakin ajatuksia, joihin useimmiten liittyi kauhu tai päiväkodissa usein kielletyt piirustusten aiheet. Antamani vapaus piirtää ja askarrella asioita oli selkeästi hänellä mielessä ja hän tahtoi kokeilla, miten pitkälle antaisin tämän suunnittelun mennä. Lopulta hän kuitenkin suostui tekemään vampyyrinukkensa loppuun, ilman kauhuasusteita ja päätyi tekemään nukun pelkistetyillä mustilla vaatteilla ja ilman hiuksia. Kehuin häntä työn saavuttamisesta ja tein selväksi, miten ylpeä olin hänen osallistumisestaan tuokioon.

Kun pojat saivat nuket valmiiksi, oli heistä tulkittavissa tyytyväisyyttä asian loppuun suorittamisesta. Päiväkodin ohjaajia kävi myös välillä katsomassa lasten aikaansaannoksia ja antoivat paljon myönteistä palautetta askartelun tuloksista.

Kuva 9. Poikien aikaansaannoksia, kuvassa oikealta: vampyyrinukke, laulajanukke sekä yhden pojan omakuva.

Tytöt oli paljon helpompi saada mukaan askartelemaan, heitä ei niinkään tarvinnut motivoida tekemään eri vaiheita. Panostin heidän kanssaan enemmänkin antamaan positiivista palautetta ja havainnoimaan heidän välistä toimintaansa askartelutilanteessa. Tytöt tekivät samantapaisia nukkeja ja usein, jos ryhmätoverilla oli lapsen mielestä hienompi lopputulos, oli hänen

kin muutettava työtään samankaltaiseksi. Mikäli he kuulivat jonkun kehuvan ryhmäkaverin nukkea, oli usein havaittavissa muutoksia muidenkin lasten töissä samankaltaiseen suuntaan. He selkeästi hakivat hyväksyntää ja sitä, että työt sopisivat tiettyyn muottiin. Kukaan ei tehnyt täysin eriävää nukkea, vaan jokaisella tyttöjen nukella oli mekko päällä ja pitkät hiukset. Tämä oli suurin ero, mitä huomasin tyttöjen ja poikien välillä ohjaustilanteissa, nimittäin kaikki pojat toimivat askarteluhangoittelusta huolimatta yksilöinä, eivätkä välittäneet, mitä muut pojat pitivät heidän töistään. Sen sijaan ohjaajien antama palaute oli tässä tilanteessa pojille tärkeämpi.

Otin tyttöjä mukaan luottamustoimiin ja he saivat tehdä kanssani kirjaimia yhteiseen kartonkiin. Lapset ottivat luottamustehtävän hyvin ylpeinä vastaan ja tämä osa tuokiota myös viimeisteli ohjauksessa esiintyneet onnistumisen tunteet mielestäni todella hyvin.

Kuva 10. Tähtien paperinukkeja. Nuket on kiinnitetty kartonkiin sinitarralla, jotta loputkin ryhmäläiset voisivat halutessaan tehdä oman nukkensa seinälle ja kartonkiin saataisiin helposti lisätilaa.

Pyysin lapsilta arviointia tästä tuokiosta peukkujen avulla. Tykätystä ohjauksesta tuli nostaa peukalo pystyyn ja taas päinvastoin epämieluisasta ohjauksesta tulisi laittaa peukalo alapäin. Kaikki tytöt nostivat peukalot pystyyn ja puhuivat siitä, kuinka haluaisivat tehdä useamman nukan. Yksi tytöistä oli kuitenkin hiukan tyytymätön ensimmäiseen nukkeensa ja sen takia arpoi vähän kivan ja huonon arvioinnin välillä. Arvelen, että hän piti kyllä paljon tuokiosta, mutta harmitteli sitä etten antanut keskeyttää ensimmäistä nukkea, vaan pyysin häntä tekemään ensimmäisen nukan loppuun asti. Pojista kaksi näytti peukaloo alas ja yksi ylöspäin. Yksi pojista piti selkeästi askartelusta ja hän oli viimeinen pojista pöydässä, joten sosiaalista painetta ei ollut. Kaksi muuta poikaa eivät olleet niin innostuneita ja tämä tietysti vaikutti ohjauksen arvosteluun. He eivät pitäneet myöskään maalaamiseen keskittyneestä ohjauksesta, joten palaute ei tullut minulle yllätyksenä vaan vahvisti käsitystäni siitä, että lapset antoivat

palautteensa edellisessä ohjauksessa sen mukaan pitivätkö he ylipäättänsä maalaamisesta eikä tuokion sujuvuudesta.

Toinen pojista kuitenkin näytti pitävän tuokiosta enemmän kuin mitä maalatessa olin huomavaanani ja hän keksi tarinoita nukken sa elämästä ja lauloi laulaja-nukken sa lauluja askartellessaan. Kolmas poika oli ryhmän innottomin askartelija ja hänen motivoimisessaan olikin kova työ. Hänen kanssaan olin tehnyt suurimman työn, jotta pääsisimme lopulta askartelun päätös vaiheeseen. Pojat ovat hyviä kavereita keskenään ja huomasin osittain sosiaalisen paineen vaikuttavan toisen pojan arvosteluun tuokiosta. Poika, joka ei pitänyt askartelusta lainkaan, laittoi ensin peukalonsa alas ja tämän jälkeen toinen poika seurasi arvostelussa häntä. Kuitenkin lopulta, kun pyysin heitä laittamaan työn kanssani seinälle muiden nähtäväksi, he molemmat tahtoivat työn mahdollisimman esille niin, että muutkin ryhmäläiset näkisivät heidän tekemänsä nuket.

9.8 Eläinsatu

Lapsilla oli ollut askartelua koko aamupäivä, joten paperinukkejen lisäkoristeluiden sijaan päätin pitää ryhmäsadutustuokion lasten kanssa iltapäivällä. Aamupäivän käytin päiväkodissa havainnoiden ryhmän toimintaa ja askartelin lasten kanssa tuleviin rantajuhliin koristeita. Lapset oli mielestäni otettu hyvin tulevien juhlien järjestelyihin mukaan, he tekivät seinille kaloja, joita koristeltiin ja maalattiin kirkkain ja värikkäin värein. Ohjaajat antoivat heille positiivista palautetta ja tilanteissa, joissa lapsi ei toiminut toiveiden mukaisesti, hoitajat yrittivät aina selittää selkeästi lapsille minkä vuoksi tulisi toimia toisin. Lapset harjoittelivat leikkaus ja piirtämistaitoja sekä osa lapsista teki myös ryhmässä yhteistyötä. Yksi hoitajista antoi erälle pojalle palautetta hänen kestävyystään ja siitä, miten hänestä tulisi huippu-urheilija toiminnallaan. Hän osasi selkeästi valita sanansa oikeata kohderyhmää varten, nimittäin poika oli hyvin ylpeä kehuistaan ja tuli vielä myöhemmin kertaamaan hoitajan sanat minulle. Lasten maalauksia keuhuttiin ja ohjeistettiin tekemään useampiakin, mikäli vain jaksaisivat.

Myöhemmin lapset lähtivät ulos, mutta jäin yhden tytön kanssa vielä maalaamaan loppuja kaloja. Tyttö tuntui pitävän tilanteesta, jossa sai jakamattoman huomion aikuiselta ja että hänen kanssaan keskusteltiin kahdestaan. Yksi lause häneltä sai kuitenkin minut hyvin hämmentyneeksi. Lapsi kysyi kaloja maalatessaan minulta:

”Toivotsä et mä onnistun vai epäonnistun?”

Vastasin työlle heti, että totta kai toivoisin hänen onnistumistaan, eikä hänen epäonnistumisestaan toivoisi kukaan. Yritin kysellä häneltä syytä kysymykseen, mutta lapsi vain sanoi ajatel-

leensa asiaa. Maalasimme rauhassa ja jatkoimme keskustelua, mutta en painostanut häntä puhumaan asiasta enempää, koska hän selkeästi halusi jättää asian rauhaan. Pysin kuitenkin kehumaan hänen töitään ja maalaustekniikkaansa. Puhuimme tulevista rantajuhlista ja päivän kulusta. Myöhemmin keskustelin päiväkodin henkilökunnan kanssa tytöstä ja sainkin tietää, että hän varmistelee paljon tekemisiään aikuisilta ja hakee positiivista huomiota. Hän oli myös hyvin temperamenttinen ja asioiden tuli kulkea hänen suunnitelmiensa mukaan, jotta hän olisi tyytyväinen tilanteeseen. Lapsi vaikutti siltä, että hän haluaisi pitää ohjat käsissään, mutta samaan aikaan hän oli kovin epävarma itsestään ja siitä, mitä muut hänestä ajattelisivat. Ohjaajat päiväkodissa tukivat mielestäni hänen itsetuntonsa kehitystä hyvin keskustelulla, huomiolla ja kehuilla. Häntä ei kuitenkaan kohdeltu erilailla kuin muita, vaan muistutettiin myös yhteistyön tärkeydestä, siitä ettei hän voi leikeissä päättää muiden tekemisiä ja että hänen tulisi myös ottaa muut päiväkodin lapset huomioon.

Ryhäsadutustuokioon otin kaikki tytöt mukaan, koska pojilla oli selkeästi jo leikit kehiteltyinä. Tyttöjä oli viisi paikalla ja he kaikki tulivat innoissaan keksimään satua. Kaikki tytöt eivät olleet mukana yksilösadutustuokiassa, mutta suurin osa oli ollut. Selitin kuitenkin sadutuksen idean lapsille uudelleen ja sanoin, että jokaisen lisäykset satuun otettaisiin huomioon ja että koko ryhmän tulisi olla samaa mieltä sadun kulusta. Lapset saivat siis kertoa minulle sadun, millaisen sadun vain haluaisivat, ja minä kirjoittaisin heidän kertomuksensa sanasta sanaan ylös. Tämän jälkeen lukisin sadun heille ja he voisivat tehdä muutoksia sadun kulkuun.

Satu syntyi nopeaa vauhtia ja ryhmässä oli selkeästi yksi tyttö, joka kertoi enemmän sadun käänteitä ja hiljaisempi tyttö, joka mietti itsekseen, mitä tahtoisivat satuun tuoda. Jokainen lapsi toi oman ideansa satuun ja suurimman osan tarinan kulusta kaikki hyväksyivät. Jos jokin asia ei miellyttänyt kaikkia, he eivät lyttäneet koko ideaa niin, että lauseen esittäjälle tulisi paha mieli vaan ehdottivat jotain kompromissia. Tytöt myös antoivat hyvin toisilleen tilaa tarinan kertomisessa ja huomasin, että heille oli tärkeää, että jokainen sanoisi tarinaan jotain. He pyysivät hiljaisempaa tyttöä tuomaan tarinaan oman käänteensä ja muistutin ryhmää, ettei kenenkään tarvitsisi sanoa tarinaan mitään, jos ei näin halua. Lisäsin kuitenkin vielä tähän, että jos tyttö haluaisi tarinaan tuoda jonkin asian, niin hän voi sen aivan rauhassa keksiä. Ennen kuin tarina päätettiin, halusi tyttö lisätä tarinan ystävyksiin kultakalan ja olin yllätynyt siitä, miten paljon muut ryhmän tytöt osasivat antaa positiivista palautetta tarinan lisäyksestä. Olin nähnyt päiväkodissa jo useampaan otteeseen, että lapset antoivat kiitettävän paljon toisilleen positiivista palautetta kuin myös negatiivista. Usein kuitenkin positiiviset palautteet tulivat lähinnä hyvien kaverusten kesken tai kahden kesken, ei niinkään koko ryhmän nähden. Tyttö oli selkeästi itsekkin yllätynyt siitä, kun hänelle annettiin positiivista palautetta näin paljon ja huomasin myös sen olevan vilpittöntä ja aitoa palautteen antamista kaikilta. He selkeästi pitivät siitä, että saivat tarinaan hienon eläimen, josta kaikki pitivät, mutta pitivät myös siitä, että kaikki antoivat oman panostuksensa tarinaan.

Eläinsatu

Olipa kerran kettu. Hän meni syömään ja sitten hän meni kaivolle juomaan ja sitten keiju tuli sieltä. Sitten kertoi kettu keijulle, että haluan uuden kodin. Sitten hän meni kauppaan ostamaan lisää herkkuja. Keiju oli taikonut uuden kodin, kettu näki sen ja keiju tuli vastaan. Keiju sanoi: ”Se on sinulle!”. Kettu sanoi ”Jee!” ja meni uuteen kotiin. Sitten se pani uudet tavarat uuteen kotiin. Sitten se näki ikkunassa rannan, jossa oli delfiini ja sitten se meni ulos ja delfiini oli sen kaveri. Sitten delfiini sanoi: ”Tule koklaamaan vettä kuinka lämmintä se on!”. Sitten kettu meni uimaan ja katsomaan kuinka lämmintä se on. Ne näki yhden delfiinin kaverin. Sitten ne meni pyytää sen yhden delfiinin kaverin mukaan leikkiin. sitten ne leikki ja niillä oli kivaa. Ne kysyi mikä sinun nimesi on ja se vastasi ”minun nimeni on Simpukka.”. Sitten niitä tuli vastaan yksi kultakala. Ja sitten noilla oli kivaa ja niillä oli paljon kavereita. ja sitten ne menivät kaikki omiin koteihinsa nukkumaan. Sen pituinen se.

Viisi Tähdet -esikouluryhmän tyttöä, kaikki 6- vuotta vanhoja.

Tarinan kirjoittamisen jälkeen luin heille aikaansaannoksen ja kaikki olivat tyytyväisiä lopputulokseen. Siirryimme rauhallisesta tilasta muun ryhmän luokse ja tarina laitettiin seinälle kaikkien nähtäväksi. Lopuksi tytöt saivat piirtää kuvia tarinaan liittyen.

Kuva 11. Sadutukseen osallistunut tyttö piirtää tarinaan kuvitusta.

9.9 Liikuntaleikkejä

Yhdeksäs tuokio oli viimeinen ohjaukseni lasten kanssa. Lapset tiesivät tuokion olevan viimeinen, mutta olin myös kertonut heille tulevani vielä seuraavalla viikolla vierailulle, joten jännite asian suhteen jäi pois. Päiväkotiryhmälle oli varattu liikuntasaliin tunnin vuoro aina kerran viikossa, joten toteutin viimeisen ohjaukseni siellä. Lapset eivät olleet päässeet saliin moneen viikkoon, mikä loi pientä levottomuutta ohjaustuokioon. Liikuntasalituokiot toteutetaan eri tavoin ryhmän ohjaajien toimesta. Aluksi lapset aloittavat aina hipan ja juoksevat salia ympäri. Jokainen lapsi on tervetullut mukaan, eikä kukaan jää leikin ulkopuolelle, ellei näin itse tahdo. Liikuntasalissa toteutetaan vaihtelevasti erilaisia liikunnallisia leikkejä lasten kanssa, mutta usein he myös saavat vapaat kädet erilaisten temppuratojen ja pallopelien pelaamiseen.

Pyysin lapset piiriin istumaan, kun he olivat hetken saaneet juosta salissa. Piirissä näytin muistiinpanokirjaani ja kysyin, muistivatko lapset kirjan tarkoituksen. Useimmat lapsista muistivat, että ensimmäisessä ohjauksessani olimme keränneet heidän ideansa ylös kirjaan. Kerroin heille, että kaikki ohjaukset olisivat sen kerran jälkeen ohi ja viimeisellä kerralla toteutettaisiin loput käyttämättä jääneistä ehdotuksista. Kyselin lapsilta, muistivatko he ideoitansa vielä pitkän ajan jälkeen. Muutama lapsi oli selkeästi painanut mieleensä ohjauksen ja kaikkia lasten toivomuksia tuli ilmi. Lopulta luin kaikki ensimmäisellä kerralla mietit suunnitelmat lapsille ääneen. Sovimme, että viimeisessä ohjauksessa pelaisimme pottopalloa, limanuljaskaa sekä ottaisimme lopuksi vapaamuotoista leikkiä köysissä ja salin varastossa olevilla liikuntavälineillä.

Kun olimme aloittamassa ensimmäistä ohjausta, olin jo laittamassa peliä käyntiin ilman ohjeistusta. Olin itse unohtanut, etteivät kaikki välttämättä lapsista osaa pelin sääntöjä, vaikka leikki olikin suosittu päiväkodissa ja sitä oli pelattu myös aikaisemmin. Juuri ennen kuin aloitimme, päätin vielä pysäyttää toiminnan ja pyytää lapsia selittämään pelin säännöt koko ryhmälle. Tämä vastuun antaminen ja huomionosoitus osoittautui mielestäni yhdeksi parhaista itsetunnon kehitystä tukevaksi harjoitukseksi. Vaikka harjoitus tulikin improvisoiden, tunsin kehittyneeni tällöin ohjaajana, kun osasin tilanteen edetessä keksiä toimintaa, joka selkeästi sai lapsien toimintaan itsevarmuutta. Pojat olivat innokkaampia selittämään leikkien sääntöjä muille kuin tytöt. Valitsin ryhmästä yhden, joka sai selittää säännöt ja loput saivat täydentää sääntöjä, jos jotain oleellista jäi vielä kertomatta. Ensimmäisenä säännöt selittänyt lapsi ei kertonut kaikkia sääntöjä selkeimmän kautta, mutta annoimme ohjaajien kanssa hänelle positiivista palautetta hänen uskaltamisestaan ja selityksestä. Tämän jälkeen pyysin vielä muita täydentämään sääntöjä ja lopulta toistin heidän kertomat sääntönsä, jotta ei jäisi epäselkeyttä.

Polttopalloa pelattiin pienen ringin sisällä kahdella pallolla. Pelissä on tarkoituksena valita ryhmästä yksi tai kaksi ”polttajaa”, joiden tulee heittää pehmeätä palloa määrättyjen rajojen sisälle. Pallon tulisi osua ringin sisällä leikkiviä hartioiden alapuolelle, mutta kuitenkin polvien yläpuolelle. Pallon osuessa keskivartaloon, tulisi osallistujan liittyä ringin ulkopuolella pelaaviin ”polttajiin”. Peli sujui aluksi hyvin ja eteni nopeasti kahden pallon vuoksi. Pelin edetessä kuitenkin huomattiin, että yksi lapsista toimi pelissä omien sääntöjensä mukaan, eikä toiminut samalla tavalla kuin muut. Ryhmän ohjaajat yrittivät sanoa pojalle, että tulisi toimia pelin sääntöjä noudattaen, mutta hän ei kuitenkaan toiminut hoitajien ohjeiden mukaan. Lopulta poika närkästyi saamastaan huomiosta ja jätti pelin kesken. Yksi ohjaajista kävi keskustelemassa hänen kanssaan ja päädyimme siihen tulokseen, että poika oli luultavasti aiemmin pelannut peliä erilaisilla säännöillä. Hän oli maahanmuuttaja, joten kun sääntöjä selitettiin, hän ei välttämättä ymmärtänyt niitä. Lopulta hän kuitenkin osallistui muihinkin peleihin.

Polttopalloa pelattiin kaksi kertaa ja toisella kerralla jätimme toisen palloista pois, koska lapset sanoivat pelin olevan muutoin liian nopea ja väistelyn liian vaikeaa. Pojan lisäksi yhtä lasta lukuunottamatta muut lapset näyttivät nauttivan pelistä ja yhdessä tekemisestä. Peli tuotti paljon naurua, iloa ja lapset kannustivat paljon toisiaan. Yksi tytöistä oli hyvin kilpailuhenkinen ja hän olikin ensimmäisessä pelissä viimeisenä kehässä. Kun hänet lopulta saatiin poltettua, alkoi itkeminen. Hän ei kestänyt sitä, että hänet pudotettiin pelistä pois, vaikka olikin viimeisenä pystyssä. Tämä oli itselleni yllättävä tilanne, koska kukaan lapsi ei ollut käyttäytynyt samalla tavalla kanssani aikaisemmin. Tyttö suostui osallistumaan peliin uudelleen, mutta tällä kertaa hän paloikin pelistä aikaisemmin pois. Tyttö otti asian vielä raskaammin ja valitti asiasta minulle. Yritin selittää, miten pelissä ei ollut häviäjiä, vaan leikin luonne vain muuttui. Kun pelistä putoaa, muuttuu oma rooli vain toisenlaiseksi kuin ennen eikä pelistä joutunut pois. Tämä keskustelu ei kuitenkaan vaikuttanut tyttöön millään tavalla, vaan hän oli vieläkin surullinen. Asiaa myöhemmin pohdittuani mietin, että lapsella on luultavasti ongelmia oman itseluottamuksensa kanssa. Hän oli sama tyttö, joka aikaisemmalla tuokiolla kysyi minulta, toivoinko hänen onnistumistaan vai epäonnistumistaan. Tyttö ei kestänyt minkäänlaista negatiivista tapahtumaa ja hänestä huomasin, että positiiviset kommentit ja huomio olivat hänelle elintärkeitä.

Polttopallon jälkeen otimme Limanuljaska -leikin. itse en ollut koskaan leikkinyt tai pelannut peliä, joten kaikki oli lasten selitysten varassa. Pyysin taas ryhmästä lapsen selittämään pelin sääntöjä ja hän selitti säännöt erinomaisesti. Pojasta huomasin, että hän oli verbaalisesti lahjakas ja osasi selittää pelin kulun niin hyvin, ettei kenenkään tarvinnut lisätä sääntöihin mitään ja itse tiesin myös heti, miten pelissä tulee edetä. Kehuin poikaa erinomaisesta suorituksesta ja aloitimme leikin.

Limanuljaska- leikissä lapset menevät vatsalleen rinkiin niin, että kaikki pitävät toisiaan kädestä kiinni. Aikuisen tarttuvat osaa lapsista jaloista kiinni ja heidän tarkoituksenaan on heilutella lapsia niin, että tavoitteena on saada lasten käsien irtoamaan otteesta. Heiluttelu ei ollut riehakasta tai nopeatempoista, vaan hidasta sivulta toiselle tapahtuvaa liikettä. Tarkoituksena oli heilutella kaikkia lapsia leikin aikana. Kun lasten kädet irtoavat toisistaan, tulee pelistä pudonnut lapsi heiluttelemaan muita lapsia.

Leikki alkoi hyvin, aikuiset heiluttelivat lapsia ja lapset nauroivat ja innostuivat. Leikki tuki heidän yhteishenkeään, kun jokainen jännitti toisen puolesta, että miten tämän käy. Kun lapsia alkoi liittyä heiluttajiin, meni leikki vähän liian vauhdikkaaksi. Lasten heiluttelu ei ole ihan samanlaista kuin aikuisten vaan heiluttelun tarkoituksena oli selkeästi vain tarve saada muutkin putoamaan omaksi seuraksi. Yksi poika oli niin voitonhaluinen, ettei päästänyt käsistä irti, vaikka hänestä selkeästi näki tämän sattuvan. Lopulta leikki päättyikin itkuun. Ketään selkeää voittajaa ei ollut, mutta tämä johtui ehkä enemmänkin loppuleikin kaaosmaisuudesta. Muut lapset olivat hyvillä mielin ja leikki oli heistä hauska, mutta kätensä telonutta poikaa harmitti häviö paljon ja kipukin toi kyyneleet silmiin. Ryhmän ohjaajat antoivat hänelle positiivista huomiota, huomioivat hänen surunsa ja tämän jälkeen pykivät motivoimaan lapsen muihin puuhiin.

Itselle tuli Limanuljaska leikin ohjauksesta ristiriitaiset tunteet, koska alku onnistui niin hyvin, mutta loppu tuntui menevän kaaosmaiseksi meteliksi. Lapsilla oli mukavaa ja aikuisten antama huomio leikissä ja osallistuminen oli selkeästi tärkeä osa. Toisaalta leikki oli itselleni täysin tuntematon, joten seuraava ohjaus saattaisi itseltänikin mennä paremmin, kun osaisin ohjeistaa lapsia lopun suhteen paremmin.

Lopputunnin ajaksi otimme kiipeilyköydet esille ja avasimme salin tarvikevaraston ovet, mistä lapset saivat hakea palloja, tempurata - välineitä, hyppynaruja ja muita liikuntaan innostavia materiaaleja. Lapset heittelivät koreja, pomputtelivat palloja, leikkivät tasapainovälineillä ja pojat intoutuivat tekemään tempuradan. Ohjaajat kehuivat lapsia ja motivoivat liikkumaan niitä, joita liikunnallinen tuokio ei innostanut. Koko tunnin tarkoituksena on luoda lapsille käsitystä siitä, että liikunta voi olla kivaa, innostavaa, eikä liikkuesssa voi toimia väärin vaan tärkeintä on yrittäminen. Yksi esimerkki tunnilta ja lapsen motivoimisesta on tytöstä, joka yritti kovasti heittää koripallolla koreja. Hän ei kertaakaan saanut palloa koriin, mutta ei luovuttanut heti. Jonkun ajan jälkeen hän tuli kertomaan tilanteesta ryhmän ohjaajalle ja harmitteli ettei onnistunut. Ohjaaja motivoi lasta, kehui yrittämisestä ja sanoi, että harjoittelun myötä lapsi lopulta onnistuu. Lapsi kuunteli aikuista, unohti harmituksen ja suuntasi takaisin heittämään koreja.

9.10 Viimeinen tapaaminen

Ohjaamieni tuokioiden jälkeen kävin päiväkodissa vielä viimeisen kerran. Keskustelin ohjaajien sekä lasten kanssa ohjauskerroista vapaamuotoisesti ja myös työpaikan ohjaajan kanssa pidimme ohjauskeskustelun, jossa kerroin hänelle havaitsemiani asioita lasten välillä sekä ohjaajien ja lasten välisestä vuorovaikutuksesta. Olen siis ollut samassa ryhmässä työharjoittelussa, joten pystyin paljon vertailemaan heidän toimintansa kehitystä ja vuorovaikutuksen muutoksia. Ohjaaja myös avasi minulle epäselkeitä tilanteita, jotka olivat jääneet mietittämään minua, kuten epävarmasta itkuisesta tytöstä ja valokuvausohjaukseen osallistuneesta kontrolloivasta pojasta.

Lapsilta sain paljon hyvää palautetta, monet tulivat kertomaan miten kivoja ohjaukseni olivat olleet ja että he olivat tykänneet käynneistäni päiväkodissa. Viimeisen kerran päiväkodilla vieraillessani jaoin lasten lokeroihin myös koteihin menevät tiedotteet (Liite 3), joissa avasin vanhemmille pintapuolisesti mitä olimme lasten kanssa tehneet. Aluksi ajatuksena oli tehdä jo välitiedote tuokioista vanhemmille, mutta ajanpuutteen ja tuokioiden nopean tahdin vuoksi se ei ollutkaan mahdollista. Lopullisessa tiedotteessa kiitin koteja yhteistyöstä, jaoin ajatuksiani toiminnasta sekä kerroin heille, mitä olimme lopulta lasten kanssa toteuttaneet.

10 TUOKIOIDEN ARVIOINTI

10.1 Arviointikysymyksien pohdintaa

Arviointikysymyksistä pidin tärkeimpänä ensimmäistä: ”Onko onnistumisen kokemuksia saatu aikaan? Tämä oli koko työni yksi päätavoitteista ja jokaisessa ohjauksessani panostin siihen, että jokainen saisi tuntea onnistumisen elämyksiä. Tunsin onnistuneeni tässä tehtävässä ja lapset olivat hyvillä mielin ohjauksissani. Muutamaan otteeseen sääntöleikeissä tuli voitontahoisille lapsille paha mieli hävitessä, mutta tämäkin toimi itsetunnon kehitystä tukevana harjoituksena. Suurimmat onnistumisen tunteet saatiin aina aikaan, kun lapset onnistuivat asioissa, joissa eivät uskoneet olevansa hyviä. Lapsista paistoi ylpeys ja ilo, jolloin itsellenikin tuli olo, että olin onnistunut ohjaajana. Lapset reagoivat yhteistoimintaan hyvin, ryhmä oli hyvin ryhmäytynyt ja lapset pystyivät antamaan toisilleen vaivatta positiivista palautetta. Yhteistyö toisen kanssa oli useimmiten lapsille jopa helpompaa kuin toimiminen kahdestaan aikuisen kanssa tai pienryhmässä. Sain luotua sekä lapsille että itselleni onnistumisen kokemuksia ja huomasinkin välillä nauravani yhdessä heidän kanssaan ja nauttivani olostani ryhmässä. Huomasin, miten aikuisen osallisuus ryhmän toiminnassa oli antoisaa sekä lapselle että aikuiselle. Osallisuus toi onnellisuuden tunteita ja heittäytyessä leikkiin huomasi voivansa paremmin. Lapset nauttivat aikuisen jakamasta huomiosta ja luottamussuhde myös selkeästi vahvistui.

Tuntui siltä, että lapsi mielellään tulisi keskustelemaan häntä vaivaavista asioista aikuisen kanssa, joka jaksaa panostaa lapsen onnellisuuden täyteisiin hetkiin.

Aikuisten antama positiivinen palaute lapsille oli selkeästi tärkeää ja ryhmän lapset olivatkin hyvin palautehaluisia. He varmistelivat toimintaansa ja janosivat aikuisten positiivisia kommentteja. Uskon, että aikuisten positiivisen huomion takia lapset olivat itse myös oppineet antamaan toisilleen positiivista palautetta. Ryhmässä oli usein iloinen ja rento tunnelma, kun saavuin paikalle. Mahtui ohjauksiin myös hetkiä, jolloin mikään ei onnistunut ja kaikki olivat levottomia, mutta kertaakaan en kuullut aikuisen huutavan lapselle. Tämäkin on mielestäni osoitus ryhmässä tapahtuvasta lapsilähtöisyydestä. Aikuiset antavat positiivista palautetta, puitteet ja mahdollisuuksia leikkiin, joskus myös leikkien tai pelaten itse lasten kanssa. Ryhmässä kuitenkin painotetaan paljon lasten keskinäistä leikkiä eikä niinkään sitä, että aikuiset leikkisivät aina lasten mukana. Satuja kyllä luettiin sitten enemmän yhdessä ja pelejä pelattiin. Ryhmän kasvattajat kuitenkin motivoivat lapsia pitkäkestoiseen leikkiin toistensa kanssa ja näin toimivat lapsilähtöisesti ja sosiaalisen itsetunnon kehityksen tukijoina. Pitkäkestoiseen leikkiin ohjaaminen kehittää lapsen sosiaalisia taitoja ja tätä myötä myös sosiaalisen itsetunnon kehityksen kasvua. Ympäri vuorokautisessa päiväkodissa oli myös selkeästi kotoisampi tunnelma kuin päivähoitossa. Tämä onkin hyvin tärkeä seikka silloin, kun lapsi viettää pitkiä aikoja talossa.

Opin monia erilaisia luovia keinoja toimia lasten kanssa ja antamaan itselleni anteeksi, vaikka kaikki eivät menisikään niin kuin oli suunniteltu. Osa ohjauksista oli tuttuja, mutta useimmat toiminnot olivat uusia ja kokemattomuuteni päiväkodin ryhmän ohjaamisessa oli selkeästi aluksi esteenä ohjausten täydellisyyteen. Huomasin myös jännittäväni aluksi hyvin paljon ohjauksia, mutta loppua kohden itsevarmuuteni ohjaajana kasvoi ja tätä myötä myös ohjauksieni laatu parani. Pyrin kaikin keinoin tukemaan lapsen positiivista mielikuvaa itsestä, kehuen, antaen positiivista palautetta töitä ja taidoista, silitin lapsia ja pidin heitä sylissä. Keskustelin heille tärkeistä asioista ja yritin toimia turvallisena aikuisena.

Pyrin toimimaan ohjauksissani aina lapsilähtöisesti ja lapsen itsetunnon kehitystä tukien. Itsetunnolle on kehitelty niin monta erilaista määritelmää ja teoriaa, että välillä tuotti vaikeuksia pohtia, miten itsetunnon kehitystä tukisi parhaiten. Kuitenkin lopulta päädyin siihen, että tärkeintä on saada tukea ja lapsikeskeinen kasvatus, ei toimimalla aikuislähtöisyyden periaatteiden mukaisesti. Itse koin myös valaisevia kokemuksia lukiessani Kallialan ”Kato mua!”(2011) kirjaa. Hänen ajatuksensa lapsilähtöisyydestä, aikuisjohtajuudesta ja aikuiskeskeisyydestä olivat mielenkiintoisia ja huomasinkin käyväni läpi omia päiväkotiohjauksiani. Olin moneen otteeseen saattanut luulla toimivani lapsilähtöisesti, mutta lopulta kuitenkin tilanne oli saattanut päätyä aikuislähtöiseksi. Ymmärsin, että päiväkodin henkilöstöllä saattaa olla aivan erilaiset käsitykset lapsilähtöisyydestä ja sen vaatimasta huomiosta. Tämän vuoksi olikin hyvä, että tiimeissä käytäisiin käsite aina läpi yhdessä, jotta ryhmän toiminta olisi yhtenäistä.

Ohjaukseni valmistelivat minua tulevaan, ne selkeästi toivat lapsille iloa ja toivottavasti myös tukivat lapsen itsetunnon kehitystä. Itsetunnon kehitys ja sen tukeminen on pitkä prosessi, jonka tuloksia saamme tarkastella aina vasta pitkällä tähtäimellä. Olisikin hienoa, jos päiväkodeilla, kouluilla ja kodeilla kasvatuskumppanuus tuottaisi tulosta niin, että tuki kaikista paikoista olisi yhtä laadukasta ja perusteellista. Määrärahojen ja henkilöstön vähentyessä luulen kuitenkin, että tämä ei tule toteutumaan. Pidemmällä tähtäimellä, ohjaukseni eivät varmasti näin lyhyellä jaksolla vaikuta ratkaisevasti lasten kehitykseen, mutta olisi innoittavaa nähdä, miten kävisi jos jokainen ohjaaja toimisi lapsilähtöisesti ja tukien lapsen itsetunnon kehitystä. Tulevaisuuden päiväkotiammatillaisia olisi hyvä valmentaa ohjauksiin ja lapsilähtöiseen ajattelutapaan jo koulusta lähtien, jotta toiminnasta tulisi ensisijaista.

10.2 Arviointi ja tulevaisuuden haasteet

Opin opinnäytetyöprosessin aikana eniten havainnoimalla ryhmän toimintaa tuokioiden ulkopuolella. Kun näin miten hoitajat toimivat lasten kanssa, prosessoin tilanteita omassa mielessäni: olisinko itse toiminut samalla tavalla, oliko tapa mielestäni oikea vai väärä ja mitä hyvää voisin poimia työntekijöiden työstä ja käyttää myöhemmin omassa toiminnassa. Usein havainnoin sen, että jokainen toimi ryhmässä omalla tavallaan, mutta mikään tavoista toimia lasten kanssa ei ollut kuitenkaan väärä. Jokaisella ryhmän työntekijällä oli oma luontainen taipumus toimia lasten kanssa ja tunsinkin tarkkailevani, mitä voisin jokaiselta poimia omaan ammatilliseen toimintaan. Aluksi havainnointi ryhmässä oli vaikeampaa, koska tutustuminen lapsiin vei paljon aikaa ja keskittymistä. Huomasin myös toimivani ryhmässä kuin työntekijä ja unohdin, että tilanteita pitäisi havainnoida enemmänkin. Voi hyvinkin olla, että keskityin välillä liikaa tekemiseen kuin tarkkailemiseen. Havainnointi toimi kuitenkin yhtenä merkittävimmistä työkaluista oppimispäiväkirjan ohella.

Ryhmän aikuiset eivät niinkään seuranneet ohjauksiani kuin muutamia. Tämä ei minua häirittänyt, koska lapset toimivat kanssani paremmin, kun ei ollut muita tuttuja aikuisia paikalla. Huomasin tämän esimerkiksi aivan ensimmäisessä aamupiirissä ja viimeisessä liikunnallisessa ohjauksessa, joissa oli ryhmän omia hoitajia mukana. Lapset eivät kysyneet minulta asioita, vaan tutuilta omilta ohjaajiltaan ja heidän toimintansa ei ollut niin keskittynyt siihen, mitä minulla oli heille sanottavana. Ollessani heidän kanssa ainoana aikuisena, toimivat lapset paljon keskittyneemmin ja paremmin. Henkilökunnan mukaan ohjaukseni olivat hyviä ja lapset olivat pitäneet niistä. He luottivat kykyihini ohjata lapsia ja tämän vuoksi myös uskalsivat jättää ohjauksen minulle ilman heidän valvontaansa. Apu oli kuitenkin aina lähellä, joten en tuntenut tilannetta millään tavalla epä mukavaksi, päinvastoin.

Nyt kuitenkin jälkikäteen olen huomannut, että olisin voinut pyytää enemmän arviointia toiminnastani, kuten mitä olisin voinut tehdä paremmin ja että minkä ohjauksen henkilökunta oli kokenut onnistuneimmaksi lasten parissa. Sain sekä positiivista että rakentavaa palautetta,

kun keskustelin työelämän yhteyshenkilön kanssa viimeisellä kerralla heidän ryhmänsä toiminnasta ja annoin heille palautetta toiminnasta. Heillä oli aikaisemmin ollut vaikeuksia aikuisten välillä tapahtuvan keskustelun kanssa ja kerroinkin tämän vähentyneen hyvin paljon siitä, kun olin harjoittelussa päiväkodissa. Työntekijä kuitenkin huomautti, etten aina välttämättä itse huomannut ryhmässä tapahtuvaa aikuiskeskeistä keskustelua, koska saatoin lähteä keskusteluun itsekin mukaan. Mielestäni tämä oli itselleni hyvä alue, johon tulee kiinnittää huomiota ja kehittää. Yritän itse kovasti toimia lapsikeskeisesti työskennellessäni, mutta sosiaalisena ihmisenä saatan liittyä keskusteluihin helposti mukaan. Tällöin jää lapset vähemmälle huomiolle ja tulisikin kiinnittää huomiota tähän ongelmakohtaan. Ohjauksistani en pyytänyt arviointia niinkään, koska henkilökuntaa oli vähän seuraamassa tuokioita. Sadutus sai kuitenkin jälkikäteen paljon ryhmän aikuisilta kannatusta ja luulenkin, että se oli heidän mielestään yksi itsetunnon kehitystä tukevimpia toimintatapoja.

Oma itsearviointini ja oppimispäiväkirjan pitäminen opinnäytetyöprosessin aikana onnistui mielestäni hyvin, koska olen aina tarkastellut toimintaani kriittisesti. Pyrin toimimaan työssäni niin hyvin kuin pystyn ja näkemään erilaisia mahdollisuuksia toimia lasten kanssa. Osasin ohjauksissani kiinnittyä ongelmakohtiin ja nähdä, missä asioissa olisi pitänyt toimia eri tavalla. Virheistä kuitenkin opimme ja tunnenkin tämän vahvistaneen minua ohjaajana. Ongelmatilanteiden tullessa vastaan ja avattuani ne työelämän yhteyshenkilön kanssa, olen saanut ammatillista näkökulmaa omaan työskentelyyni ja tunnen näiden tilanteiden kasvattaneen minua eniten ammattilaisena.

Lapset olivat avoimia ja aktiivisia, mikä helpotti ryhmään astumista. Yllätyksenä tuli se, että jännitin aluksi tuokioiden ohjausta niinkin paljon ja että ohjaajan vireystila vaikuttaa ratkaisevasti myös lasten vireystilaan ja päivään. Aion myöhemminkin pitää tuokioita, joissa voin käyttää lasten kanssa suunniteltuja ohjauksia. Vaikka sääntöleikeistä tuli joillekin paha mieli, lapset kuitenkin nauttivat kilpailuasetelmasta ja sen asettamista haasteista. Oma haasteena onkin keksiä useampia pelejä, joissa eri lapset voivat loistaa ja saada vuorotellen tuntea olevansa hyvä. Sadutus on selkeästi toiminut parhaimpana itsetunnon kehitystä tukevana ohjauksena, johon jokainen lapsi halusi osallistua ja oikeintoteutettuna se oli antoisaa molemmille osapuolille. Tuokioiden merkitystä lapsen itsetunnon kehityksessä on vaikea arvioida, mutta uskon että jatkuvalla tuella ja ohjauksella voidaan saada merkittäviä tuloksia aikaan. Tämä riippuu hyvin paljon ohjauksen laadusta, ammatillisesta näkökulmasta ja siitä, onko toiminta muuten päiväkodissa lapsilähtöistä. Vuorovaikutus aikuisen ja lapsen välillä on välttämätöntä ja kasvattajien tuleekin kiinnittää tähän huomiota. Parhaimpia hetkiä koin, kun tunsin ryhmän ohjaajien oikeasti välittävän lapsen sanoista ja menevän heidän tasolleen.

Arvioinnin luotettavuus opinnäytetyössä olisi ollut vahvempi, jos päiväkotitoiminta olisi ollut enemmän ohjauksissa mukana. Tällöin arviointiin olisi aina osallistunut useampi taho ja lopputulos olisi ollut totuudenmukaisempi. Tilanne on monimutkainen, koska henkilökunnan osallistuessa tuo-

kioihin olisi arviointiluotettavuus parantunut, mutta ohjaustilanteet olisivat muuttuneet. Lapset olisivat ottaneet enemmän kontaktia muihin kuin minuun ja tulokset olisivat voineet olla erilaisia. Mielestäni kuitenkin ratkaisuni arvioinnin suhteen oli hyvä, koska pystyin havainnoimaan lasten käytöstä rauhassa, heidän palautteensa ei ollut henkilökunnan miellyttämiseksi ja ohjauksissa esiintyvä käytös ei ollut tulosta henkilökunnan läsnäolosta. Ajattelin aluksi, että käyttäisin monitahoarviointia koko opinnäytetyön ajan, mutta huomasinkin ohjausten edetessä, ettei se ollut mahdollista. Monitahoarviointi oli kuitenkin muutamassa ohjauksessani arviointiperustana, kun henkilökunnan ja lasten palautteet sekä oma oppimispäiväkirjani avasivat toimintaani.

Havainnointi arviointimenetelmänä oli mielestäni hyvä ja konkreettinen tapa arvioida sekä ryhmässä tapahtuvaa vuorovaikutusta että lasten käytöstä ohjaustilanteissa. Koinkin havainnoinnin yhdeksi tärkeimmistä työkaluistani ja opinnäytetyön myötä olen oppinut havainnoimaan herkemmin tilanteita päiväkotiarjessa: seuraan muiden työntekijöiden toimintaa ja poimin itselleni sopivia työtapoja, kehitellen parasta toimintamallia. Havainnointi sopii jokaiseen tilanteeseen ja tuo arvioinnin hyvin konkreettiselle tasolle. On erilaista lukea kirjoista ja arvioida, mitä päiväkodeissa tulisi tapahtua kirjatieiden mukaan kuin havainnoida itse paikan päällä kuinka asiat hoidetaan arkielämässä ja hyödyntää oppimisaan taitoja. Pidän siis arviointia kuitenkin hyvin onnistuneena, koska tunnen saaneeni lapsilta totuudenmukaista palautetta ja omien havaintojeni perusteella luotettavia tuloksia: ohjaamani menetelmät toimivat hyvin päiväkodin arjessa, lapset pitivät tuokioista ja sain ohjaajana itsevarmuutta. Tunsin kasvavani ammatillisesti opinnäyteprosessin aikana ja ymmärtäneeni arvioinnin sekä aiheeni tärkeyden sosiaalialalla.

11 POHDINTAA

Tuokiot opettivat minulle hyvin paljon sekä ohjaajana että itsetunnon kehityksen tukijana. Lapset ottivat minut hyvin vastaan ja osallistuivat tuokioihin innokkaasti. Mikäli ryhmässä oli lapsia, joita ei ohjaukseni kiinnostanut, pyrin aina motivoimaan heitä osallistumaan, mutta en pakottanut ketään väkisin mukaan. Keskustelin päiväkodin henkilökunnan kanssa siitä, mitä itsetunnon osa-alueita heidän mielestään tulisi tukea enemmän. Selkeästi nousivat esiin sosiaalinen itsetunto sekä fyysisen itsetunnon ja suoritus itsetunnon risteytykset. Huomasin itsekin näiden osa-alueiden tärkeyden ohjatessani lapsia, kun ”en osaa” vastauksia tuli joka ohjauksessa. Lapset tarvitsevat rohkaisua ja tukea, jotta he voivat toimia paremmin ja luottaa itseensä.

Sosiaalisen itsetunnon kehityksen tukemisen tärkeyttä perusteltiin ryhmässä sillä, että lapset ovat siirtymässä päiväkodista koulumaailmaan. Työ toteutettiin esikouluryhmässä keväällä, joten siirtymävaihe oli juuri alkamassa. Jokaisella on tarve saada huomiota ja ihmisiä ympärilleen, joiden kanssa voi keskustella itselle tärkeistä asioista ja tuntea olonsa turvalliseksi.

Nyky-yhteiskunnassa on edelleen paljon mielenterveysongelmia ja pahaa oloa, joka näkyy surullisesti mediassa lehtien otsikoissa. Ihmiset eivät tunne saavansa tarpeeksi apua ongelmiinsa tai eivät välttämättä ymmärrä sitä edes hakea. Lopulta asiat käyvät liian ylivoimaisiksi ja ruvetaan ääritekoihin, jotta tultaisiin kuulluksi ja huomatuksi. Uskon, että sosiaalisen itsetunnon kehityksen tukemisella pystyttäisiin vaikuttamaan asioihin, jotka ajavat ihmiset negatiivisiin tekoihin saadakseen huomiota. Hyvän sosiaalisen itsetunnon omaava ihminen osaa hakea apua ongelmiinsa ja elämän ongelmatilanteet ovat myös helpompia, kun on itseluottamusta käydä asioita läpi rauhassa. Nykyisessä koulumaailmassa on valitettavan paljon koulukiusaamista ja lasten kiusaamismuodot käyvät vuosivuodelta monimuotoisimmiksi. Kun kouluun lähtevällä lapsella on sosiaalinen itseluottamus tukevalla pohjalla, voi hänen tiensä koulussa olla mutkattomampi. Vaikka kiusaamista esiintyisikin, lapsi ymmärtää sen johtuvan muista asioista kuin omasta itsestään ja osaa toimia tilanteessa paremmin. Lapsi, jolla on hyvä sosiaalinen itsetunto, omaa usein myös hyvät sosiaaliset taidot. Sosiaalisten taitojensa avulla lapsi pystyy helpommin keskustelemaan kiusaamisesta muiden kanssa ja saada tilanteen ehkä aikuistenkin tietoisuuteen. Joskus pelko saattaa estää kiusaamisesta puhumisen, mutta hyvällä itsetunnolla varustettu lapsi ymmärtää, ettei kiusaajilla ole välttämättä yhtään sen parempi olo kuin kiusatulla. Onkin tuotava lasten tietoisuuteen jo päiväkodista lähtien, että kiusaamiskierteen pystyy katkaisemaan helpoiten kertomalla siitä eteenpäin.

Itselleni opinnäytetyöstä jäi mieleen tyttö, joka oletti epäonnistuvansa kaikessa ja muidenkin ajattelevan niin. Lasta tuettiin paljon päiväkodissa ja yritettiin positiivisen palautteen myötä saada ymmärtämään, että hän on yhtä hyvä kuin muutkin lapset. Leikkiminen oli hänelle joskus vaikeaa, koska tyttö halusi päättää leikin kulusta, ympäristöstä ja pituudesta. Mikäli asiat eivät menneet suunnitelmien mukaan, loppui leikkiminen ja lapsi oli pahalla mielellä. Hän selkeästi myös tarvitsi vahvistavia epäonnistumisia, koska tytöllä oli niin kova tarve voittaa kaikki pelit, leikit ja yhteiset toiminnot. Hän halusi suorittaa kaikki asiat niin, että varmasti pääsisi täydelliseen lopputulokseen ja saisi kehuja muilta. Täydellisyyteen pyrkiminen on henkisesti hyvin raskasta ja lopulta se saattaa vaikuttaa myös fyysiseen kuntoon. Jokaisen tulisikin ymmärtää, että täydellisyys ei ole tavoite toiminnassa, vaan matkalla opitut asiat ja hyvä työnjälki, johon itse on tyytyväinen. Itselläni kävi myös mielessä, miten koulutie tällä lapsella lähtisi kulkemaan, jos hänen itsetuntonsa olisi näin huonossa kunnossa. Koulussa väistämättä tulee eteen tilanteita, joissa hän ei tule onnistumaan, voittamaan tai olemaan paras. Voi myös olla, että hän on helppo kiusaamisen uhri, koska hänellä on näin kova tahto onnistua kaikessa ja koulumaailmassa tämä on useinkin kiusaamisen synnyttäjä. Toinen ääripää voi taas olla, että hän alkaa itse kiusata. Tällöin lapsi saisi tuntea hallitsevansa edes sitä osa-aluetta elämässä, jos jokin muu meneekin huonommin kuin hän oli ajatellut. Toivon, että ajatukseni ovat vain spekulatiota, jotka eivät tule tapahtumaan ja lapsi saa hyvän koulutulevaisuuden. Kiusaamistahan lopulta esiintyy kaikilla lapsilla jossain mittakaavassa päiväkotia ja koulutien

aikana. Tärkeää onkin siis tällöin, että lapsen itsetunto on kunnossa ja hän osaa käsitellä asiat niiden vaatimalla tavalla.

11.1 Ohjaajan rooli

Ohjaajan rooli ryhmässä on näyttää suunta johon lasten tulee lähteä ja antaa raamit toiminnalle. Lopputuloksesta ei voi pitää liian tiukkaa linjaa ja lasten tekemisiä ei pitäisi kontrolloida liikaa. Lapsi käyttää luovuuttaan hyväkseen, jos hänelle antaa siihen oikeanlaiset eväät. Aikuisella on jo usein tietynlaiset mallit kuinka tulee toimia, mutta lapsi osaa vielä etsiä useampaa erilaista ratkaisua ongelmiin. Huomasin, että hyvän ohjaajan on mukauduttava muuttuviin tilanteisiin ja huomattava, milloin on annettava lapselle tilaa ja aikaa toimia.

Välillä sorruin itse liialliseen ohjaukseen, esimerkiksi maalatessamme. Annoin vapaat kädet, mutta silti ohjeistin heitä uudelleen, mikäli he eivät keksineet maalattavaa heti. Ohjaajan tulisi ennemminkin toimia apukätenä ohjeistuksen jälkeen. Saatoin myös keskustellessa kysellä lapsilta asioita, vaikka he saattoivat juuri miettiä itse ratkaisuja ongelmaan. Turvataitoja lapsille kirjan mukaan lapsilähtöisyys on nimenomaan sitä, että lapselle annetaan aikaa omiin pohdintoihin, vastuuta ja että hänet on nähtävä tasavertaisena ihmisenä. (Lajunen, K. Andell, M. Jalava, L. Kemppainen, K. Pakkanen, M. Ylenius-Lehtonen, M. 2009: 34). Opinkin opinnäytetyön aikana, että on tärkeää jättää suunnitelmallisuutta vähemmälle ja tempautua lasten ajatusmaailmaan mukaan. Kaiken ei tarvitse mennä juuri niin kuin oli aluksi suunnitellut ja tuokioiden ohjaamiseen ei tule ottaa liian vakavaa linjaa. Ohjasi sitten lapsia, vanhuksia tai sosiaalihuollon asiakkaita tulisi muistaa, että hekin ovat lopulta vain ihmisiä. Mikäli ohjaukset menevät joskus huonosti ja tuokio tuntuukin aivan tuloksettomalta, on muistettava, että kehittyä voi aina ja se on hyvän sosiaalialan ammattilaisen edellytys. Huomasin tämän asian muun muassa valokuvaustuokiossa ja paperinukkejen teossa, kun lapset päättivätkin muuttaa ohjauksen suuntaan omanlaisikseen. Joskus parhaat ideat tulevat itse tekijöiltä ja tuokiot saavatkin paljon rikkaamman ja monipuolisemman suunnan.

Opinnäytetyöohjausten jälkeen nousi esille asia, jota en osannut aikaisemmin lainkaan ajatella: kun pyysin lapsilta palautetta, arvioivatko he ohjaukseni onnistuneisuutta vai toimintaa, jota heille pidin? Mietin pitkään omia ohjeistuksia arvioinnin suhteen ja punnitsin eri vaihtoehtoja. Oletan, etteivät esikoululaiset ajattele ohjauksen kulkua ja onnistuneisuutta samalla tavalla kuin aikuinen, joten tämän perusteella voisi ajatella heidän kertoneen mielipiteensä automaattisesti menetelmän hauskuudesta. Usein saatoin nimittäin unohtaa korostaa, että pyytäisin palautetta oman ohjauksen toimivuudesta ja näin lapset varmasti arvioivat vain toimintaa. Luultavasti siis ohjaustaidoistani en saanut palautetta lapsilta kuin viimeisellä kerralla. Jutellessani lasten kanssa viimeisellä tapaamisella he kertoivat, miten olivat pitäneet ohjauksista ja toiminnastani heidän kanssaan. Ymmärsinkin tämän myötä entistä vahvemmin, miten tärkeää on selkeä ohjeistus ja puheen muokkaaminen oikealle ikäryhmälle sopivaksi ja

ymmärrettäväksi. Minun olisi pitänyt ajatella arvioinnin merkitystä enemmän ja suunnitella ohjeistusten antamista niin, että saisin lapsilta palautteen oikeasta asiasta. Oli kuitenkin tärkeää saada palautetta menetelmien toimivuudesta, koska se oli työni päätavoitteena, mutta palautetapoja kehitellessä olisi voinut ottaa huomioon ohjausta koskevan arvioinnin tarkemmin.

Sain opinnäytetyöni myötä enemmän rohkeutta ohjata ryhmiä ja itseluottamusta toimia lasten parissa. Päiväkodin henkilökunta oli hyvin kannustava ja tunsinkin, että ryhmästä tuleva tuki ja ilmapiiri vahvistivat omaa ammattimaisuuttani ja itseluottamusta toimia päiväkodin arjessa. En ollut työskennellyt pitkään aikaan päiväkodissa, joten aluksi kaikki tuntui erilaiselta ja ohjaajana huomasin olevani vielä lapsen kengissä, vaikka useita harjoituksia ja ohjauksia olinkin opiskelujeni aikana suorittanut. Lasten ohjeistus, tuntien suunnittelu ja oman alhaisen vireystilan muuttaminen positiiviseksi kannustamiseksi ja innostavaksi ohjaamiseksi oli haastavaa. Tunsin välillä epäonnistuneeni ohjauksissani, koska nämä osa-alueet eivät olleet symbiosissa keskenään: aina jäi jokin puuttumaan tai vajavaiseksi. Ohjausten myötä kuitenkin huomasin, että yhden osa-alueen parantuessa, edesauttoi se muidenkin haasteiden kohtaamista. Viimeisten ohjausten aikana tunsin jo toimivani kuin muutkin päiväkodin henkilökunnassa, mutta opittavaa edelleen riittää. Huomasin käyttäväni jo viimeisissä ohjauksissa henkilökunnalta mallintamiani työtapoja. Kaikki tavat eivät itselleni sopineet, mutta tunsin saaneeni hyviä eväitä tuleviin työtehtäviin ohjausten ja havainnointieni kautta.

Opinnäytetyöprosessin aikana opin myös ohjaajana kohtaamaan lapsia aidosti ja ymmärtämään aidon kohtaamisen edellytykset ja tunnusmerkit. Kuten Veivo-Lempinen totesi, aidon kohtaamisen lähtökohtana on kohdata toinen ihminen juuri sellaisena kuin hän on. Lasten kanssa olen aina tuntenut, että heidän kanssaan on helppoa olla aito, oma itsensä. En kuitenkaan ymmärtänyt aluksi, että näyttämällä itse esimerkkiä he toimivat samoin kuin minä. Olen saattanut aikaisemmin vähätellä tekemisiäni, jos joku lapsi on tullut kehumään vaatteita, askarteluitani tai toimintaa. Ymmärsin nyt ohjatessani, että avoimessa kohtaamisessa on jätettävä roolit ja näytettävä oma keskeneräisyytensä avoimesti: tällöin toinenkin osapuoli uskalltaa sen tehdä. Ei kuitenkaan tule vähätellä omaa itseään tai osaamistaan. Lapsi mallintaa käytöksen ja ymmärtääkin, että on aivan normaalia kieltää omat taidot muiden edessä.

Havainnoidessani lapsen ja aikuisen välistä vuorovaikutusta, huomasin ryhmässä useinkin aitoja kohtaamisia. Luulen tämän johtuvan ryhmässä olevasta keskustelelevasta ilmapiiristä ja aikuisen aidosta läsnäolosta. Oli myös tilanteita, jolloin lapsen tarpeita ei välttämättä kuultu, mutta jokaisen ihmisen arjessa näin tapahtuu joskus. Päiväkotiryhmien ollessa suuria on yhä vaikeampaa luoda aidolle kohtaamiselle edellytyksiä ja tilanteita. Kuitenkin olen huomannut, että ympärivuorokautisessa päiväkodissa aidon kohtaamisen luominen on helpompaa. Ryhmässä ei ole aina kaikki lapset paikalla ja varsinkin tänä vuonna ohjausryhmän läsnäololuku oli pieni. Tällöin aikuisilla oli enemmän aikaa jokaiselle lapselle ja luottamussuhteet olivat mer-

kityksellisiä. Ympäri vuorokautisessa päiväkodissa on tietysti haasteena lasten päiväkodissa vietetyt tunnit. Vuorovaikutussuhteet ja aito kohtaaminen saavat entistä suuremman merkityksen, kun lapsi joutuu viettämään päiväkodissa öitä ja joskus jopa yli vuorokauden. Ympäri vuorokautisessa päiväkodissa työskentelevältä työntekijältä vaaditaan välillä tarkempaa ja osallisempaa otetta, kuin päivällä toimivassa päiväkodissa, jotta lapsi viihtyy ja tuntee olonsa turvalliseksi.

Ohjaajan matala vireystila vie heti mahdollisuudet aidolta kohtaamiselta. Maalausharjoituksesta jäi tunne, että ohjaus ei onnistunut ja tuokio oli heikosti toteutettu. Koska ohjauksen laatu oli omasta mielestäni huono, aidosta kohtaamisestakaan ei tullut mitään. Tuntui kuin epäonnistumisen merkkien myötä olisin lannistunut loppuharjoituksen ajaksi. Lapsiin olisi kuitenkin pystynyt luomaan aidon ja roolit riisuvan kohtaamisen omasta vireystilasta huolimatta, mutta nyt kontakti jäi pintapuoliseksi. Opin tästä harjoituksesta kuitenkin paljon, ymmärsin että minun tulee toimia tulevaisuuden ohjauksissa avoimemmalla otteella ja että tavoitteena on luoda aito kohtaaminen asiakkaan kanssa joka kerta.

11.2 Lapsilähtöisyys vs. Aikuislähtöisyys

Lapsilähtöisyys toimii yhtenä tärkeimmistä päiväkodin työkaluista ja tukee lapsen itsetunnon kehitystä valtavasti. Lapsilähtöinen työntekijä kuuntelee lasta aidosti ja toimii hänen kanssaan samalla tasolla, tehden asioita lapsen kanssa yhdessä. Huomasin ohjauksissani, että lapsilähtöinen työskentely ei ole lopulta kovin vaikeaa. On heittäytyttävä mukaan, kohdeltava lasta kunnioittaen ja autettava häntä kehityksessä eteenpäin. Lapsilähtöisyys ei ole sitä, että aikuinen toimisi pelkästään lapsen sääntöjen mukaan, hänen on kuitenkin valvottava lapsen etua ja pidettävä huolta ettei lapsi vahingoita itseään. Päiväkoti on kuitenkin myös lasten työpaikka, jossa käydään kehittäviä keskusteluja, harjoitetaan lapsen kehitystä tukevaa toimintaa ja josta heillä on yhtäläillä vapaapäiviä kuin aikuisillakin omista töistään.

Aikuislähtöiseen toimintaan on kuitenkin hyvin helppo lähteä huomaamattaan: keskustelua aikuisten kesken lasten ollessa paikalla, leikin ja keskustelun ohjaamista tiettyyn suuntaan ja lasten toiveiden huomaamattomuutta. Huomasin itsekin välillä lipsuvani aikuiskeskiseen toimintaan, kun havainnoin ryhmän aikuisten ja lasten vuorovaikutusta ohjausten jälkeen. En aina jaksanut pelata pelejä lasten kanssa, saatoinkin lähteä aikuiskeskisiin keskusteluihin helposti mukaan ja keskustellessani lasten kanssa huomasinkin kyseleväni ja puhuvani enemmän kuin kuunteleväni oikeasti lapsen asiaa. Teoriaosuudessa viittasin Vehkalahden esimerkkiin lapsen ja aikuisen välisestä keskustelusta, jossa ohjaaja luuli toimivansa lapsikeskeisesti. Lopulta hän olikin hallinnut 70 % puheajasta. Tämän koen itsellenikin haasteena, koska keskustellessa tempautuu helposti mukaan. Lapsella voi olla itselleen tärkeää asiaa aikuiselle, mutta aikuisella on liian kiire ajatella omia ”tärkeitä” asioita, jotka lopulta eivät ole sen tärkeämpiä

kuin lapsen ajatukset. Lapsi vaistoaa aidon läsnäolon ja kiinnostuksen juuri lapsen asioita kohtaan ja tulee myöhemminkin keskustelemaan samalle kuuntelevalle ihmiselle.

Huomasin myös ryhmän aikuisissa samoja toimintatapoja joihin välillä lipsahdin, mutta harvakseltaan. Joillakin toiminta meni aikuiskeskiseksi helpommin kuin toisilla, mutta ryhmän kokonaistoiminta oli kuitenkin selkeästi lapsikeskeistä. Päiväkotiin mentiin töihin lasten vuoksi, eikä kertomaan omia kuulumisia ja verrattuna vuoden 2010 harjoitteluuni toimintaan ryhmässä oli selkeästi panostettu enemmän. Ryhmä oli lapsikeskeisempi, aikuisten välistä keskustelua oli vähennetty ja ryhmän aikuiset toimivat selkeästi tiiminä.

Kun ajattelen lapsilähtöisyyttä omassa opinnäytetyössäni, huomaan olevani tyytyväinen työskentelymuotoihini ja siihen, miten toimin ohjauksieni aikana. Otin lapset suunnitteluun mukaan heti alkumetreiltä lähtien ja pyrin aina ohjauksissani mahdollisimman paljon toimimaan lasten ehdoilla. Vaikka huomasin myöhemmin miten itse toimin välillä aikuiskeskisesti, on tämä toiminut opettavaisena ja ammatillisena kasvuna minulle. Jos olisin tehnyt kaiken oikein, ammattimaisesti ja ilman haasteita, olisi ammatillinen kypsyys ja kehitys jäänyt saamatta ja huomaamatta. Nyt tiedän, miten helppoa aikuiskeskisyyteen lipsahtaminen on ja miten lapsikeskisyyteen tulisi jokaisessa päiväkodissa panostaa enemmän.

11.3 Tiimityöskentelyn merkitys ryhmälle

Tiimityöskentelyn tärkeys näkyi mielestäni ryhmän aikuisten toiminnassa ja heijasti myös lasten asenteisiin toisiaan kohtaan. Jokaisella työntekijällä oli omia osaamisalueitaan, joissa olivat hyviä ja niitä myös hyödynnettiin. Harjoitteluni jälkeen ryhmässä oli käynyt muutamia vaihdoksia ja huomasinkin, että uuden lastentarhanopettajan tulo ryhmään oli rikastuttanut ja monipuolistanut ryhmän toimintaa. Kävikin ilmi, että harjoitteluni aikaan ryhmässä toimi vain yksi opettaja. Omien osaamisalueiden hyödyntäminen ryhmässä oli toimivaa, mutta myös epämurkavuusalueille meneminen voisi näyttää lapsille, ettei kaikkea tarvitse osata täydellisesti toimiakseen. Usein lapsilla oli asenne, että he toimivat vain silloin, kun tunsivat osaavansa jotain. Aikuisten toimiessa esimerkkinä lapsille, voisivat he mallintaa työkavereidensa toimintaa ja tällöin ryhmän arki ei olisi riippuvaista siitä, kuka työntekijöistä on paikalla.

Ryhmän tiimillä oli myös hyvin keskusteleva ote toimiessaan keskenään. Mikäli ongelmakohtia nähtiin työskentelyssä, niihin tartuttiin ja asioista keskusteltiin. Ryhmässä ei ollut selkeää työnjakoa, vaan kaikki hoitivat ryhmän asioita yhdessä. Opettajille kuului kuitenkin erityislasten kehitykseen liittyvät paperityöt sekä lopullinen pedagoginen vastuu. Sain vasta opinnäytetyöni viimeisessä tapaamisessa kuulla, että yksi ryhmän aikuisista olikin lähihoitaja eikä lastentarhanopettaja niin kuin olin luullut. Hänellä oli ollut hyvin opettava ote lasten kanssa

työskentelyyn, hän toimi lapsikeskeisesti, ohjasi lapsia askartelemaan ja muihin aktiviteetteihin, keskusteli lapsen ehdoilla ja sai ryhmän toimimaan hyvässä yhteistyössä.

11.4 Sosiaalinen itsetunto ja sen eri ulottuvuudet

Toiminnassani kokeilin siis erilaisia luovia keinoja tukea lapsen itsetunnon kehitystä. Päätin pohdiskelujeni jälkeen panostaa ohjauksissani sosiaalisen itsetunnon kehityksen tukemiseen koska tunsin, että nyky-yhteiskunnan ongelmat johtuvat suurimmilta osin ihmisten pahasta olostaan ja syrjäytyneisyydestä. Uutisartikkeleita perheiden pahoinvoinnista, ihmisten epätoivoisista yrityksistä päästä hoitoon ja masennuksesta syntyy koko ajan vain enemmän. Lähdin oletuksesta, että sosiaalisen itsetunnon kehityksen tukemisella voin yrittää toiminnallani vaikuttaa muidenkin itsetunnon osa-alueiden kehityksen tukemiseen. Keskusteltuani päiväkodin henkilökunnan kanssa ja heiltä tulleiden kommenttien jälkeen tiesin, että olin panostanut oikeaan osa-alueeseen. Lapsen täytyy tuntea olevansa hyvä ja pidetty, riippumatta hänen kotioloistaan, ulkonäöstään tai fyysisistä taidoista.

Ohjauksissani kokeilin kyllä myös harjoituksia, joissa tuki kohdistui muihin itsetunnon osa-alueisiin. Esimerkiksi viimeisessä ohjauksessani oli liikunnallisia leikkejä, jotka olivat lasten toivepelejä. Henkilökuntaa oli mukana ja lasten onnistumisia keuhuttiin vuolaasti ja kannustettiin toimimaan uudelleen ja kehittämään taitojaan. Ohjauksessa oli myös mukana lapsia, jotka eivät pitäneet liikunnasta, mutta henkilökunta pyrki joka tapauksessa siihen, että lapset tekisivät edes jotain tunnilla. Kun lapset saatiin motivoitua liikkeelle, alkoi heidän suoritusitsetunnon tukeminen: lapsille kerrottiin, miten hyviä he ovat juuri niillä taidoilla, mitä heiltä löytyy. leikin kuuluu olla hauskaa ja lapsi uskaltaa kokeilla rajojaan turvallisen ja kannustavan aikuisen läsnä ollessa.

Mietin päiväkodissa havainnoissa ja ohjatessa, ymmärsikö päiväkodin henkilökunta sosiaalisten taitojen, sosiaalisuuden ja sosiaalisen itsetunnon eroavaisuudet. Kuten Keltikangas- Järvinen ilmaisikin, ei sosiaalisuudella ja sosiaalisilla taidoilla lopulta ole mitään yhteistä, eivätkä ne toimi edes toistensa edellytyksenä. Itse en ollut ymmärtänyt termien eroja enne opinnäytetyöprosessia ja siksi asia lopulta jäikin mieleeni. Sosiaalinen itsetunto ei siis ole sosiaalisten taitojen tai edes sosiaalisuuden omaamista, vaan taitoa arvioida omia sosiaalisten taitojen heikkouksia sekä vahvuuksia ja tunnistaa oma sosiaalinen tarve viettää aikaa muiden ihmisten kanssa. Halusiko henkilökunta siis lopulta kehittää lasten sosiaalisia taitoja, sosiaalisuutta vai kykyä huomioida näitä kahta osa-aluetta? Luulen, että eron ollessa hiuksen hieno, on tärkeintä, että henkilökunnassa ollaan kuitenkin samalla linjalla. Termien ollessa päiväkotimaailmassa niin samanlaisia, on entistä tärkeämpää, että tiimi toimii yhtenäisesti ja kaikilla on samat tavoitteet. Aikaisemmassa harjoittelussa keräämiäni oppimispäiväkirjahavaintojeni mukaan opinnäytetyöhön osallistuneen ryhmän henkilökunta oli hyvin samoilla linjoilla asioista ja pa-

lavereissa keskusteltiin paljon muun muassa ryhmän toiminnasta ja toiminnan yhtenäisyydestä.

Yksi suurimmista itsetunnon tukitekijöistä on lastenkeskinen leikki. Päiväkotityöskentelyssä tulisikin panostaa enemmän leikkiin, sen laatuun ja pituuteen. Jotta leikki olisi pitkäkestoista ja laadukasta, tulisi ympäristön tarjota mahdollisimman hyvät puitteet. Jos ryhmä vaikuttaa rauhattomalta ja leikkiin keskittyminen on levotonta, voi ammattimainen ohjaaja puuttua tällöin leikin kulkuun ja ehdottaa vaikka isommassa ryhmässä ohjattua leikkituokiota, jonne halukkaat voisivat osallistua. Turhan paljon ajatellaan ohjatun toiminnan rajoittuvan vain päiväpiireihin ja askartelutilanteisiin. Lapsille voi pitää pienryhmässä aina halutessaan vaikka viiden minuutin laulutuokion, jonka jälkeen lapset jaksavat toimia taas pitkäjänteisemmin. Sosiaalisen itsetunnon kehittyessä parempaan suuntaan, voidaan tukea myös muita itsetunnon osa-alueita ja sitä kautta koko itsetunnon kehitystä. Muutamat lapset kertoivat ohjauksessani olevansa hyviä leikkimään, mutta niin pitäisi jokaisen lapsen uskoa! Leikki on selkeä osa sosiaalisen itsetunnon kehitystä ja jokaisen lapsen tulisi tuntea olevansa hyvä kaveri. Tämä on askel, jonka parissa aion itse tulevassa ammatissani panostaa.

Lähteet

Alasuutari M. Kuka lasta kasvattaa? Gaudeamus, Tampere 2003

Cacciatore, R. Korteniemi-Poikela & E. Huovinen, M. Miten tuen lapsen ja nuoren itsetuntoa. WS Bookwell Oy, Juva 2009

Juusola, M. Vahvaksi rakastetut lapset. Otavan kirjapaino oy, Keuruu 2011

Karlsson, L. Sadutus: avain osallistavaan toimintakulttuuriin. PS-Kustannus WS Bookwell oy, Juva 2003

Kalliala, M. Kato mua! Kohtaako aikuinen lapsen päiväkodissa? Yliopistopaino, Helsinki 2011

Kalliala M. Leikin aika, Lastentarhanopettajaliiton julkaisu. Painotalo Auranen, Forssa 2004

Keltikangas-Järvinen L. Sosiaalisuus ja sosiaaliset taidot. WS Bookwell Oy, Juva 2010

Koivisto P. Lasten itsetunnon vahvistaminen päivähoidon arjessa. Teoksessa K. Alila & S. Parri-la (toim.) Lapsen arki ja vuorovaikutus varhaiskasvatuksessa. Ediva, Oulu 2011

Lajunen, K. Andell, M. Jalava, L. Kemppainen, K. Pakkanen, M. Ylenius-Lehtonen, M. Turvataitoja lapsille, Turvakasvatuksen oppimateriaali. Gummerus kirjapaino, Jyväskylä 2009

Pönkkö M-L. Kaikilla aikuisilla on kasvatus- ja huolenpitovastuu. Teoksessa Lämsä A.(toim.) Mun on paha olla. Näkökulmia lasten ja nuorten psyykkiseen hyvinvointiin. WS Bookwell Oy, Juva 2010

Ruoppila, I. Hujala, E. Karila, K. Kinos, J. Niiranen, P. & Ojala, M. Varhaiskasvatuksen tutkimusmenetelmiä. Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä 1999

Solatie, J. Luova lapsi oivaltaa, oppii ja pärjää. Scandbook AB, Ruotsi 2009

Suomen varhaiskasvatus ry:n Internet-sivut. (Lainattu 18.05.2012)
http://www.peda.net/verkkolehti/jyu/varhaiskasvatus?m=content&a_id=42

Vehkalahti, R. Kehu lapsi päivässä; 20 käskyä lapsen itsetunnon tukemiseen. Lasten keskus, Saarijärvi 2007

Vehkalahti, R. Kehu lapsi päivässä. Karisto OY:n kirjapaino, Hämeenlinna 2007

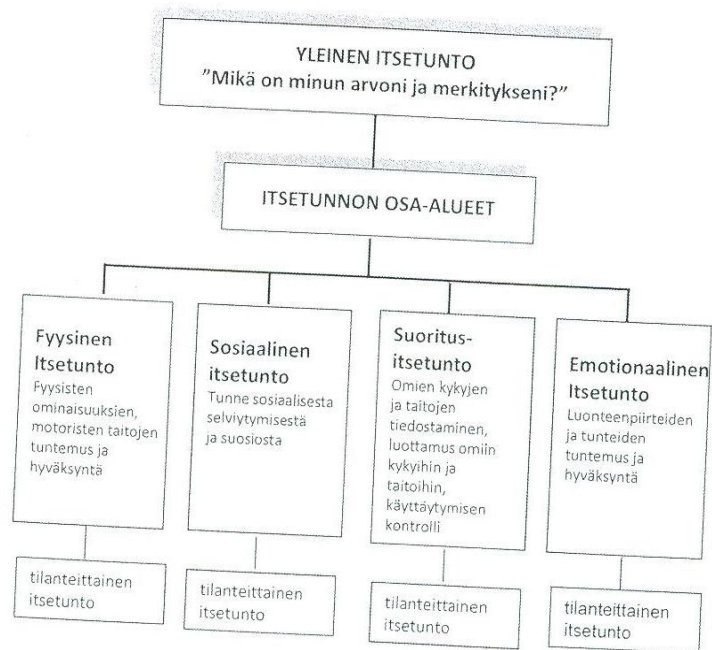
Veivo-Lempinen, L. Nuoren aito kohtaaminen. Teoksessa Lämsä A.(toim.) Mun on paha olla. Näkökulmia lasten ja nuorten psyykkiseen hyvinvointiin. WS Bookwell Oy, Juva 2010

Viljamaa, J. Anna lapsen onnistua. Gummerus kirjapaino Oy, Jyväskylä 2008

Vilka, H. Tutki ja havainnoi. Gummerus kirjapaino Oy, Vaajakoski 2006

Liitteet

Päivi Koivisto

Kuvio 1 Itsetunnon hierarkinen rakennemalli

6.2.2012

Moi! Olen sosionomiopiskelija Laurea ammattikorkeakoulusta. Teen opinnäytetyötä Itsetunnon kehittymisestä ja sen tukemisesta varhaisiässä ja toteutusympäristönä toimii ympärivuorokautinen päiväkoti. Tulen tänä keväänä Tähdet -ryhmään ohjaamaan 9 toiminnallista tuokioita ja havainnoimaan lasten ja aikuisten välistä vuorovaikutusta. Tarkoituksena on kokeilla erilaisia luovia keinoja tukea lapsen itsetunnon kehitystä ja saada aikaan onnistumisen tunteita joka ohjaukserralla. Suunnittelemme myös lasten kanssa yhdessä, mitä voisimme ohjauksissa tehdä.

Ohjaustuokioilla tullaan myös valokuvaamaan lapsia, mutta kuvat tulevat vain omaan käyttöön ja käytän niitä tilanteiden havainnoimiseen. Kuvia lapsista ei siis liitetä varsinaiseen opinnäytetyöhön mukaan, mutta heidän tuotoksensa saattavat työssä esiintyä. Lasten nimiä ei myöskään tuoda ilmi työssä ja kuvamateriaali hävitetään opinnäytetyön valmistuttua. Mikäli mieleen tuli jotain kysyttävää, vastaan mielelläni joko sähköpostilla tai ihan kasvotustenkin päiväkodissa!

Terveisin,

Jonna Kytölä

(jonna.kytola@laurea.fi)

Palautathan tämän osan mahdollisimman pian päiväkodille, Kiitos!

Lapsen nimi: _____

Kyllä, Lapseni saa osallistua valokuvattaviin tuokioihin

Lapseni ei saa osallistua valokuvattaviin tuokioihin

Allekirjoitus ja nimenselvennys: _____

21.03.12

Heippa kotiväki!

Nyt on saatu ohjaukset ohjattua ja toivottavasti ne ovat tuoneet hymyjä huulille. Suunnitelimme yhdessä lasten kanssa erilaisia tuokioita, joihin sisältyi muun muassa leikkiä, askartelua, maalausta, satujen tekoa ja erilaisia pelejä. Kaikki eivät päässeet jokaiseen tuokioon mukaan, mutta jokainen lapsi kävi vähintään yhdessä ohjauksessa. Valokuviakin on jonkin verran napsittu, niitä tulee esille myöhemmin päiväkodin tiloihin. Ohjauskerrat menivät huimaa vauhtia ja lapset olivat hyvin vastaanottavaisia ja toimeliaita.

Teimme satuja lasten kanssa sekä kahdestaan lapsen kanssa kuin myös pienen ryhmän voimin. Leikimme ulkona ulkopelejä, salissa juostiin hippaa, maalasimme värikkäistä asioista, teimme paperinukkeja ja osa lapsista sai myös valokuvata mieleisensä paikan. Puhuimme myös pienryhmässä siitä, missä ollaan hyviä ja missä ryhmäkaverit loistavat. Lapset olivat positiivisia ja avoimia ja osa osallistui ohjauksiin silloinkin, kun ei ihan mielihommaa ollutkaan.

Hyvää alkavaa kevättä!

Jonna Kytölä, Sosionomiopiskelija

